

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

СРПСКИ ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ ЗБОРНИК

КЊИГА XXIV

РАСПРАВЕ И ГРАЂА

Уређивачки одбор

Др Павле Ивић, др Асим Пеџо и др Мићар Пешикан

Главни уредник

ПАВЛЕ ИВИЋ

БЕОГРАД
1978

Израду и штампање финансира Републичка заједница науке Србије

Издаје Институт за српскохрватски језик, Београд, Кнез-Михилова 35/1

Штампа ШПРО „СРБИЈА“, Београд, Мије Ковачевића 5.

МИЛОРАД СИМИЋ

ГОВОР СЕЛА ОБАДИ У БОСАНСКОМ ПОДРИЊУ

... ..

С А Д Р Ж А Ј

	Стр.
Милорад Симић: Говор села Обади у босанском Подрињу . . .	1—124
Навле Пивић: Белешке о биоградићком говору	125—176

Бериславу Николићу

САДРЖАЈ

	Страна
ЛИТЕРАТУРА	7—9
УВОД	11—16
Први одјељак: АКЦЕНАТ И КВАНТИТЕТ	17—40
I. ОПШТЕ НАПОМЕНЕ	17—21
II. ПРЕНОШЕЊЕ АКЦЕНТА НА ПРОКЛИТИКУ	22—23
III. АКЦЕНАТ ПОЈЕДИНИХ ВРСТА РИЈЕЧИ	23—39
1) <i>Именице</i>	23—30
Именице мушког рода на консонант	23—26
A. ИМЕНИЦЕ СА СТАРИМ АКЦЕНТОМ НА ПОЧЕТНОМ СЛОГУ	23—25
Локатив једнине	23
Номинатив множине	24
Генитив множине	24—25
Датив-инструментал-локатив множине	25
B. ИМЕНИЦЕ КОЈЕ НЕМАЈУ СТАРИ АКЦЕНАТ НА ПОЧЕТНОМ СЛОГУ	25—26
Именице средњег рода	26—28
Именице женског рода	28—30
а-основе	28—29
и-основе	29—30
2) <i>Придјиви</i>	30—32
3) <i>Замјенице</i>	32—33
4) <i>Бројеви</i>	33—34
5) <i>Прилози</i>	34
6) <i>Глаголи</i>	34—39
а) Инфинитив	34—35
б) Аорист	35—36
в) Глаголски придјев радни	36—37
г) Глаголски придјев трпни	37
д) Презент	37—38
ђ) Глаголски прилог садашњи	38
е) Глаголски прилог прошли	38
ж) Имперфекат	38
з) Императив	39

	Страна
IV. АКЦЕНАТ И ТВОРБА РИЈЕЧИ	39—40
Други одјељак: ГЛАСОВИ	41—67
I. САМОГЛАСНИЦИ	41—56
1) <i>Рефлекси јаџа</i>	41—45
2) <i>Редуција вокала и њосљедице</i>	45—51
A. РЕДУКЦИЈА ВОКАЛА ИЗА АКЦЕНТА	46—48
Редукција гласа и	46—47
1) <i>Редуција с њромјеном артикулације њејосредно ѡрејходној сујласника</i>	46
2) <i>Редуција без њромјене артикулације њејосредно ѡрејходној сујласника</i>	46—47
Редукција гласа е	47
1) <i>Редуција с њромјеном артикулације њејосредно ѡрејходној сујласника</i>	47
2) <i>Редуција без њромјене артикулације њејосредно ѡрејходној сујласника</i>	47
Редукција гласа а	47—48
1) <i>Редуција с њромјеном артикулације њејосредно ѡрејходној сујласника</i>	47
2) <i>Редуција без њромјене артикулације њејосредно ѡрејходној сујласника</i>	48
Редукција гласа о	48
1) <i>Редуција с њромјеном артикулације њејосредно ѡрејходној сујласника</i>	48
2) <i>Редуција без њромјене артикулације њејосредно ѡрејходној сујласника</i>	48
Редукција гласа у	48
1) <i>Редуција с њромјеном артикулације њејосредно ѡрејходној сујласника</i>	48
2) <i>Редуција без њромјене артикулације њејосредно ѡрејходној сујласника</i>	48
B. РЕДУКЦИЈА ВОКАЛА ИСПРЕД АКЦЕНТА	49
V. РЕДУКЦИЈА ВОКАЛА ПОД АКЦЕНТОМ	49
3) <i>Афереза</i>	51—52
4) <i>Хијаџи</i>	52—54
а) Елизија вокала	52
б) Контракција вокалских група	52—54
5) <i>Остале ѡјаве у вези са самојласницима</i>	54—56
II. СУГЛАСНИЦИ	56—67
1) <i>Сујласник х</i>	56—57
2) <i>Сујласник ф</i>	57
3) <i>Сујласник ј</i>	57—58
4) <i>Сујласник в</i>	59
5) <i>Остале ѡјаве у вези са сујласницима</i>	59—67
Трећи одјељак: ОБЛИЦИ	68—87
I. ДЕКЛИНАЦИЈА	68—78
1) <i>Именице мушкој рога</i>	68—72

	Страна
2) <i>Именице средњеї рога</i>	72—73
3) <i>Именице женскої рога на -а</i>	73—74
4) <i>Именице женскої рога на консонанї</i>	74—75
5) <i>Облиц именованих замјеница</i>	75
6) <i>Придјевско-замјеничка њромјена</i>	75—77
7) <i>Облиц бројева</i>	77—78
8) <i>Прилози</i>	78
II. КОНЈУГАЦИЈА	78—87
1) <i>Инфинитив</i>	78
2) <i>Презент</i>	78—79
3) <i>Имперфекат</i>	79
4) <i>Аорист</i>	79
5) <i>Футур</i>	79
6) <i>Империјив</i>	80
7) <i>Поинџијал</i>	80
8) <i>Глаголски њридјев ѡрїни</i>	80
9) <i>Глаголски ѡрилої садашњи</i>	81
10) <i>Глаголски ѡрилої ѡрошли</i>	81
11) <i>Плусквамперфекат</i>	81
12) <i>Карактеристични облиц из ѡромјене ѡјединих глагола и глаголских ѡруја</i>	81—86
13) <i>Творба императивних глагола</i>	86—87
Четврти одјелјак: СИНТАКСА	88—103
Конгруенција	88—90
Падежне синтагме и рекција појединих глагола	90—96
Глаголски род и сродна питања	96—97
Из синтаксе глаголских облика	97—100
Из синтаксе реченица	100—101
Остале напомене	101—103
Пети одјелјак: ЛЕКСИКА	104—110
I. МИКРОТОПОНИМИЈА И ХИДРОНИМИЈА	104—105
II. АНТРОПОНИМИЈА	105—107
III. ТОПОНИМИ	107—110
ТЕКСТОВИ	111—117
РЕЗИМЕ (на руском)	119—124

ЛИТЕРАТУРА

- 1) Д. Барјактаревић, *Акцентнај новозазарско-сјеничких њовора*, Зборник Филозофског факултета у Приштини I (1963), 1—148 (скраћ.: Барј., АНПСТ).
- 2) Д. Барјактаревић, *Новозазарско-сјенички њовори*, СДЗБ XVI, 1—177 (скраћ.: Барј., НПСТ).
- 3) А. Белић, *Историја срјскохрвајској језика*, књ. II, св. 1: *Речи са деклинацијом*, друго издање, Београд 1965 (скраћ.: Белић, Деклинација).
- 4) А. Белић, *Историја срјскохрвајској језика*, књ. II, св. 1: *Речи са конјугацијом*, друго издање, Београд 1965 (скраћ.: Белић, Конјугација).
- 5) А. Белић, *Основи историје срјскохрвајској језика*, I, *Фонетика*, Београд 1969 (скраћ.: Белић, Фонетика).
- 6) И. Брабец, *Главније фонетске особине њовора у њузланском крају*, Питања књижевности и језика, Сарајево 1957/58, књ. IV и V, св. Б, 43—67 (скраћ.: Брабец, ГТК).
- 7) Д. Брозовић, *О њроблему њјекавскоњнакавској (источнобосанској) дијалекта*, ХДЗБ II, 119—208 (скраћ.: Броз., ИБД).
- 8) П. Будмани, *Дубровачки дијалекат, како се сада њовори*, Рад ЈАЗУ LXV, 155—179 (скраћ.: Будм., Дубровачки).
- 9) М. Васић, *Кнежине и кнезови њимарлије у зворничком санџаку*, ГИД БИХ, Сарајево 1959, 247—278. (скраћ.: Васић, Кнежине).
- 10) Ј. Ј. Вуковић, *Акцентнај њовора Пиве и Дробњака*, СДЗБ X, 187—417 (скраћ.: Вуковић, АПД).
- 11) Ј. Ј. Вуковић, *Говор Пиве и Дробњака*, ЈФ XVII, 1—113 (скраћ.: Вуковић, ГПД).
- 12) Д. Вушовић, *Диалекат источне Херџеговине*, СДЗБ III, 1—70 (скраћ.: Вуш., ДИХ).
- 13) Б. Даничић, *Срјски акцентни*, Пос. изд. СКА LVIII, Београд 1925, I—XIV + 1—320 (скраћ.: Даничић, Акценти).
- 14) М. Дешић, *Западнобосански њјекавски њовори*, СДЗБ XXI, 1—31 (скраћ.: Деш., Западнобосански).
- 15) М. Жуљић, *Данашњи варешки дијалекат*, Школски вјесник XV, Сарајево 1908, 36—41, 148—151, 255—258, 347—351, 425—428, 495—499, 572—575, 669—672, 773—777, 894—908 (скраћ.: Жуљ. М., Варешки).
- 16) М. Ивић, *Значења срјскохрвајској инструментала и њњов развој*, Српска академија наука, Пос. изд., књ. ССХХVII, Институт за српскохрватски језик, књ. 2, Београд 1954, стр. 1—298 (скраћ.: Ивић М., Инструментал).
- 17) М. Ивић, *Из њроблематике њадежних временских конструкија*, ЈФ XXI, св. 1—4, стр. 165—214.
- 18) М. Ивић, *Ретериор синтаксичке њроблематике у срјскохрвајским дијалектима*, ЗБ МСФЛ VI, 13—30.
- 19) П. Ивић, *Дијалектологија срјскохрвајској језика*, Нови Сад 1956, 1—220 + *Дијалекатска карта њњокавској дијалекта* (скраћ.: Ивић П., Дијалектологија).

- 20) П. И в и ћ, *Инвентар фонетике проблематике штиокавских говора*, Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, књ. VII, 99—110.
- 21) П. И в и ћ, *О Вуковом Рјечнику из 1818. године*, Сабрана дела Вука Караџића, књ. II, Просвета, Београд 1966, 19—186 (скраћ.: Ивић П., О Рјечнику).
- 22) С. И в ш и ћ, *Данашњи јосавски говор*, Рад ЈАЗУ 196 (124—254) и 197 (9—138), 1—260 (скраћ.: Ившић, ДПГ).
- 23) *Историја народа Југославије*, књ. II, Просвета, Београд 1960.
- 24) Р. Ј е р е м и ћ, *О пореклу сјановништва тизланске области*, Гласник Географског друштва VII—VIII, Београд 1922, 141—157.
- 25) Ј. Ј и р е ч е к, *Трговачки друмови и рудници Србије и Босне у средњем вијеку*, Сарајево 1931 (скраћ.: Јир., Друмови и рудници).
- 26) Ж. Ј о в а н о в и ћ (директор Гимназије „Мидхат Хаџам” у Сребреници), *Сребреница у прошлости* (рад у рукопису) (скраћ.: Јов., Сребреница).
- 27) В. С т е ф. К а р а џ и ћ, *Српски рјечник*, III издање, Београд 1898 (скраћ.: Вук, Рј.).
- 28) Б. Л а с т а в и ц а, *Коренички говор*, Наставни вјесник XIV, Загреб 1905/1906, 752—765 (скраћ.: Ласт., Коренички).
- 29) М. М и л а с, *Данашњи мосћарски дијалекат*, Рад ЈАЗУ 153, 47—97 (скраћ.: Милас, Мостарски).
- 30) Б. М и л е т и ћ, *Црмнички говор*, СДЗБ IX, 209—663 (скраћ.: Милет., Црмнички).
- 31) М. М о с к о в љ е в и ћ, *Акцентајски систем јоцерској говора*, Библиотека ЈФ, књ. I, Београд 1928, I—VIII + I—112 (скраћ.: Моск., Поцерски).
- 32) Б. М. Н и к о л и ћ, *Акцентајски системи у штиокавским говорима СР Србије*, ЈФ XXIX, св. 1—2, 275—303.
- 33) Б. М. Н и к о л и ћ, *Колубарски говор*, СДЗБ XVIII, 1—71 (скраћ.: Ник., Колубарски).
- 34) Б. М. Н и к о л и ћ, *Мачвански говор*, СДЗБ XVI, 179—314 (скраћ.: Ник. Б., Мачвански).
- 35) Б. М. Н и к о л и ћ, *Основи млађе новоштиокавске акцентуације*, Београд 1970, 1—122 (скраћ.: Ник. Б., ОМНА).
- 36) Б. М. Н и к о л и ћ, *Сремски говор*, СДЗБ XIV, 201—413 (скраћ.: Ник. Б., Сремски).
- 37) Б. М. Н и к о л и ћ, *Тршићки говор*, СДЗБ XVII, 368—437 (скраћ.: Ник. Б., Тршићки).
- 38) Б. М. Н и к о л и ћ, *Ујшћник за исјшћивање акцентиа у штиокавским говорима*, ЈФ XXVII, 307—336.
- 39) М. Б. Н и к о л и ћ, *Говор Горобилца*, СДЗБ XIX, 619—746 (скраћ.: Ник. М., Горобилски).
- 40) Д. П а в л и ц а, *Акцентајски систем у говору села Пољница у Лици*, Прилози проучавању језика 7, Нови Сад 1971, 69—163 (скраћ.: Павлица, Пољнице).
- 41) Јб. П а в л о в и ћ, *Соколска нахија*, СЕЗБ XLVI, Београд 1930, 307—507 (скраћ.: Павл., Соколска нахија).
- 42) Д. П е т р о в и ћ, *О говору Змијања*, Матица српска, Нови Сад 1973, 1—189 + карта (скраћ.: Петр., Змијање).
- 43) А. П е ц о, *Акцентај села Оршћеша*, НД БиХ X, Одјелјење историјско-филолошких наука, књ. 7, 5—51 (скраћ.: Пецо, Оршћеш).
- 44) А. П е ц о, *Говор исшћочне Херцеговине*, СДЗБ XIV, 1—200 + *Дијалектолошка карта Херцеговине* (скраћ.: Пецо, ИХ).
- 45) А. П е ц о, *Једно јоређење Вукова језика са говорима јекавске Херцеговине*, ЈФ XXVI, 177—218 (скраћ.: Пецо, Поређење).
- 46) А. П е ц о, *Облиц колективних именица на -аg*, НЈ НС 7, св. 7—10, 234—246 (скраћ.: Пецо, Именице на -ад).
- 47) А. П е ц о, *Основи акцентолоије српскохрватској језика*, Београд 1971 (скраћ. Пецо, Основи акцентологије).
- 48) А. П е ц о, *Промена нејалајалних сујласника у вези са ј на српскохрватском јодручју*, ЈФ XXVIII, св. 1—2, 143—188 (скраћ.: Пецо, Промена нејалајалних).
- 49) М. П е ш и к а н, *О неким сјешћифичностима јршћоведачкој императива*, НЈ НС 7, св. 5—6, стр. 153—166 (скраћ.: Пеш., Приповедачки императив).

- 50) М. Пешикан, *О основама шћокавске акценџуације*, ЈФ XXVIII, св. 1—2, 107—142.
- 51) С. Реметић, *Фонетске и морфолошке карактеристичке говора Срба у Кладњу и околини*, Прилози проучавању језика 6, Нови Сад 1970, 105—133 (скраћ.: Рем., Кладањски).
- 52) *Речник српскохрватској књижевној и народној језика*, САНУ, књ. 1—9 (скраћ.: РСАНУ).
- 53) М. Реџетар, *Der štokavische Dialekt*, Wien 1907 (скраћ.: Рем., Шток.).
- 54) М. Реџетар, *Die serbokroatische Betonung südwestlicher Mundarten*, Wien 1900 (скраћ.: Рем., Вет.).
- 55) *Рјечник Југославенске академије знаносџи и умјетносџи*. (скраћ.: РЈАЗУ).
- 56) Г. Ружичић, *Акцентиски сисџем њлеваљској говора*, СДЗБ III, 113—176 (скраћ.: Руж., Пљеваљски).
- 57) М. Станић, *Ускочки џовор*, СДЗБ XX, 1—259 (скраћ.: Стан., Ускочки).
- 58) М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик I, Фонетика и морфологија*, Београд 1964 (скраћ.: Стев. ССЈ I).
- 59) М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II, Синџакса*, Београд 1969 (скраћ.: Стев., ССЈ II).
- 60) Љ. Суботић, *Главне фонетске особине семберијској говора*, Прилози проучавању језика 9, Нови Сад 1973, 79—126 (скраћ.: Суб., Семберијски).
- 61) М. Тешић, *Говор Љешџанској*, СДЗБ XXII, 162—328 (скраћ.: Теш. М., Љешџански).
- 62) М. С. Филиповић, *Мајевича с особитџим обзиром на еџничку џрошлосџи и еџничке особине мајевичких Срба*, Академија наука и умјетности БиХ, Одјелње друштвених наука, књ. 19, Сарајево 1969 (скраћ.: Филип., Мајевича).
- 63) А. Хандић, *Еџничке џромјене у сјевероистџочној Босни и Посавини у XV и XVI вијеку*, ЈИЧ 1969, 4/31—37 (скраћ.: Ханд., Еџничке промјене).
- 64) Ј. Цвијић, *Анџтропџогеографски џроблеми Балканској Полуострва*, СЕЗБ IV, Београд 1902, I—ССXXXVI (скраћ.: Цвиј., Балканско полуострво).
- 65) Ј. Цвијић, *Метанастиџачка кретања, њихови узроци и џоследице*, СЕЗБ XXIV, 1—96 (скраћ.: Цвиј., Метанастиџачка кретања).
- 66) Ђ. Шурмин, *Особине данашњега сарајевској говора*, Рад ЈАЗУ СХХI, 186—209 (скраћ.: Шурм., Сарајевски).

У В О Д

Говор мога родног села Обади испитивао сам од 3. до 18. новембра 1972. и од 1. до 22. октобра 1973. године. За то вријеме прикупио сам потребни материјал и извршио његову провјеру. Материјал сам прикупио попуњавањем упитника, снимањем говора на магнетофонске траке, биљежењем карактеристичних појединости из усменог говора и најзад, код једног броја питања прибјегавао сам анкетама и иза могућих одговора уписивао учесталост појединих ликова.

* * *

1. Село Обади налази се у средњем току ријеке Дрине, на територији сребреничке општине, с лијеве стране саобраћајног пута Братунац-Сребреница, дубље у брдима или, одређеније, у троуглу Братунац-Сребреница-Сасе.

2. Село је прилично усамљено и одвојено од околних села шумом и њивама а од прометнијих центара лошим путевима. Обађани продају и купују у Сребреници, Братунцу и Љубовији, пазарним даном и другим вашарским данима у години. У Обадима, заједно са његова два истурена засеока, живи око двије стотине житеља.

3. С друге стране, село Обади, супротно саобраћајној изолацији (Обађани у шали веле да су „Богу за леђима”), повезано је родбинским везама са селима сребреничке и братуначке општине, чак и врло удаљеним селима (Обађани се, као по правилу, жене са стране). У вези са тим о славама, свадбама, на сијелима (игранкама), црквеним вашарима, при жетвеним радовима (не данас, колико десетак година раније кад се код једног домаћина окупљало и по сто српа) Обађани се мијешају са становништвом шире околине.

4. Обађани се данас баве земљорадњом и „држе прет кућом” понешто од крупне и ситне стоке за потребе домаћинства или још чешће раде у руднику Сасама или се пак отискују за послом ван завичаја, а било је и исељавања огранака појединих породица, углавном у Мачву. Данашњи Обађани почели су се масовније запошљавати у

Сасама тек пред други свјетски рат. Да то није било уобичајено занимање, види се и по томе што првог запошљеног (за вријеме Аустроугарске) у овом руднику памте као Јову „Рупара”¹.

О поријеклу становништва села Обади

5. О поријеклу становништва овог дијела Босне нема, осим општијих напомена, никаквих подробнијих радова. На располагању ми стога стоје три врсте података: историјски и етнографски подаци, врло општени и предање, оскудно и непрецизно.

ИСТОРИЈСКИ И ЕТНОГРАФСКИ ПОДАЦИ

6. Обади се налазе између Сребренице и рудника Саса (оловно-цинкана руда са примјесам сребра). То напомињем у вези са становништвом из тог разлога што је овај крај у средњем вијеку, сразмјерно својој прибрдној важности, имао веома бурну историју (Да би се илустровала тадашња важност Сребренице, довољно је навести податак да је Стеван Лазаревић у њој баш држао Државни сабор и на њему именовао за насљедника Ђ. Бранковића). Наиме, Сребреница је, због рудника, често мијењала господаре (српски, босански владари, Маџари и Турци — ред није хронолошки), а право на сребреничко богатство најчешће се добијало мачем. У борбама за Сребреницу, разумије се, страдало је и становништво уже околине. До коначног пада Сребренице под Турке (1462) становништво је вјеројатно било проријеђено. Али ипак треба поменути Цвијићеву констатацију: „Још више има старинаца у Босни и Херцеговини. . . И међу хришћанским становништвом преовлађују старинци. Главни је миграциони процес у Босни и Херцеговини био унутрашње сељакање, нарочито у Босни“ (Цвиј., Балканско полуострво, ССИ).

7. „Турским освајањем Херцеговине и оснивањем Херцеговачког санџака (1470) започело је одатле кретање Влаха сточара према сјеверу” (Ханџ., Етничке промјене, 34).

8. „У другој половини XV вијека сусрећу се Власи и у Босни, нарочито у њеним источним крајезима” (Васић, Кнежевине, 251).

9. „Власи су још насељавали рударску нахију Лудмер у подручју Сребренице” (Ханџ., н. д., 35).

10. „Источно од Сребренице (1530) према Дрини, налазила се нахија Шубин. Обухватала је 17 села. Само у три од њих живјело је

¹ Интересантно је да се рудар у другој половини 15. вијека у овим крајевима звао *рујник* (Жир., Друмови и рудници, 73). Исп. и микротоп. *Рујново брдо* (у власеничкој општини), гдје се, ако се добро сјећам, налазе копови бокситне руде.

и влашко становништво, које је сачињавало једну кнежину. Власи су уписани у селима Осмача, Крстово Поље и Чауш²... Код трећег села, у коме је уписана само једна кућа, нема имена коме директно припада” (Васић, н.д., 264).

11. Под кнезом Радосавом Банићем дошли су Власи од Требиња са Иса-беговим писмом и населили се (у сребреничком кадилуку) скупа са онима који су дошли од Никшића (Јов., Сребреница, 10).

12. У вези с насељавањем бројних Влаха-сточара православне вјере треба истаћи да је то ново становништво далеко премашило број затечених православних стареника (Ханц., н.д., 33). Можда је и данашњи назив Кнежије, код Саса, остатак из времена влашке кнежинске самоуправе (Васић, н.д., 248).

13. Од значаја је Цвијићево одређивање општих праваца миграција: „Важна грана динарске струје кретала се из старе Рашке, Херцеговине и Црне Горе у ширем смислу, на Север, разноврсно се рачвала и насељавала Босну. Многобројни исељеници кретали су се Пивом, затим Дрином од Шћепан-Града на ниже, силазили на Гласинац и у горње Подриње Босне, затим до Тузле и у Посавину до Брчког” (Цвиј., Метанастазичка кретања, 6).

14. Исто је тако „Између Босне и Херцеговине с једне, и суседних земаља с друге стране било узајамног примања и давања становништва, али су обе земље много више становништва издале, нарочито Херцеговина. Ипак, дакле, и у Босни и Херцеговини има досељеника, поглавито из Црне Горе и старе Рашке. Међу црногорским досељеницима прво место заузимају Бањани... Даље има досељеника из Пиве, Дробњака, Грахова, Никшића, Мораче... Из старе Рашке има мање досељеника, али су из свих крајева: од Пљеваља, Пријепоља, Прибоја, Нове Вароши. Мање становништва су Босна и Херцеговина добиле од Боке и Далмације” (Цвиј., Балканско полуострво, ССII).

15. „Осат... сав, са дна до врха, је насељен чистим херцеговачко-црногорским, око Сребренице и далматинским породицама” (Павл., Соколска нахија, 351).

16. „У приморју се знало [почетком друге половине XVII вијека] за старе, тада напуштене сребреничке руднике. Први почеци испали су преко очекивања, те су се многе породице кренуле да се стално населе око Сребренице” (Павл., н.д., 337).

17. „Однекуда из Босне, чак с границе Далмације, из околине Бугојна, дошао је у Осат у близини Сребренице, у село Обаде један повелики род и тамо се занимао рударским пословима [вјероватно у Доње Обаде на 4—5 км од села]. Како је и на који начин један део овог рода дошао у ово село [србијанску Црвицу], нема причања... Да ли

² И код самих Обађана очувало се предање да је Чауш у прошлости био настањен.

су и овде били рудари... не може се дознати, тек они заостали у Оба-
дима, увек су рудари па и данас [око 1908. године]. И сада, а раније
много више, говорили су и говоре западним дијалектом” (Павл., н.
д., 401).

18. „Стари рударски род насељен у Царини [код Пецке] били
су Раосављевићи опет из Далмације. По причањима... Раосав је прво
дошао у неко село близу Бугојна у Босни, а одатле је дошао у Сребре-
ницу, у село Лукаре [тр. Ликаре — петнаестак минута од Обади], а
тек одавде с више од 80 душа дошао у Царину... говоре западним ди-
јалектом” (Павл., н. д., 360).

19. „Кад год рудари нису имали посла у својим рудницима [у
соколској нахији], силазили су Крупњу и Лозници и тамо радили,
прелазили у Сребреницу и око ње радили” (Павл., н. д., 359).

20. На крају, не би требало сметнути с ума ни то да је у прошлости
Сребреница са околином била више окренута западним крајевима
него данас, али да ни Дрина није била „гвоздена међа” за додире са
прекодринским становништвом, било у вријеме наших средњовјековних
држава или у периоду турске управе.

21. Непрестано треба имати у виду и то да је дринска долина
била нека врста метанастазичких вратница и жлијеба којим се одвијао
некад интензивнији, а некад успоренији процес досељавања, са разних
страна и у различно вријеме.

ПРЕДАЊЕ, ПОДАЦИ ДОБИЈЕНИ ОД ОБАЂАНА И СЛ.

22. Обађани су православци, као и остали становници околних
брдских села, удаљенијих од комуникација, изузимајући муслиманско
село Ликаре, првог обаћког сусједа. Има их девет фамилија: *Авра-*
мовићи, *Глигићи* (посебан заселак), *Осџојић*, *Осџојић-Шунџић*, *Пејро-*
вићи (данас посебан заселак), *Радивојевић*, *Симићи*, *Сџаићи*, *Цвејиновићи*.

23. Аврамовићи су досељеници, наводно „из Ерцеговине”. За
вријеме њихова доласка може се узети друга или трећа деценија 19.
вијека. Славе Бурђевдан.

24. Спаићи су такође досељеници из Херцеговине, али ни они
не знају ближе из кога су дијела. Најприје су дошли у Поточаре, из-
међу Сребренице и Братунца, гдје их и данас има. Предак обаћких
Спаића призетио се код једног од Аврамовића. Долазак Спаића у По-
точаре пада негдје послје 1875—78. године. Славе двије славе: Лу-
чиндан и Бурђевдан.

25. Глигићи су одувијек чинили посебан заселак. Њихово се сеоце
зове двојак: Глигићи и Радоњићи. И они су досељеници, али се не
памти одакле су. Један огранак од њиховог рода одселио се на Шпат

(Петровићи), други у Кутијеше код Факовића (Ђуричићи), данас општина братуначка. Сви они славе Алемпијевдан.

26. Отац данашњег Радивојевића призетио се пред други свјетски рат у кућу Остојић-Шундић, од Кремана. Славе Ђурђевдан и Петровдан.

27. Старинцима се сматрају Симићи (Никољдан), Цветиновићи (Никољдан); Петровићи и Остојић-Шундић (немају мушких потомака) који потичу од исте лозе и славе Ђурђевдан, затим Остојићи (Аранђеловдан — немају мушких потомака).

28. Данас је већина кућа концентрисана у самом селу Обадима. И баш то груписање кућа на уском простору било је од важности за еволуцију обаћког говора. Међутим, раније, куће су биле раштркане по комплексима земљишта (обично по једна или двије). Кад би комплекс земљишта постао тијесан за увећани број чланова, долазило је вјероватно до новог помјерања и сељења (исп. т. 25).

29. Може бити од значаја и подјела становништва на Буре и Ере. Обаћани себе сматрају Бурама и рачунају се више у становнике „доњег краја”, за разлику од Ера који живе „горе, кад се пође на горњи крај”. Забиљежио сам од једног старијег Обаћанина да су „праве Ере” почев од Власенице и Хан-Пијеска, али да они у Ере убрајају све становнике западно од Сребренице. Међутим, чуо сам од једног човјека из Борића код Братунца, додуше у шали, да су и Обаћани Ере. Дакле, кад се пође од Дрине на запад, сви себе сматрају Бурама и оне западније Ерама (јужније од Буре живе Осаћани, „Рогоње”).

30. Подјела на Буре и Ере постоји и код Кладња, по усменој саопштењу Слободана Реметића, асистента у Међуакадемијском дијалектолошком одбору, а по М. Филиповићу и „Мајевичани становнике Спрече зову Ерама, а поготово оне који су дубље на југу — Бирчаке... док они с Планине (Хан-Пијесак) зову Бирчаке Бурама” (Филип., Мајевица, 9).

31. Обаћани осјећају дијалекатску посебност „ерског говора” указујући на узречицу *велу (вело, велук) јаџан*, датив *мѣне (кџуку мѣне)*, затим ликове *секира, сеџи*. За Еру ће рећи *Ерџула, Ерџов* (није погрдно, више у значењу „стасит, одрастао човјек”; а и данас би се могло чути од старијих да кажу за некога да је „одрасто ко Ерцеговац”). У свему овоме важно је да су Буро и Еро антоними у правом смислу те ријечи и да подјела на Буре и Ере није одвећ локалног карактера.

32. На основу изнесених података, у вези са поријеклом обаћког становништва, за поуздано се може сматрати следеће:

а) Проријеђено стариначко становништво, послвије оснивања херцеговачког санџака, заплуснуо је вал влашког сточарског становништва из динарског појаса. Власи су, бар у прво вријеме, били бројнији (из тог времена могу и потицати неки микротопоними, углавном на периферији обаћке територије), а послвије или су се одселили са својим

стадима, или су се постепено привикли на земљорадњу. Временом су се губиле разлике међу старинцима и досељенима и тако се формирало становништво које је дјеловало јединствено према онима који су пристизали доцније. Зато појам „старосидиоц” треба узимати са извјесном оградом.

б) Досељавања из Далмације о којима говоре Цвијић и Павловић (в. т. 14—18) нису била тако бројна. Досељеници из западних крајева, различни од затеченог становништва по занимању, вјери и дијалекту, и уз то у мањем броју — временом су се асимилovali и нису могли имати онаког утицаја на формирање обаћког говора какав су имали досељеници с црногорско-херцеговачког терена.

в) Касније, није било великих сеоба или боље рећи није их било у тој мјери и интензитету да би могле битије утицати на судбину говора. Сеобе нису више достигле снагу таласа. У неправилним, краћим или дужим размацама, доспијевале су мање групице или појединци и ужљебљивали се на слободном простору међу „старосидиоцима”. Уосталом Обади су — пошто се налазе дубље у брдима, на сат хода од Дрине и пошто имају релативно ограничену територију — могли остајати по страни од најновијих миграционих токова који су се кретали дринском долином. Најприје су одржаване везе са земљом матицом („кад се пође на горњи крај”), али су годинама та рођачка похођења бивала све рјеђа.³

г) Посљедњи досељеници из динарске зоне приспјели су у ове крајеве последице невесињског устанка. Још има живих људи који памте те „Ерцеговце и Црногорце”.

д) Једном ријечју, Обађани су по поријеклу дијелом старинци, дијелом досељеници, приспјели у ове крајеве у различно вријеме и из разних крајева динарске зоне (у говору се јасно примјећује мијешање југоисточног и западнијег типа херцеговачког дијалекта). Међутим, мора се претпоставити и постојање старинаца који су модификовали говор досељеника.

³ Рецимо, за старије Обађане Дурмитор је појам вјетровитог брда (*Дува ко на Дурмитору*) иако нико од њих није био тамо. Први досељеници јасно су имали у сјећању и саму планину и њену „вјетровитост”. Међутим, каснија покољења су задржала само поређење.

36. Презентски наставци у глагола с основом презента на *-је* могу бити са дужином и без ње: *кѹјѣ (кѹјѣ), гдѣиѣ (гдѣиѣ), сѣкриѣ (сѣкриѣ), дѣирујѣ (дѣирујѣ), иљѹјѣ (иљѹјѣ), кѹиујѣ (кѹиујѣ), брѣѣ се (брѣѣ се)*.⁵

37. У вези са дуљењима пред сонантом којих нема код Вука и Даничића у говору села Обади је овако:

а) Присвојна заменица 3. л. јд. м. р. гласи *њѣгов*.

б) Замјенице *какав, овакав* и сл. гласе у овом говору *ка̀кѣ, ва̀кѣ* (али исп. *ка̀ка̇ : ва̀ка̇, ка̀ко̇ : ва̀ко̇*). Међутим, забиљежио сам и примјер *ка̀ка̀в* × 1.

в) Присвојни придјевни на *-ин* имају досљедно дуг вокал суфикса: *ба̀бин, сѣ̀сирин*, за разлику од придјева на *-ов/-ев* који никад немају дужину на завршном вокалу: *дѣев, ђѣгов*.

г) Број *један* досљедно гласи *јѣдан*.

д) Прво лице јд. през. гл. *јесам* гласи *јѣсам* (ипак исп. *нѝса̀м* × 1).

ђ) У инструменталу именица *о/ѹо*-основа наставак никад није дуг: *но̀жем, ко̀њем*.⁶

38. У глаголском придјеву радном наставак *-о* у м. р. јд., кад није постао контракцијом, може бити кратак (чешће — зато не наводим примјере) и дуг (рјеђе): *ва̀дио̇, во̀дио̇, жѣ̀нио̇, излѣ̀чио̇, налѹ̀жио̇, на̀рѹчио̇, освѣ̀тио̇, ил̀дишио̇, ил̀ло̀тиио̇, ѹ̀био̇, уг̀авио̇, — гдѣ̀вео̇, жѣ̀до̇, за̀йѣо̇, ил̀дчео̇, — га̀до̇, зна̀до̇, — чу̀до̇; — мѝдо̇, — гѣ̀бео̇, вѣ̀сео̇*. Примјере са *-о̇* забиљежио сам од неколико најстаријих Обађана.⁷

39. Овај говор има досљедно дуго *-о* у примјерима као што су *врѣ̀о̇, за̀мрѣ̀о̇, дба̀зрѣ̀о̇, ѹ̀иѣ̀рѣ̀о̇* (само у првом од ових примјера није извршена девокализација гласа *р*).

ворима: горобиљским (Ник. М., 628), љештанским (Теш. М., 173), тршићким (Ник. Б., Тршићи, 383), поцерским (Моск., 79) и са сјевероисточним млађим н. шт. говорима, уколико у њима није дошло до позиционог скраћивања неакцентованих дужина (Ник. Б., ОМНА, 103).

⁵ Судећи по говорима који се налазе источно и западно од Обади (исп. нпр. Броз., ИБД, 150 и Теш. М., Љештански, 173) краткоћа презентског наставка није изворна обаћка црта. Она упућује углавном на црногорске говоре: пљеваљски говор (Руж., 149) и Никшић и Бањане (Вуш., ДИХ, 64) који имају кратак вокал суфикса, затим Пиву и Дробњак, гдје су примјери са дугим наставцима ријетки (Вуковић, АПД, 319). Исп. и сјенички говор са досљедном краткоћом презентског наставка (Барј., АНПСГ, 114).

⁶ По дуљењима из т. 37 — насупрот западносрбијанским и сјевероисточним млађим н. шт. говорима — обаћки говор се углавном слаже са источнобосанским дијалектом, као углавном кад су у питању дуљења пред сонантима (исп. Броз., ИБД, 150).

⁷ Рјеђе или чешће ове дужине се јављају и у западнобосанским ијек. говорима (Деш., 54), у говору Змијања (Петр., 18), затим — у Љештанском (Теш. М., 174), Тршићу (Ник. Б., Тршићи, 386), Поцерини (Моск., 77), Мачви (Ник. Б., Мачвански, 201) и колубарском говору (Ник. Б., Колубарски, 15). Ове дужине нису забиљежене у црногорско-херцеговачким говорима. Обаћки примјери *иѣ̀риѣ̀ница* (парионица) и *ка̀дѹѣ̀нца* (кадионица): *учѣ̀бница* свједоче да дуљење *о (<л)* не би морало бити новијег времена.

51. Прилози *kàgē* (исп. *někadā*), *sàgē* (*sàgā*) имају увијек дужину последњег слога. Прилози *данас*, *ноћас* гласе двојако: *gāнас* (рјеђе *gāнас*), *noћас* (рјеђе *noћас*).

52. У компаративу прилога завршно *-e* је дуго: *бр̄жѣ*, *вӣшиѣ*, *га̄лѣ*, *ја̄чиѣ*; *ра̄диѣ*.

53. Наставак 3. л. мн. през. глагола *хӣјеџи* дуг је, као и 3. л. мн. футура: *д̄ћѣ*, *га̄ћѣ*, *ӣр̄оћѣ* и сл.

54. У говору Обади нема дужина т. *крӯшк̄ама*; *ӣнӯји*, *ӣага̄ји*, *мӣслӣји*; *ӣа̄ра̄в*, *к̄ӣӣна̄сӣ*.

55. У 2. и 3. л. јд. аор. изостају дужине на завршним вокалима код типова *ӣофалӣји*, *ӣоказай̄и*, *забринӯји*: *ӣдмисли*, *ӣдк̄аза*, *забрину*.

56. У 3. л. мн. аор. наставак *-e* досљедно је дуг: *уз̄ѣмѣ*, *но̄сишѣ*¹³ и сл.

57. Дуљење пред сонантом код узлазних акцената другачије је од Вуковог: *ӣокр̄вац-ӣокр̄вца*, *ӣра̄вац-ӣра̄вца*, *ло̄нац-ло̄нца*, *сӣндвац-сӣндвца*, *ӯгдвац-ӯгдвца*, *о̄вца*, *о̄вна*, *о̄рла*; исп. т. 60.

58. И у слоговима са силазном интонацијом, у вези са дуљењем пред сонантско-консонантском групом, ситуација се, у цјелини гледано, прилично разликује од Вукове: *сӯнце*, *о̄вце*; *сла̄мка*, *ӣра̄вка*; *ја̄рца*, *сӣја̄рца*, *Тӯрци*. Исп. и ситуацију код именица па *-је*, гдје обично нема групе сонант-консонант: *здр̄авље*, *зе̄ље*; *ӣр̄дџѣ* и *ӣр̄дџѣ*, *ӣв̄дџѣ*, *ӣр̄дӣше* (али је *О̄ӣло̄шӣше*, сокак у селу), *ӣр̄д̄бље*, *р̄д̄бље*, *сн̄д̄ӣље*, *кд̄ӣље*.¹⁴

59. У вези са поменутиим дуљењем одвојено дајем један број властитих имена и етника ж. р., потом један број микротопонима гдје је могуће разликовати: а) примјере са кратким вокалом: *Гд̄јко*, *Ж̄ивко*, *М̄арко*, *М̄ирко*, *Сӣјанко*, *М̄илака*; б) примјере са претежно дугим или претежно кратким вокалом (учесталији лик долази на прво мјесто): *Бр̄анко* и *Бр̄анко*, *Вӣнка* и *Вӣнка* (говорио је један седамдесетогодишњак), *Ӣвко* и *Ӣвко*, *Јӯлка* и *Јӯлка*, *ма̄јка* и *ма̄јка*, *Па̄вле* и *Па̄вле* (в. нап. уз Винка), *Ра̄нко* и *Ра̄нко*, — *Бо̄ӣћанка* и *Бо̄ӣћанка*, *Гра̄динка* и *Гра̄динка*, *Не̄ђ̄ељко* и *Не̄дељко*, *Ра̄до̄јка* и *Ра̄до̄јка* (исп. Винка); слична је ситуација настала послје редукције вокала у примјерима *Ср̄ѣб̄енца* и *Ср̄ѣб̄енца*,

¹³ Као у источнбосанском дијалекту (Броз., ИБД, 150), у говору Змијања (Петр., 18), у Ускоцима (Стан., 22), затим — дјелимично у Пљевљима (Руж., 161) и Колубари (Ник. Б., Колубарски, 15), гдје се јављају и примјери без дужине. Према усменој информацији Милице Радовић-Тешпић ове дужине постоје и у говору Црквичког Поља, у Пиви.

¹⁴ Интересантно је да дуљење вокала стоји у вези са интонацијом акцентовааног слога. Наиме, слогови са (˘) подложнији су дуљењу (исп. горе *о̄вца* — *о̄вце*) него слогови са (˙). То потврђују и два говора југоисточно од Обади, љештански у коме је *ӯгдвца*, *сӣндвца*, *о̄вца*, али *ја̄рци*, *к̄лӣнци*, *сӣја̄рци* поред *сла̄мка*, *ӣра̄вка* (Теш. М., 174) и горобилски са ситуацијом *ӯгдвца*, *о̄вца*, али *кд̄ӣци*, *ја̄рца* поред *сӣја̄рца*, *ӣра̄вка* (Ник. М., 632). Независно од овог проблема исп. ситуацију у Пљевљима (Руж., 117, 136, 169 и 170) и у Пиви и Дробњаку (Вуковић, АПД, 126) — гдје се може наћи низ примјера без дуљења.

II. ПРЕНОШЕЊЕ АКЦЕНТА НА ПРОКЛИТИКУ

67. Преношење акцента на проклитику још је прилично живо, али је недоследно. Од истих лица забиљежио сам случајеве као у *Лишовац* и у *Лийовац*.

68. Преношење акцента на проклитику у ак. јд. и ак. мн. именица *a*-основа т. *вода* и *илава* овако изгледа:

а) *нѝз воду, зѧ ђецу, нѧ земљу, ѝрѧ зору; нѧ ноће, — љ војску, љ илау, зѧ грѝшу, нѧ рѝку;*

б) *нѧ срамоѝу* (али исп. Да му врѧтим шѧлу зѧ срамоту), *крѧза земљу, — нѝза сѝрѧну, нѝза сѝцѧне*. О преношењу код именица т. *иланина* в. т. 112.

69. Преношење акцента код именица м. р. *о/ѝо*-основа у типова који имају на почетном слогу стари (") или (^), опет је унеколико специфично:

а) *љ ирѧд, ѝз ирѧда, — нѧ бѝбань, гѧ лѧкѝа; зѧ ѝојѧс — ѝрѧд Боѧа, љ ѝосѝе, љ мѧд, — ѧд воска* (али и *од вѧска*), *зѧ нокѝе, ѝдг нокѝе;*

б) *ѝза ирѧда, ѝсѝод ирѧда, — нѧ дофѧѝ, љ облаке, — ѝсѝод леда, — нѧ сѝожиѧр*.

70. За разлику од Даничића, за разлику од других неких говора, у говору села Обади у највећем броју случајева не постоји прасловенско преношење код именица т. *мјесеци*: *ѧд амбѧра, љ амбѧр, љ вршѧј* (али и *љ вршѧј*), *нѧ канѝѧр, љ маѧѧѝн* (исп. и *љ маѧѧѝн*), *нѧ мјесеци, љ чарѧк, — ѝдг бусеном, ѝдг јасеном, ѝдѝи каменом* (али *ѧ камѧн* и *ѧ камѧн*), — *љ вјешѧр, гѧ ђавола*.

71. Именице ж. р. и-основа које имају на првome слогу прасловенски (") или (^) правилно преносе своје акценте: *љ нѧћ, гѧ косѝи, брѧ соли, — зѧ мѧсѝ, зѧ рѝѧч, ѧд илѧди, — ѝрѧд јесѧн, нѧ ѝамѧѝ*. Само код именице *жалосѝи* забиљежио сам преношење *нѧ жалѧсѝи* (поред *нѧ жалѧсѝи*).

72. Код именица неутр. *о/ѝо*-основа, у типова *злаѝо* и *коло*, постоји старо преношење: *ѧ[г] злѧѝа, љ мѧсо, љ сиѧно* (исп. *сиѧно*), *ѝд шѧлу, — љ коло, љ ѝоље, љ ребра*. За именицу *море* нисам нашао прѧмјере прасловенског преношења.

73. Код именица ср. р. са ("), који није прасловенски по поријеклу, разликујемо:

а) *зѧ срѧце, зѧ ирло, нѧ љѧѝо, ѝз[jу]ѝѧра, љз брѧго;*

б) *нѧ дрво, љ блаѝо, ѝѧ блаѝу, љ брашно, љ жиѝо*.

74. Од именице *ѝуѝи* забиљежио сам преношење *ѝдѝи ѝѝѝи* и *ѝдѝи ѝѝѝи*, *ѝѝи ѝѝѝа* и *ѝдѝи ѝѝѝем*. Иначе ова именица иде по типу *крѧљ* (али исп. *ѝрѝ ѝѝѝа*). И код именице *раѧ* забиљежио сам двојако преношење: *нѧ рѧд* (чешће) и *нѧ рѧд* (код једног седамдесетогодишњака).

Номинатив множине

82. Именице типа *īrag*, као код Вука и Даничића, могу у овом падежу имати тројак акценат:

а) именице без множинског проширења *-ov/-ev-* имају (^): *brāvi*, *dāni*, *zūbi*, *mrāvi*, *īrvi* — и најмалобројније су. Наиме, упоредо са *brāvi* употребљава се и *brāvīnje*, а за другу сам забиљежио и лик *dānovi* (код млаћих и *dānovi*);

б) именице са множинским проширењем *-ov/-ev-* имају у већини случајева ("): *brēovi*, *brkovi*, *dārovi*, *ždālovi*;

в) именице са множинским проширењем *-ov/-ev-* имају у једном броју случајева (') на првом слогу: *bōlovi*, *vēzovi*, *īrōzдови*, *īdālovi* (њем. Teil). Именица *īrcēi* у овом облику има значење множине, као и именица *жцѐr* (у једнини *īrcēiлика*, *жцѐрка*), али сам од једног информатора забиљежио *īrcēiovi* (у Даничића *īrcēiovi*).

83. Именице *дио* и *виѐr* имају двојак акценат у ном. мн.: *дјѐлови* и *диѐлови*, *вјѐрови* и *виѐрови*.

84. Именица *срѝ* је интересантна у том погледу што се у једнини акценатује по типу *сѝриц*, а у множини по типу *дар*: *срѝ-срѝа*, — *срѝови-срѝовā-срѝовима* (Дрпā ко да нѐмā српа; Макивиѐ косе на чѝвиѐ а српове за рспове). Али ако се *срѝ* употријежи фигуративно (у значењу „жетелац”), у ген. мн. било би *срѝā*.

85. Један број именица колеба се у једнини између типа *īrag* и типа *сѝриц* као *vāl*, *жyљ*, *сѝyж* и *īvōr* (обичније по првом типу). За именицу *vāl*, у размаку од два дана, од истог објекта, забиљежио сам у једнини изговор и са силазним и узлазним акцентом у косим падежима.

86. Између врсте *б*, са једне стране, и врста *а*, а нарочито врсте *в*, са друге стране (в. т. 82), постоје блиски контакти: *dāni* и *dānovi* (млаћи ријетко и *dānovi*), *mūжови* и *mūжови*, *īdālovi* и *īdālovi*, *zīдови* (млаћи ријетко и *zīдови*), *jēжеви*, *jēжеви* и *jēжови* (4 : 2 : 2 — узлазни углавном код млаћих), *снѐiovi* (млаћи и *снѐiovi*); исп. *вјѐрови* и *виѐрови*, *дјѐлови* и *диѐлови*.

Генитив множине

87. Акценат ген. мн. обично је повучен према крају:

а) *dānā*, *zūbā*, *mrāevā*, *īrvā*, — *īovōrā*, *komāgdā*, *kurjākā*, — *ħavōlā*. Од *īилићи* ген. је *īилићā*, а тако је и *īдчићā*, *īyицићā* и сл.;

б) *бреiовā*, *брkовā*, *īласовā*, *дуваревā/дуваровā*, — *лакѝовā*, *лакѝовā* и *лакѝовā* (5 : 2 : 1 — два посљедња лика углавном код млаћих); *ба-īреновā* и *баīреновā* (5 : 3 — други акценат углавном код млаћих);

в) *вáлбвá, írбзбвá, сйужевá*, али *дцéлбвá* (као у Даничића) и *дје-лбвá, вцéрбвá* и *вјербвá*.

Дат.-инст.-лок. множине

88. Акцент се повлачи према крају, мада недоследно:

а) *зубима* (у Даничића *зубима*), *мравима* (у Даничића *мравима*), *црвима*, — *ндкшима*, — *йриашéљима* (као у Даничића), *йриашéљима* (још ген. мн. има двострук акцент: *йриашéљá* и *йриашéљá*, иначе је *йриашéљ, йриашéљи*, са (') на првом слогу); *йршшима, йидђима*;

б) *брејдвима, зидвима* (млађи ријетко *зидовима*), *јежевима, јежевима, јéжовима* и *јéжевима* (2 : 4 : 1 : 1), — *јаврандвима, курђацима* (млађи и *курђацима*), *рођацима, ујацима*, — *ројдвима*, — *йушшјеровима* (нема код Даничића), — *йрсшендвима*¹⁵ (нема код Даничића);

в) *ббловима, вáловима, írбздовима, сйужевима*.

Напомена: Именица *крај* има у множини устаљен ('): *крáеви крáевá, крáевима*¹⁶.

Вокатив множине

89. У вок. мн. именица *војник* и *јунак* забиљежио сам повлачење акцента према почетку: *вдјншци, ју́ншци* (чешће *војншци, јунашци*).

Б) ИМЕНИЦЕ КОЈЕ НЕМАЈУ СТАРИ АКЦЕНАТ НА ПОЧЕТНОМ СЛОГУ

90. Множина именица типа *кључ* одговара Даничићевој норми: *áмови, íáеви, íуњеви, кључеви*, — *кључéвá*. Али сам од *мијек* забиљежио поред обичнијег *цáекови* и *лéкови*¹⁷, од истог објекта, попуњавајући упитник.

¹⁵ По акценту ген., дат., инст. и лок. мн. им. м. р. са проширењем *-ов, -ев*-обаћки говор главнином примјера иде међу говоре који (углавном) имају повучени акцент према крају ријечи (шумадијско-војвођански и источнохерцеговачки говори — без Вушовићевих говора и говора централне Херцеговине). Двије се ствари запажају: прво, идући од југа ка сјеверу расте број примјера са повученим акц. према крају ријечи и друго, код млађих постоји тенденција да у поменутима падежима преовлада акц. номинатива.

¹⁶ Обаћку ситуацију имају српјански говори изнад 44 паралеле: тришћки, мачвански, колубарски и сремски (Ник. Б., Тришћки, 389; Мачвански, 205; Колубарски, 21; Сремски, 251), затим — поцерски (Моск., 18). Донекле само одступа љештански са стањем *крáјеви-крајéвá (крáевá) - крáјевима - крáјевима* (Теш. М., 177).

¹⁷ Исп. код Вуковића у Пиви и Дробњакү *йушшови, шшйшови, лéкови* поред *йушшови* (Вуковић, АПД, 193) и код Вушовића, гдје су неповучени акценти и иначе чешћи, *крá.леви, нджеви* (Вуш., ДИХ, 41).

91. У ген. мн. акценат се повлачи према почетку, али са изузетима: *свѣтица̄, ња̄ица̄, — вѣдѣва̄, — њдѣсѣва̄, ѡѡрѣва̄, ѡдѣва̄*; исп. именице *зубић, ѡи* и *ѡи*: *зубића̄, ѡѡѡва̄* и *ѡѡѡва̄*.¹⁸

92. Према Даничићевом *вѣнци, лѣнци* у Обадима је *вѣнци, лѣнци, — вѣнцица̄ — лѣнцима*.¹⁹

93. Ном. мн. именице *момак* код Даничића гласи двојако: *мѡмци* и *мѡмци*. У овом говору је досљедно *мѡмци-момака̄-мѡмцима*.

94. Мјесто *орао* говори се *ѡрѣѡв, -ѡва*. У мн. је *орѣѡви* (Како су сви скѡчили ко орѣѡви!). Млађи би рекли *ѡрѣѡви-ѡрѣѡва̄-ѡрѣѡвима*.

95. Даничићевом *кѡњима* одговара акценат *кѡњима*.

96. Именица *чѡвјек* гласи *чѡдек* и за њу су у косим падејима карактеристични дублети: *чѡдека|чѡека, чѡдеку|чѡеку, чѡеком|чѡеком*.

Напомена: Заједнички називи фамилија по презименима изговарају се двојако у овим случајевима: *Аврамовићи|Аврамовићи, Глѡићи|Глѡићи, Сѡмићи|Сѡмићи, Сѡѡићи|Сѡѡићи, Цвѣѡиновићи|Цвѣѡиновићи, Шѡѡѡићи|Шѡѡѡићи*. Са прзим акценатом говоре носиоци презимена, са другим остали.

97. Именица *бик* мијења се као именица *роб*: *бић, бица*.²⁰

Именице средњеџ рога

98. Не врши се помјерање акцената према крају у лок. јд. им. ср. р. *ѡ/ѡ*-основа, као ни код консонантских основа истог рода. Примјер у *мѡсу* није више локатив именице *мѡсо* (он гласи *ѡ мѡсу, у мѡсу*), већ устаљена синтагма са придјевским значењем „дебео, угојен”: *Мѡрѡм да ѡ ѡрѡѡм док је у мѡсу*.²¹

¹⁸ Као у Љештанском (Теш. М., 177), Пљевљима (Руж., 118) и Ортијешу (Пецо, Ортијеш, 8).

¹⁹ У овом случају Обади се слажу са ортијешким (Пецо, Ортијеш, 10), тршићким (Ник. Б., Тршићи, 389) и љештанским говором дјелимично, пошто је тамо поред редовног *вѣнци* (ријетко и *вѣнци*), иначе је *лѣнци - лѣнцица̄ — вѣнцима* (Теш. М., 177) и говором Пиве и Дробњака (Вуковић, АПД, 191).

²⁰ Као у горобилском (Ник. М., 632), ортијешком (Пецо, Ортијеш, 8) и љештанском говору, према усменом обавјештењу Милосава Тешића.

²¹ Ова појава распрострањенија је у источнбосанском дијалекту: *мѡсу, злѡиу, ѡиѡиу, дрѡѡиу, рамѡиу, ѡјѡѡиу* (Броз., ИБД, 151). У Пиви и Дробњаку засвједочена је само код именице *мѡсо* и *злѡи*: у *злѡиу* (у значењу „златан”, по усменом обавјештењу Милице Радовић-Тешић из Црквичког Поља у Пиви), у *мѡсу* (кад се мисли на живо месо: *дѡбар ѡ у мѡсу —* иначе је *ѡ мѡсу*) (Вуковић, АПД, 252). Исп. и у Ортијешу *дѡбар је у мѡсу*, али *кѡѡѡс нѡ мѡсу, вас у злѡиу*, али *сѡѡѡ нѡ злѡиу* (Пецо, Ортијеш, 33). Обаћи примјер биће ближи Пиви и Дробњаку него источнбосанском дијалекту.

99. У вези са Сосировим и њему аналошким акцентом у ном. мн. *о/џо*-основа ср. р., са старим акцентом на почетном слогу, забиљежио сам ове примјере:

- а) *звѡна, ѡдља, — ѡбља, ѡдљима;*
 б) *брѡда, дрѡва, мјѡсѡта, сѡшѡта, — сѡшѡа, сѡшѡима.*

100. Именице средњег рода *о/џо*-основа, које немају стари акценат на првоме слогу, у плуралу могу имати двојак акценат:

а) повучени: *брѡвна* (у ном. јд. *брѡвно*), *ѡѡра, сѡла, чѡна*. У ген. мн. је *брѡвѡнѡ, ѡѡрѡ, рѡбѡрѡ, сѡлѡ, чѡнѡ* (Лука *пѡрѡ, лѡка чѡнѡ, лѡка уту-чѡна*), а дат. мн. *брѡвѡнима, ѡѡрѡнима, сѡлѡнима, чѡнѡнима*; исп. *ѡкно: ѡкѡна* (ном. мн.), али је *ѡкѡнѡ, ѡкѡнима*;

б) неповучени, вјероватно аналошки: *брѡвна, рѡбра, сѡгла, сѡла* (исп. и *сѡлѡ, сѡлѡима*), *чѡна*²², — што је чешће код млађих.

101. Множински облици именице *ѡрса* овако се акцентују: *ѡрса-ѡрса-ѡрса*. Код једне жене (70 год.) је *ѡрси-ѡрсиу-ѡрсима*.

102. Именица *сијено* има необичне акценте и у јд. и мн.: *сијено, сијена, сијену, сијеном*; у мн. је *сијѡна, сијѡнѡ (сијѡнѡ), сијѡнима*; исп. *зѡ сијено, крѡј сијена*.²³

103. Именица *воће* има кратки узлазни акц.: *воће, воћа, воћем, воћу* (Живио би о воћу, тј. од воћа).

104. Оружани сукоб међу народима зове се *рѡјѡ*. У множини иде као именица мушког рода и има дублете: *рѡјѡви|рѡјѡви, рѡјѡвѡ|рѡјѡвѡ, рѡјѡвѡима|рѡјѡвѡима*.

105. Плуралија тантум *врѡшѡ, леђѡ, усѡја* по правилу не преносе акценат на предлог: *врѡшѡта, за врѡшѡта, врѡшѡтѡима|врѡшѡтѡима; леђѡта, за леђѡта леђѡтѡима|леђѡтѡима; усѡја, из усѡја, усѡјѡтѡима*. Међутим, чуо сам код једне жене *нѡ усѡја*.

106. Именице са суфиксом *-ѡшѡје* имају досљедно дужину на том суфиксу. И кад нису у питању микротопоними, акценат не прелази на ту дужину. У гези с микротопонимима исп. *Рѡжѡшѡтѡ и Ражѡшѡтѡ, Лѡнѡшѡтѡ, Цркѡшѡтѡ*.²⁴

²² Овај акценат се, рјеђе или чешће, среће скоро у свим источнохерцеговачким говорима јужно од 44 паралеле. Нпр. у Пљевљима (Руж., 133), Ортијешу (Пецо, Ортијеш, 32) и у Дубровнику овај акценат је тако рећи преовладао. Дакле, Обади су, заједно са Љештанским (Теш. М., 179), истуренија тачка јужнијих говора.

²³ Исп. у Пиви и Дробњаку *сијѡно, — сијѡна - сијѡнѡ (и сијѡнѡ) - сијѡнѡима* (Вуковић, АПД, 252).

²⁴ Исп. у горобилском микротоп. *Коноѡшѡшѡтѡ* (Ник. М., 703), у мачванском *кућѡшѡшѡтѡ* (Ник. Б., Мачвански, 211), као и облике *букѡшѡшѡтѡ* и *ѡребѡшѡшѡтѡ* (Добри букѡшѡтѡ за гребѡшѡшѡтѡ), које сам чуо од Милије Миливојевића из Ражане (западни обронци Маљена). И код Даничића је множина *ѡребѡшѡшѡтѡ* (Даничић, Акценти, 70). Међутим, у говору Змијања овај акценатски тип не само да је обичан него и претеже (Петр., 22).

114. Ном.-ак. мн. именица *a*-основа т. *ілава* и *роса* гласи *ілаве*, *іране*, *іреде*, *сїцїене*, — *вде*, *їїле*, *мѣје*, *жѣље*. Напомињем да сам код млађих чуо *іреде*, *смреке*, *гаске*. Тип *ведрина* има скоро досљедно (') акценат на претпоследњем слогу: *брзїне*, *висїне*, *даљїне*, *дубїне*, *жестїїне* (= *врелїне*), *їланїне*. Али је у устаљеним обртурама *брзине* („Дај ми ћудине, даћу ти брзине”, рекао вук псу), *вїсине* (небескѣ вїсине), *врўћине* (їлїнскѣ врўћине).²⁶

115. Заступљено је скраћивање ' > ` у дат.-инст.-лок. мн. именица *a*-основа т. *ілава* : *ірданама*, *іредама*, *клуїама*, *їѣїама*, *сїїјенама*. Али исп. и случајеве у којима нема скраћивања: *іредама* (млађи), *свїњама* (сви тако).

116. Ген. мн. именица *рука* и *нога* гласи *рўкў*, *ндїў*. Само једна жена педесетих година говори *рўкўа* и *ндїўа*.²⁷

117. Именица *ријека* у низу микротопонима, не само на обаћкој територији већ и шире, гласи *рїѣка*: *Рїѣка*, *Пдїїочїарскї рїѣка*, *Лдзничкї рїѣка* и сл.; код старијих је и у говору тако, а млађи под утицајем школе говоре *рїѣка*.²⁸

Напомена: Именице *башча* и *ламїа* имају по три акценатске могућности: *башча*, *башча*, *башча* (у *башчу* — још код понеког од старијих; исп. и микротоп. *Башиче*); *ламїа*, *ламїа*, *ламїа* (ријетко као и *башча*); исп. и *шбрба* поред *шдрба*, *чбрба* поред *чдрба*.

и-основе

118. У говору села Обади досљедно је повлачење акцента према крају у лок. јд. именица и-основа ж. р. са силазним акцентом на основи: *крви*, *лажи*, *ражи*, — *радсїи*, *власїи*, *сласїи*, — *бујадї*, — *їреїрїиїи*.

119. У генитиву множине налазимо акценатску алтернацију у облицима као *ндїї*, *шћерї*, — *милдсїї*, *болесїї*, *бурадї*, *ждребадї*, *јарадї*, *шеладї*.

²⁶ Као што се види, овдје изостаје досљедност акценатских алтернација коју Брозовић наводи за источнобосански дијалекат (Броз., ИБД, 152), Ружичић за Пљевља (Руж., 139), Московљевић за Поцерину (Моск., 5) и Николић за Тршић (Ник. Б., Тршићки, 390), али изложени материјал наводи на закључак да су обаћки облици *дубїчу* — *дубїне* као и *іреду* — *іреде* — *іредама* новијег постања, било самосталним развојем говора или извањским утицајима.

²⁷ Исп. у кладањском говору (Рем., 127) и у Посавини (Ившић, ДПГ, 119) облике *ндїўа* и *рўкўа*.

²⁸ Исп. у Љештанском микротоп. *Рїѣка*, иначе је *рїѣка* (Геш. М., 179), у Јаребицама (код Драгинца — по усменој информацији Милована Радивојевића, професора у Драгинцу) *Рѣка*, код *Рѣкѣ*, затим у Пљевљима *ријека* — *рїјеку* — *рїјеке* (Руж., 138) и код Вука, у Рјечнику *ријѣка* — *рїјеке*, што значи да је (^) у ном. јд. могао настати према облицима у којима се и иначе јављао.

120. Падежи множине на *-има*, као и лок. јд. помјерају акценат према крају: *кòсѝима, лàжима, шћèрима*, — *милòсѝима*, — *влàсѝима*, — *мачàдима, њашчàдима, чељàдима*.

2) Придјеви

121. Не чува се разлика у неодређеном виду међу облицима који су мијењани по Сосировом закону (ж. р. јд. и ср. р. мн.) и облицима у којима није било услова за дјеловање поменутог закона (ср. р. јд. и ж. и м. р. мн.). Другим ријечима, не постоји однос који би се изразио формулом *ндв-ндва-ндво*.

122. Акценатску ситуацију код придјева неодр. вида илуструју следеће групе примјера:

а) *мѣк-мѣка-мѣко* (овако и *вед, дуї, крїи, лак, мрк, њрав, њруї, чисїи*); *брїсїтар-брїсїџа-брїсїро*²⁹ (овако и *бридак, ведар, њбак, њладак, добар, модар, мокар, обал, ошїар, сладак, низак, њанак, њојал, узак, фрїшак*);

б) *країтак-країка-країко*³⁰ (овако и *њсїан, сїиан и џїејак*, а нешто рјеђе и примјери из горње тачке *виїак, њлиїак и њојал*);

в) *злаїтан-злаїтна-злаїно* (овако и *њладан, круїан, мрсан, мудар, муїтан, раван, рџедак, сјајан, њаван, њџак*);

г) *мла̀д-мла̀да-мла̀до* (овако и *блаї, врућ, жив, јак, крив, љуїи, млак, сам, сив, сув, њврд, чесїи*); о придјеву *јак* в. т. 374;

д) *бòс-бòса-бòсо*;

ђ) *ндв-ндва-ндво* (овако и *здрав, лош, њјан, њун, сїиї, сїор*); *влàжан-влàжне-влàжно* и *жїиїан-жїиїна-жїиїно*; *в̀села-в̀село* (овако и *воден, балав, брашњав, буњав, дрвен, земљан, маїор, сукнен*);

е) *ј̀днàк-ј̀днàка-ј̀днàко, к̀рвãв-к̀рвãва-к̀рвãво*.

123. Одређени вид придјева типа *мек, брїсїтар* и *країтак* — кад се изузму примјери *рд̀м, д̀дбар* и *њрав* (*рд̀мї, д̀дбрі, њравã кафа*, али је *њравã б̀јква*) — има, разумије се, кратки узлазни акценат: *м̀екї, в̀дгї, л̀акї, м̀ркї; б̀рїсїрї, б̀рїиїкї, в̀дгрї; к̀раїкї, њ̀дснї*; о придјеву *дуї* в. т. 127.

124. Код одређеног вида придјева типа *злаїтан* постоје двије акценатске могућности:

а) *круїнї к̀уруз, м̀рснї, р̀јд̀їкї, њ̀дшкї к̀ам̀ен*;

б) *њлãнї, злãиїнї, м̀у̀дрї, м̀уїнї, р̀ãвнї, с̀јãјнї и њ̀ãвнї*.

²⁹ Исп. истовјетне акц. типове у Ортијешу (Пецо, Ортијеш, 39), Пиви и Дробњаку (Вуковић, АПД, 278 и даље), затим у Пљевљима (Руж., 142—143).

³⁰ Вуковић по овом типу наводи примјере *виїак* и *сїиан* (Вуковић, АПД, 281), док у пљеваљском говору овако се мијењају *сладак, њладак, жїдак, країтак, њлиїак, њанак, узак, низак, сїиан, њосан* и *бисїтар* поред *б̀дсїар* (Руж., 142). Исп. примјере истог типа и у Пољци у Лици: *сїиан, сладак, н̀зак, њ̀данк* (Павлица, 87).

125. Одређени вид придјева типа *млаг* има дуги силазни акценат: *мла̀ди, бла̀ти, вр̀ући, жѝви* итд. Међутим, у именичкој служби и у устаљеним синтагмама је *вр̀ућа* (варена ракија), *љу̀тиа* (препеченица), *рѐднā чдша, чѐснѝб сѝшо*. Овамо иде и придјев *ш̀ући*, који се не употребљава у неодређеном виду. Облик *свѐши* има два лика: *свѐши* и *све́ши*.

126. Придјев *бос* има у одређеном виду два акцента: *б̀осѝ* и *б̀осѝ*.

127. Одређени вид придјева типа *нов* има дзѝје акценатске могућности:

а) *н̀овѝ, згр̀авѝ, л̀дшиѝ, њ̀јаниѝ, њ̀униѝ, сѝ̀шиѝ, сѝ̀дрѝ*;

б) *згр̀авѝ н̀оѝа, сѝ̀арѝ*.

Придјев *дуѝ* у одређеном виду иде са примјерима типа *мек*, али у микротопонимима је *Ду̀иа њѝва, Ду̀иѝ њѝве*.

128. Придјевима типа *влажан* имају двојак акценат:

а) *ду̀илѝ вра̀ша, цвѝѝнѝ ѝвѝша, ча̀снѝ ѝбсѝ*; ове придјеве нисам чуо у неодређеном виду нити изван синтагми;

б) *вла̀жнѝ ду̀ан, жѝшинѝ ку̀ша, ру̀чнѝ сѝ̀и*.

Придјев *ш̀орни* има дуги узлазни акценат: *ш̀орнѝ*.

129. Придјевима типа *дрвен* тројако гласе:

а) *др̀венѝ клѝн, ба̀лавѝ, бра̀шњавѝ, бу̀ђавѝ, с̀укненѝ ка̀иуѝ*;

б) *вѝсѝлѝ, ма̀шорѝ*;

в) *водѝнѝ с̀уд, др̀венѝ бѝљка, мар̀венѝ ѝшѝа, ѝшквѝнѝ с̀јѝме, ѝушчѝнѝ з̀рно, црквѝнѝ ав̀лиа, зем̀љанѝ ш̀ѝдрѝѝ*.

130. Доследно је *дѝснѝ* и *н̀днѝ*.

131. Примјери типа *ладнā*, који данас не чине продуктивну акценатску категорију и који се јављају углавном у устаљеним синтагмама или као поименичени придјевима, траг су у прошлости прѝсније везе обаћког говора са говорима у западној Србији.³¹

132. Придјевима *висок, дубок, ш̀ирок* имају акценат као код Даничића: *вѝсѝк-вѝсѝка-вѝсѝкѝ* и сл.; придјев *ду̀иачак* има *ду̀иачак (ду̀иачак), ду̀иачка, — ду̀иачкѝ*.

133. Разликује се акценат неодређеног вида ср. р. од акцента прилога: *лѝѝѝо : лѝѝѝо, мѝрнѝо : мѝрнѝо, м̀рско : м̀рско; мѝко : мѝко, ду̀ѝо : ду̀ѝо, сѝѝѝно : сѝѝѝно*; ипак исп. *бр̀зо=бр̀зо* (прил.).

134. Суперлативски префикс *нај-* има доследно ("): *на̀јбо̀љи, на̀јдалѝ, на̀јскуѝлѝѝ, на̀јсѝѝарѝ, на̀јум̀орнѝ*. Као што се види из ових при-

³¹ Исп. Ник. М., Горобилски, 642; Теш. М., Љештански, 180; Ник. Б., Колубарски, 24—25; Тришићки, 392; Мачвански, 217—220; Моск., Поцерски, 41 — гдје ови примјери чине живу акценатску категорију.

мјера, у компаративу (који је у саставу суперлатива) акценат се чува само ако је компаратив тросложан и, према томе, има (') на трећем слогу од краја.

3) Замјенице

135. Акценат ген.-ак. и дат.-лок. личних замјеница 1. и 2. л. јд. и повратне замјенице *себе* може се овако представити: *менѐ, кѡд менѐ* (исп. *идкрај менѐ*), *мѐни* (ријетко *мѐни*), *о мѐни* (ријетко *ѡ мѐни*), — *шѐбѐ, гѡ шѐбѐ, шѐби* (ријетко *шѐби*), *о шѐби*, — *сѐбѐ, кѡ сѐбѐ, исѐо сѐбѐ*³², *сѐби* (ријетко *сѐби*), *о сѐби* (али исп. *Мѝслим сам ѡ себи*); у инст. јд. је *сѧ мнѡм, с шѡбѡм* и сл.

136. У везама једносложних или двосложних приједлога, са једне стране, и енклитичких облика личних замјеница 1. и 2. лица и повратне замјенице *себе*, са друге стране — постоје два типа преношења: *зѧ ме, нѧ шѧ, зѧ се*, — *ѡзѧ ме, ѡзѧ шѧ, ѡрѡдѧ се*.

137. Замјенице *он, шѡа* и *ко* овако се акцентују (и мијењају): *ѡн* (ријетко *ѡн*³³), *нѡѧ* (*нѡѧ* x 1), *кѡд нѡѧ*, *ѡреко нѡѧ*, *нѡму* (ријетко *нѡму* и *нѡм* x 1), *ш нѡм* (*ш нѡме, ш нѡме, сѧ нѡм(е)*), *о нѡму* (*ѡ нѡму*); *шѡѧ*, *чѡѧ* (*чѡѧ* x 1), *ѡ чѡѧ*, *нѡ о чѡѧ*, *чѡму*, *ш чѡм* (*ш чѡме, ш чѡме*), *сѡ чѡм*, *нѡ о чѡму*, *о чѡму* (али *нѡмѧ нѧ чѡму*, као одговор на захваљивање); *кѡ, кѡѧ, ѡш коѧ, кѡмѐ, с кѡм*, (*с кѡме, с кѡме*); — са облика *кѡѧ* (ген. од *који*) преношење је двојако: *ѡш коѧ* и *ѡш коѧ*. Замјеница *ко* са партикулом *ѡди* има два значења: *кѡѡди* (неко) и *ко ѡди* (било ко); у промјени је само *коѧ ѡди*, *комѐ ѡди* и сл. (овај пут само у другом значењу). Тако је и *шѡѧѡди* (нешто), а *шѡа ѡд(и)* (било шта); у промјени *чѡѧ ѡди*, *чѡму ѡди* и сл.

138. Дат. јд. од *ѡна* је *нѡѧ*, *нѡѧзи* и *нѡѧзи* (3 : 4 : 2); проширени облици појављују се и без *ј*: *нѡзи*. У инст. јд. је *ш нѡм* (*ш нѡме, ш нѡме, сѧ нѡм(е)*).

139. Замјенице *ми, ви, ѡни* имају сљедећу промјену: *мѡ-нѡс(ке)-нѡма* (с проклитикама: *ѡ мѡ, ѡд нас(ке)*³⁴, *ѡ нама, међу нама*; енкл.:

³² Говори с овом дужином простиру се од Пљеваља, на југу, до Срема, на сјеверу. Али и међу њима има разлике. За једне само важи однос *менѐ* — *кѡд менѐ* (Руж., Пљеваљски, 147; Ник. М., Горобиљски, 642; Теш. М., Љештански, 181; Моск., Поцерска, 49), у другима је *мѐнѐ* — *кѡд мѐне* (Ник. Б., Тршићки, 392; Мацвански, 220—221; а по свој прилици и у Срему, Сремски, 231), док у колубарском нема преношења (Ник. Б., Колубарски, 15). Обади очигледно иду у прву групу говора. Међутим, сасвим по страни од ових говора, који се и територијално надовезују, поменута дужина јавља се, додуше одвећ ријетко, и у говору Змијања (Петр., 19).

³³ Исп. нпр. Вуковић, АПД, 267 и Милас, Мостарски, 95 — гдје је досљедно *ѡн*, док је у Дубровнику (Реш., Вет. 145), источној Херцеговини (Пецо, ИХ, 187) и Змијању (Петр., 105) *ѡн* и *ѡн*.

³⁴ Исп. у сарајевском говору *нѡс, вѡс, нѡх* (Шурм., 202).

146. У вези са преношењем треба навести *gvaic* и *gva*, и *īrī*, и *īēi*; *sū ūo gva*, *sū ūo īrī* (у игри пиљака); *īrēko gva*, у све четири ндје.

147. Говори се *stō kŭhā*, *gva brāta*; исп. *īo kilē* x 1.

148. Редни бројеви: *īrvi* (сви), *īrvi* (млађи) и *īrvi* (човјек, 40 год.); исп. још *sēgmī* и *ōsmī*.

5) Прилози

149. Прилози у говору села Обади показују велику акценатску и морфолошку многоликост. Ево неких од њих:

а) за начин: *brzo* = *brzo*, *īdлако*, *īdlāко*, *īolāко*, *īolāкшѐ*;

б) за количину: *vdkō*, *gdśi*, *māло*, *māлко*, *māлкшѐ*, *mlđio* (код млађих), *mlđio* (само старији);

в) за мјесто: *īdre* = *īdri* = *īdr*, *īorīkāne* (говорила су и дјеца прије петнаестак година, данас понеко од старијих), *nūđiōri* = *īūđiōri*, — *vūđiōri*, *īdrāmo*; *đovđē* (*đovđē*), *đōīlē* (*đōīlē*); *gdle* = *gdli* = *gdл*, *dolīkāne* (в. горикане), *nūđoli* = *īūđoli*, — *vūđoli*, *gdlāmo*; *nāzād*; *ōvde* = *ōvdi*, *vōdi* = *vūdi* (*vūj*); *đgānge* = *ogānge* (*ogāngē*), *đgānle* = *ogānle* (*ogānlē*); *đgŭđē* (*đŭđē* < *odonude*); *ōnge* = *ōndi* = *nōndi* = *nūndi* (*nūj*), *đīāle* = *ōīāle* = *đīlē*;

г) за вријеме: *gavno*, *gavno* (код старијих), *ganas* (*gānās*), *ndhas* (*ndhās*), *dnđā* = *dnđak* (*dnđār(ke)*), *điē* = *điēi* (*jđiē* = *jđiēi*), *điōi*ч-*ōi*дич, *īdсле*, *īdīље*, *īdīље*, *īdīље* (за пошље оставити), *sāg* = *sāgē* (*sāgā*).

б) Глаголи

а) Инфинитив

150. Глаголи код којих је у инфинитиву изражено помјерање акцента по Сосировом закону, одн. по закону метатоније, у говору села Обади гласе овако:

а) *đončēi*, *zānčēi*, *īrōnčēi*;

б) *ūzēi*, *zāmrčēi*, *ūmrčēi*; исп. *mrčēi*;

в) *īzīhi* (*īzīhi* x 1), *ōīīhi*, *ōbīhi* (*ōbīhi* x 1);

г) *gōhi*, *nāhi*, *īrōhi*, *ūhi*; одвећ ријетко *gdhi*;

д) *govēsī*, *ogvēsī*, *īrovēsī* се; *īsvēhi*, *ūsvēhi*³⁹;

³⁹ Исп. Петр., Змијање, 25; Броз., ИБД, 154; Теш. М., Љештански, 182; Ник. М., Горобилски, 644; Ник. Б., Колубарски, 28; Тршићки, 394; Мачвански, 224 — гдје је идентична ситуација, насупротив јужнијим говорима, у којима је акценат на префиксу (Вуковић, АПД, 306—307; Вуш., ДИХ, 61; Руж., Пљеваљски, 151; Пецо, ИХ, 160).

ђ) *взући, иџрѣсѣи*; али *извзући* и *извзући* (8 : 1), *исџрѣсѣи* и *исџрѣсѣи* (7 : 2), *озѣйсѣи* и *озѣйсѣи* (6 : 3).⁴⁰

151. У инфинитиву типа *јурнуѣи* претеже ('): *жѣиџнуѣи, јурнуѣи, клѣсџнуѣи, иџрнуѣи, иџлакџнуѣи* (суд водом), *рѣиџнуѣи*; ипак исп. *јурнуѣи* и *јурнуѣи, звѣзџнуѣи* (испустити „звѣзџдук“) и *звѣзџнуѣи* (ударити), *јџвџнуѣи се* и *јџвџнуѣи се* (дем.), *иџсџнуѣи* (испустити „писак“) и *иџсџнуѣи* (фиг.); сличне дублете испореди код Вуковића (АПД, 308).

152. Глаголи типа *џрануѣи* имају досљедно ('): *бџнуѣи, џрануѣи, кџнуѣи, лџнуѣи, иџлануѣи, иџреџлануѣи, шџнуѣи*.

153. Други важнији примјери: *џужвѣи-џоџужвѣи, јџдраѣи-најџдраѣи, крѣсѣи-накрѣсѣи се, — кџиџџуџѣи, моџџџѣи, џџџџџѣи, џџџџџѣи, — заџџџѣи, обџџџѣи, одџџџѣи, — џџџѣи (џџџѣи) — иџрџџѣи, иџраѣи-иџиџраѣи, забџѣи, набџѣи* (нема осн. гл.), — *кџиџѣи, лџвѣи (лџиѣи), иџлџвѣи, јџџѣи, маџџѣи, иџџѣи, дџџѣи, — лџџѣи, али иџџѣи (свр.) и иџџѣи⁴¹ (несвр.), сџрѣмаѣи (несвр.) и сџрѣмаѣи⁴² (несвр.), — заџџѣи (уч.) и заџџѣи⁴³ (уч.), — иџрџџѣи се, сџџѣи се, — бџџѣи и бџџѣи⁴⁴, сџрѣџѣи и сџрѣџѣи⁴², бџџѣи-иџрџџѣи, дџџѣи се, џџџѣи-наџџџѣи, — крѣџѣи-оџрѣџѣи, иџџѣи-иџрџџѣи крџџѣи, — џџџѣи=џџџѣи; вџџѣи (вџџѣи), — иџџѣи (иџџѣи), — сџџџѣи и сџџџѣи, џџџѣи (понеко од старијих).*

б) А о р и с т

154. У говору села Обади постојан је иницијални акценат 2. и 3. лица једнине аориста. Штавише постоје и тенденције његова ширења на 1. лице једнине. И ако управо као критериј узмемо акценат поменутих лица, код аориста се уочавају четири типа примјера:

а) примјери у којима је акценат 2. и 3. л. јд. аор. једнак осталим лицима: *дџѣ, лџѣ, одѣ, оџџѣ, иџџѣ, иџџѣ, вџџѣ, клџѣ; дџѣ, иџѣ, сџџѣ, брџ, иџџ, звџ, иџџ, иџџ, иџџ*;

⁴⁰ Ако се има у виду да нпр. Вушовићеве говори имају однос *иџрѣсѣи — исџрѣсѣи* (Вуп., ДИХ, 61) и да је код Даничића *иџрѣсѣи — исџрѣсѣи* (Даничић, Акценти, 90—92), онда су јасни и мјесто и положај обаћког говора на линији југозапад-сјеверисток, са стањем *иџрѣсѣи — исџрѣсѣи (исџрѣсѣи)*.

⁴¹ Исп. у Љештанском (Теш. М., 183) и Мачви (Ник. Б., Мачвански 224) *иџџѣи = иџџѣи*.

⁴² Као у Колубари, Мачви и Срему (Ник. Б., Колубарски, 28; Мачвански, 224; Сремски, 301).

⁴³ Исп. у Љештанском (Теш. М., 183) и Колубари (Ник. Б., Колубарски, 28) *оџџѣи = дџџѣи*, затим у Горобиљу *оџџѣи (дџџѣи)* (Ник. М., 644).

⁴⁴ Исп. *бџџѣи (бџџѣи)* (Теш. М., Љештански, 183; Ник. М., Горобиљски, 644) и *бџџѣи = бџџѣи* (Ник. Б., Тршићки, 394; Мачвански, 224; Сремски, 302). Код Даничића је *бџџѣи* (Даничић, Акценти, 132), као и у селу Пољице у Лици (Павлица, 92), док нпр. Пива и Дробњак имају *бџџѣи* (Вуковић, АПД, 317).

з) И м п е р а т и в

169. У вези са акцентом императива навешћу примјере *џди-неџди*, *гџџи*; *баџај*, *имај* (имп. је риједак), *кџџај*, *чеџџај*, *моџџај* и *мџџај*, *гђђи*, *џриђђи*, *ајђе*, *ајмо*, *ајше*, *џзми*.

IV. АКЦЕНАТ И ТВОРБА РИЈЕЧИ

170. У вези са творбом именица и њиховим акцентом ваља навести следеће:

а) Забиљежио сам примјер глаголске именице на *-је* од перфективног глагола: *џдсиање* (досљедно у спрегу *од џдсиања*; у Вука *џдсиање*).

б) Властита тросложна имена на *-мир* имају (') на трећем слогу од краја: *Будимир*, *Велемир*, *Десимир*, *Драјомир*, *Љубомир*, *Рајдомир*. Тако је и *Милорај* (*Милорај*), *Светјозар* и сл.

в) Двосл. лична имена на *-ан* и са (') на почетном слогу имају кратак вокал суфикса: *Драјан*, *Душан* (чешће *Душан*), *Зџран*, *Јџван*, *Милан*; али исп. *Светји Јџвани* (празник).

г) Код именица на *-ица*, углавном (изблиједјелих) деминутива, постоје два интересантна акцентска типа: први је са (') на претпоследњем слогу: *Водица* (хидроним), *Косица* (микротоп.), *Краљица* (хидроним), *Њивица* (микротоп.), *Њивице* (микротоп.); са овим акцентом могу бити још *аџица* (поред *аџица*), *баџица* (поред *Баџица*), *кобилица* (рјеђе *кобилица*), *сикирица* (поред *сикирица*), *џурица* (поред *џурица*)⁴⁹; други је тип са (') на претпоследњем слогу: *Божица*⁵⁰, *Драјица*, *Перица* (дем. од *Перо* и сл.), — *блужица*, *ђудџица*, *канџица* (поред *канџица*), *ћасџица*, *ћуџица* (њуџица), — *јарица*, *џилица*, *младџица* (младар, изда-нак), — *баџица*, *бјелица* (трешња), *џраница* (храст; сложено сноплје), *џрлица*, *кривџица*, *маџице* ж. мн., *Равнице*, *синџица* (птица), *сџинџица* (трешња; маленкост), *џуџица*; исп. још неке акценте: *Даница*, *мџиџица*, *жџраџица* (*жџраџица*), *лаџица*, *лиџица*; *лаџица*, *маџица*, *сџиџица*.

д) Деминутиви на *-ић* данас имају углавном кратак вокал суфикса: *бреџић*, *враџић*, *џрџић*, — *враџић* (*враџић*), *џуџић* (јд. *џуџић*), — *бук-вић* и *бџквић* (јд. *бџквић*), — *Гаџић*, *Дџлић*, *мџиџић*.

⁴⁹ Исп. у Љештанском *Њивица* (Теш. М., 248), у Мачви *џраџиџица*, *кобилица*, *џџаџица*, *шумџица* (Ник. Б., Мачвански, 213), у Срему *Врџица* поред *врџица*, *ра-кица* (Ник. Б., Сремски, 245), као и колубарско *воџице* (дем. од *воће*) (Ник. Б., Колубарски, 65).

⁵⁰ Исп. у говору Коренице у Лици *Даница*, *Маница*, *Сџеџица*, али и *џџица*, *Фраџица* (Ластавица, 758), затим — у Колубари *шумџица* (дем. од *шума*) (Ник. Б., Колубарски, 67), у Мачви *аџица*, *џлаџица*, *јарица*, *џарица*, *сџџица* (Ник. Б., Мачвански, 213). Вук у Рјечнику има *Дриџица*.

ђ) Именице на -(у)ш^иина имају досљедно (') на трећем слогу од краја: бар^уш^иина, ва^ир^уш^иина, зем^љуш^иина; у Вука је бар^уш^иина, ва^ир^уш^иина и сл.

171. Именице сложене са за- могу имати оба дуга акцента на префиксу: а) дуги силазни: за^аков, за^алом, за^ас^иру^и; б) дуги узлазни: За^абран, За^абраница, За^аров и за^аров. Главни град СР Хрватске изговарају За^аџреб и За^аџреб.

А. РЕДУКЦИЈА ВОКАЛА ИЗА АКЦЕНТА

Редуција гласа и

1) Редуција с промјеном артикулације непосредно претходној сугласника

192. Иза кратког узлазног акцента: *асӣа̄д̄л̄ћ̄, ба̄з̄до̄ло му из ран̄е, ба̄иш̄ца, бј̄е̄д̄ло, брӯс̄ћ̄, воз̄ӣи, в̄о̄д̄ла, в̄о̄д̄на, вра̄ц̄ло, і̄ла̄в̄ца, і̄ов̄о̄р̄ӣе, і̄о̄д̄ӣе, дон̄е̄с̄ӣе з̄а̄ра̄на в̄о̄д̄е, Зел̄е̄нке, к̄љ̄ӯсна, к̄о̄б̄ла, ко̄ко̄ш̄ма, но̄ђ̄ӣи, і̄о̄д̄ца, сл̄ан̄на, фла̄ш̄ца; —*

ба̄л̄ва̄ма, бӣбер̄ӣи, і̄о̄вед̄на, ј̄ез̄ич̄на, л̄о̄ја̄ӣца, ма̄ра̄ма̄ца, і̄о̄ле̄ђ̄на, і̄о̄сук̄њ̄ца, і̄о̄ сед̄ма, і̄р̄бӯш̄на, ӯва̄ӣӣе, Ша̄р̄ко̄ӣћ̄; —

ва̄иш̄цӣе (ген.), і̄о̄д̄ћ̄е;

ма̄ра̄ма̄цӣе, і̄о̄ле̄ђ̄н̄е, і̄о̄сук̄њ̄цӣе; —

і̄о̄, ка̄е, ӣ ш̄ӣ, ј̄ед̄н̄ до̄ђ̄у, ме̄н̄ бӣ ч̄ӯдно, о̄н̄ до̄чӯли, і̄е̄че̄н̄ сӯ ке̄с̄ӣени, ӯзм̄ св̄е; — но̄с̄ і̄о̄ і̄а̄мо; о̄кӯс̄ і̄о̄; — за̄кла̄ӣ се, і̄а̄ӣр̄і̄а̄ӣ с̄ не̄к̄им, ӯ сла̄м̄ сӣа̄ва̄ј̄у.

193. Иза дугог узлазног акцента: *А̄л̄на, А̄ц̄на, Ба̄ӣна, бӯра̄д̄ма, Ва̄сна, ве̄ж̄ӣе, і̄ӯдӣи, і̄ӯд̄емо̄ ја̄р̄ца, жӯљ̄ӣи, ј̄ӯна̄ма, кр̄њ̄ӣи, і̄д̄е с̄ Ла̄зна і̄р̄оба, ле̄ђ̄ма, і̄ра̄ж̄ӣи з̄ла̄ с̄ лӯчем, ш̄ӣр̄ӣи —*

ва̄ло̄в̄ма, і̄а̄ње̄в̄ма; —

вӣка̄л̄ на ме, га̄л̄ су.

194. Иза кратког слазног акцента: *А̄ж̄ма, ба̄р̄ца, ба̄ӣи, Бр̄њ̄на кӯћа, брӯс̄ћ̄, і̄а̄дӣи (некоме нешто), і̄уб̄ца, Гӯӣћ̄, д̄ӣмӣи, Ба̄дна, ја̄рна, ке̄с̄ца, ко̄д̄ма, ко̄ђ̄ма, кӯд̄ла, і̄ла̄ӣӣи, і̄р̄ж̄ӣи, р̄ӯцӣи, Са̄в̄ћ̄; —*

А̄ж̄дӣе, д̄ӣм̄ћ̄е, ја̄р̄н̄е; — из Бр̄њ̄н̄е кӯћ̄е, за̄дӣм̄ћ̄е; — б̄дӣам, і̄ӣи до̄бро зна̄и, сл̄а̄д̄ і̄а, сӣја̄ӣ с̄ не̄к̄им, ш̄ћ̄е̄л̄ да̄ жа̄ђ̄у; ӯ ко̄сӣ се̄ ӯва̄ӣли.

2) Редуција без промјене артикулације непосредно претходној сугласника

195. Незнатан је број примјера у којима се глас *и* редуковао без трага на артикулацију непосредно претходног сугласника (увијек су у питању сугласници који могу продуживати артикулацију, сонанти и фрикативи): *Ве̄л̄ка̄ ра̄ван, к̄д̄л̄к̄и, к̄д̄л̄к̄о, і̄а̄р̄ӣџ̄ӣца, Ср̄бе̄н̄ца=Ср̄е̄бен̄ца, ӣа̄рен̄ка, ӣа̄рен̄кова̄и, Ц̄а̄рен̄ков до, Ра̄до̄в̄ћи, Бӯр̄чина=Бӯр̄чина вода (дуљење вокала у последица је редуције потоњег *и* као и у примјеру *Ср̄е̄бен̄ца*), ко̄р̄ӣо, Ја̄ско̄вача (Ја̄ско̄вача, само старији у једној породици), ӯжна, ӯжна̄ӣи. У једном броју примјера опет дошло је до упрошћавања гласовних група неподесних за изговор: *а̄ј̄ӣе, і̄ӣе, ј̄е̄ӣе, с̄ј̄е̄ӣе, о̄ш̄о (о̄ӣӣш̄о), — Па̄л̄ци, Па̄л̄цима (: Па̄л̄чӣка̄, ӯ Па̄л̄ич̄ке).**

196. Примјери као што су *шичуџаӣи*, *драӣи*, *поџришаӣи* биће прије остаци сушина него облици настали редукцијом завршног *и*.

Р е д у к ц и ј а г л а с а е

1) Редуkција с њромјеном артикулације нејосредно њрејходној суџласника

197. Редуkција гласа *е* није тако честа као што је случај са гласовима *и*, *у*. О већој учесталости ове појаве може се говорити једино у вези са обликом *ћеш*, кад је енклитика и кад је у саставу других облика. У другим случајевима редукција је факултативна. Редуkција се и овдје рефлектује на непосредно претходни (наредни) сугласник и резултати су исти.

198. Иза кратког узлазног акцента: *за̄јдгала се*, *за̄јдгала се*, *осам-дес̄тӣ*, *њедес̄тӣ*, *ш̄ӣја̄ ћӣ* (поред *ш̄ӣја̄ и*); — *до̄чка̄ти*, *нес̄рӣнбо̄ја*; — *ја̄ до̄ста̄ћ*.

199. Иза дугог узлазног: *бура̄зр*. Овај примјер заслужује напомену у том погледу што није дошло до измјене претходног *з*, већ наредног *р*. Разлог је специфичност групе *зр* (први је струјни сугл., а други сонант и склон вокализацији).

200. Иза кратког силазног: *да̄ћӣ* (поред *да̄и*), *мџрӣ*, *с ра̄мна*; — *ӯ мн̄е*, *ка̄џӣяне*, *ӣдо̄дга̄*; — *мџр да̄ӣи* *Бо̄ӣ*.

201. Послије дугог силазног акцента: *зар не̄ћӣ* (поред *не̄и*).

2) Редуkција без њромјене артикулације нејосредно њрејходној суџласника

202. Будући да редуковање гласа *е* није увелико заступљено, незнатан је број примјера као *дес̄тера кџла*, *дес̄тере ба̄бине*, *дес̄тери свџтови* (исп. број *десет* који може гласити тројако: *дес̄ет̄ӣ*, *дес̄ет̄ӣ* и *дес̄ет̄ӣ*).

Р е д у к ц и ј а г л а с а а

1) Редуkција с њромјеном артикулације нејосредно њрејходној суџласника

203. Послије кратког узлазног акцента: *на̄сџла е че̄твр̄џа ӣдџина*, *на̄сџло њм љџба*; — *џерли*; у примјеру *не̄ш̄ӣ се заваџо* — не можемо знати шта је редуковано *а* или *о*, јер се говори *не̄ш̄ӣа* и *не̄ш̄ӣо*.

2) Редуција без њромјене артикулације нејосредно
њрејходној сујласника

204. У вези са поменутом редуцијом забиљежио сам *казла, казле, казли, касији* (никад *казији*), *кашићу*; — *вољ ији доћи, вољ не доћи*.

Р е д у к ц и ј а г л а с а о

1) Редуција са њромјеном артикулације нејосредно
њрејходној сујласника

205. Послије кратког узлазног акцента: *доумо*; — *донесије вичеру, насднџм се, Сведџзар* (исп. и *Сведџар*); — *имам ми*.

206. Послије дугог узлазног акцента: *доћсмо, шарње*.

207. Послије кратког силазног акцента: *ид[д]* *Длове*; — *каж ији знаи*.

2) Редуција без њромјене артикулације нејосредно
њрејходној сујласника

208. Забиљежио сам само примјере *догдџ* (<*одонуге*) и *џи*. У облицима *дном, ијам, вам, кам*, који се изговарају и са -о, вјероватније је да се ради о покретном вокалу: *дном* и *дномо*.

Р е д у к ц и ј а г л а с а у

1) Редуција с њромјеном артикулације нејосредно
њрејходној сујласника

209. Послије кратког узлазног акцента: *берље, Брајицаи, зовџији, зовџло ја, диј кћџ, идиј кћом, иреј кћу, дијкд ији бвде, идиџији, идиџио, ииџиџло нас је мидио, сванло ми њред дчима, ијакџи ја*; — *из дриџ државџ, Заджџи*; — *гаи џлад дџнарџ*.

210. Послије дугог узлазног акцента: *вајџији, виџији, јурџији*; — *нећ ији ни дџнарџ, ниџ ме ни у ииџо*.

211. Послије кратког силазног акцента: *џџира* (ријетко *џџира*), *куџило, куџићу, ијкџло ми*; — *догдџ, идрџиџа* (ген.); с *Оскориџ*; — *Косо и браји џ Пџнарџ, џџ с ији дџаџи*.

2) Редуција без њромјене артикулације нејосредно
њрејходној сујласника

212. У вези са поменутом редуцијом забиљежио сам примјер *дорџак, за дорџак*, али би се у другим падежима могло чути и *р* испред редукованог *у*; исп. *доћџ* (<*доћ ја* < *доћу ја*).

Б. РЕДУКЦИЈА ВОКАЛА ИСПРЕД АКЦЕНТА

213. Редуковање вокала испред акцента није честа појава у овом говору. Ипак, јавља се и унутар једне ријечи и у везама ријечи које чине акценатску цјелину.

214. Редуковање гласа *и* пред акцентом:

а) пред кратким узлазним акцентом: *ишикām*; *ја б мџла*; *ал ӣшк̄б*, *месе ч̄ин̄и* поред *мешч̄ин̄и* (< *ме̄н се ч̄ини* < *м̄ени се ч̄ин̄и*), *је з гдӣб*, *ка с р̄екла*;

б) пред дугим узлазним акцентом: *лек̄ш̄им̄аца*; *ја б в̄ик̄б*, *га с ӣра̄жио*; *ал ка̄жи св̄е*, *је с ӣӣӣб*;

в) пред силазним акцентима: *ал ӣд̄зи*, *ил с̄ј̄д̄у*; — *ил ӣӣӣа̄ј*, *ка с в̄ук̄б*.

215. Редуковање гласа *е* пред акцентом:

а) пред узлазним акцентима: *ис̄̄рд̄ о̄чӣу*; *н̄ м̄џу*; *виш̄ к̄р̄е̄в̄ӣа*; — *гес̄̄ӣа̄че р̄а̄кӣе*, *о̄ӣӣе кес̄̄ӣен̄а*; *виш̄ ӣӯӣа*;

б) пред кратким силазним акцентом: *га ӣ н̄ӣӣӣо ӣӣӣām*; *нек с к̄ӯа̄ј̄у*.

216. Редуковање гласа *а* пред кратким акцентима: *м̄ ка̄к̄ӣ*; — *нек с к̄ӯа̄ј̄у*.

217. Редуковање гласа *о* пред дугим узлазним акцентом: *ӣош̄ӣ се ӣр̄об̄ӯг̄ио*.

218. Редуковање гласа *у* пред кратким силазним акцентом: *га с̄ с̄ӣӣли*.

В) РЕДУКЦИЈА ВОКАЛА ПОД АКЦЕНТОМ

219. Ова појава заступљена је са неколико примјера:

а) редуковање *и*: *м̄м̄ām ја*, *м̄м̄аи*, *м̄м̄а л бве*, *м̄маӣ ӣ крау*;

б) редуковање *у*: *ӣӣо*.

Као што малобројни примјери показују, увијек су у питању високи вокали, *и* и *у*, и редовно уз сонанте. Самогласник чија артикулација изостаје не губи се без трага, него се асимилује према сусједном сонанту, преносећи на њега своју слоговност, па и акценат. Тако у групама *мм* прво, слоговно акцентовано *м* има носну артикулацију (без отварања уста) на коју се надовезује усна артикулација наредног *м*. Примјери нису ни типични за говор нити су бројни, али су занимљиви као појава.

Г. ПОСЉЕДИЦЕ РЕДУКЦИЈЕ ВОКАЛА

220. Потпуном редукцијом вокала у највећем броју примјера мијења се артикулација непосредно претходног сугласника, и то тако што сада долазе до изражаја карактеристична својства појединих категорија консонаната:

а) сонанти *в, л, љ, р, м, н, њ* постају *џ, ђ, љ, р, м, н, њ*, губећи финални дио артикулације. Тако, на примјер, *м, н, њ* постају слоговни носни гласови. Каткад, као посљедица редукције гласа *и*, настају спојени од по два удвојена сонанта као *дл* (*бјђдло, сђдла; весђдла се, оиђдла се*), *нн* (*слђнна, Сиђнна, Циђнна*), са заједничком артикулационом базом. Вокални чланови реализују се док фонациона струја тече преко бокова језика (код *д*) односно кроз нос (код *н*), а сугласнички *л* и *н* кад се прелази на артикулацију наредног вокала;

б) струјни *с, з, ш, ж, ф* имају продужену фрикацију, те постају *с̄, з̄, ш̄, ж̄, ф̄*. Илустрације ради наводим примјере *кђсца* (ген. од *косац*) и *кђсца* (дем. од *кђса*), *на кђсии* (лок. од *кђи*) и *накђсии* (инф.) — из којих се види однос *с* : *с̄*, који је, стицајем околности, и диференцијалан. Исп. и однос *ш* : *ш̄* у примјерима *зђиушђ* (3. л. мн. през.) и *зђиушђ* (3. л. мн. аор.);

в) експлозивни *ѡ, б, ѡ, г, к, і* имају продужено трајање преграде, што изазива нагомилавање фонационе струје и појачану звучност (код звучних) и већу напрегнутост артикулације (код беззвучних). То је наводило испитиваче појединих говора да иза таквих и других сугласника чују дјеломично редукован вокал (нпр. *шен^ица*), кога уистину нема. За групе *ѡи, ѡиш*, које се не упрошћавају (ипак исп.: *ѡше, јѡше* (< *јѡише* < *јѡише* < *јѡише*)), иста је артикулациона база за оба гласа. Дојам о првом гласу добија се затварањем преграде, о другом њеним отварањем: *вђѡиш, сјђѡиш, вђѡиш, ѡлђѡиш*;

г) африкате *ц, њ, ђ, ч, џ* стоје на пријелазу између експлозивних и струјних сугласника, што је и разумљиво. Први дио артикулације је напрегнут а завршни продужен: *бђѡиш, Мђѡна, Нђѡна, сђђѡиш, Аѡна*.

221. У мањем броју примјера потпуна редукција вокала не утиче више на артикулацију непосредно претходног сугласника (в. т. 195, 202, 204, 208 и 212).

222. Редукција са промјеном артикулације непосредно претходног сугласника састоји се у овоме: губи се обавезни паралелизам између психичке матрице гласа, која још постоји у свијести (исп. *рђѡиш* поред *рђѡиш*) и физичке реализације гласа, која у потпуности изостаје. Пошто је изостао глас носилац слога, а стара подјела на слокове још важи, сугласник испред редукованог вокала преузима на се слоговност (колико је та слоговност изражена зависи од природе гласа, гласовне околине и удаљености од акцента) и продужује артикулацију за квантитет редукованог вокала, што има за посљедицу стварање продужених сугласника (кад су у питању сонанти, фрикативи и дјелимично афри-

4) *Хијат*

227. У говору села Обади хијат се отклања на два начина: а) елизијом вокала и б) контракцијом вокалских група.

а) *Елизија вокала*

228. Иако има примјера у којима се елидирају и први и други вокал, елизија није типична црта овог говора. Елизија првог вокала односи се на већи број самогласника (*и*, *а* и *о*). Елизија другог односи се само на вокал *о*, и претежно у једној категорији.

229. У хијату у позицији првог вокала елидирају се:

α) вокал *и*, најчешће: *ал' дба да дођеише, зар б' она била овде, њеїа б' Аусїриїнац срушио, јесу л' они дошли, м' њдемо, ка[г] с' љзимб*;

β) вокал *а*, одвећ ријетко: *г' њдемо да љзиїнемо, њек' љде*;

γ) вокал *о*: *вреднїа њеї' она, ономон* (у ситуацији кад се саговорнику, обично у свађи и пред другим лицима, упућују непристојне ријечи), *шамон* (у ситуацији кад се одсутном лицу по некоме упућују непристојне ријечи).

230. У хијату у позицији другог вокала елидира се само глас *о*, и то углавном у замјеница које почињу тим гласом: *ї [j] а нба кдња їдчїсїїм, ко наї вїм бцїла, на наї брїшчїї, у наї кесїїењак, у нме долашку, кд їи е вб, ја нб кљусїење їдјашїм, мдре нб се їлцїчїи, їа нба рїїа, вїж нї шљївї, за нї їсїї їдре*; ријетки су примјери типа *да їрдсїїи, на комкї, здраво сванб, ко їледало*. У примјеру *да їрдсїїи* може бити да се ради о елизији (то би потврђивао примјер из бирањег говора *Да їросїї Ббї и саїрїешїе* — чита се уз чашу) или о облику глагола *їрдсїїи* (*Да їа Ббї їрдсїї*. *Да му Ббї гушу їрдсїї*); исп. РМС s. v. израз и РЈАЗУ s. v., гдје стоји да се ради о изведеном глаголу од основе *їросї* (опроштен).

б) *Контракција вокалских група*

231. Контраује се група *-ао-* у примјерима *враїшбца; їанда* (рјеђе *їа днда*); *чїсанца*.

232. Не контраује се група *-ао* радног глаголског придјева ако је глас *а* под акцентом: *гда, звао, крао*.

233. Доследно се контраује ненаглашена група *-ао* (< *-ао*, < *-во*) радног глаголског придјева: *сїб збб, смїб се, сїїб вду, їрїчекб, бїїжб; їдїїковб би їавола на лїду, рїїовб; мдїб, рїкб, лїїб; їиб, д[їи]шб у недїиу, їрдїб ко ббс їд їрїу*.

ријетко ради о страним ријечима, које и иначе трпе промјене при уласку у рјечник необразованог свијета.

а) Самогласник *a*. У ријечима *váшер*, *váшерийи*, *váшерийије* (< мађарског *vásár*), као и у *кдњеник*, *кдњенички* (чешће је *кдњаник* и сл.), *ндћес x 1*, *йимљен*, *йимљеница* а се асимиловало према сусједном (меком) сугласнику, док је *e* у *мајисџер*, *минисџер* и *цилиндџер* саставни дио страног (њемачког) суфикса. Говору су непознати облици као *врѣбац*, *рѣсији*, *јрѣбље* и сл.

У прилогу *госџа*, који гласи *гдсџа* и *гдсџи*, *a* и *и* су некадашњи генитивни наставци другог дијела сложенице, први по промјени *o*-основа, други по промјени *и*-основа (исп. Скок П., Етимологијски рјечник хрватскога или српскога језика, под *сии*). У *йимљен* и *йимљеница* немамо *a* како би се према стсл. *тъмианъ* очекивало, него *и* које одговара изворном грчком *thymíata*.

Глас *o* мјесто *a* у примјерима *јазовац*, *крџсџовац*, *лаџсџовица* и *забољџији* (чешће је *јазовац* и сл.) дошао је под угицајем лабиодентала односно лабијала, док је *долѣко* (чешће је *далѣко*) могло настати према *гдле* (исп. у РСАНУ примјере који су забиљежени у источној Србији, а такав облик налази се и у Елезовићевом Речнику); исп. стране ријечи *мишјрдљѣз* и *концолџриа*. Лик *чдрџа* (поред *чџраџа*) одговара турском *çogar*.

Према књижевном *йалацајији* овдје је *йалуцајији*.

б) Самогласник *e*. У ономатописној основи именице *чакџџало* досљедно се јавља вокал *a*. Исп. Скок П., н. д., под *чекало*, гдје између осталог стоји да је „варирање“ самогласника *a*-е обично у ономатопејама.

У ријечи *маџна* *e* дијели судбину јата у положају испред гласа *x*, а у примјеру *склџзина* завршно *-ена* замијењено је суфиксом *-ина*; исп. стране ријечи *џиомџџар*, *јрџфисор* и *џиџила*.

Глас *o* мјесто *e* налазимо у страниј ријечи *концолџриа*.

в) Самогласник *и*. Мјесто *и* јавља се каткад *e* у *Бџжеџџ* и *Муслџмџн*, али је досљедно *фџмџџа*, као у кладањском говору (Рем., 118) и у Жумберку код католика (са акцентом *фамџџија*), што Скок објашњава укрштањем латинизма са млетачким *fameglia* (исп. Скок П., н. д., под *фамиџија*). Обаћки облик *лџџења* одговара мађарском *lerépu*.

Поред старијих облика *йџан* и *објџено* јављају се и новији *йџан* и *обџено*.

г) Самогласник *o*. Глас *a* мјесто *o* срећемо у *сџџџџији*, *йдсџџџџан* (: *сџџџџији*), у *маџџџџило* (премда не постоји итератив *(на)маџџџџији*), а рјеђе у примјеру *вадџџџџица* и у облицима *џна* и *џндџџ⁶¹*, гдје је извршена асимилација према сусједном *a*; исп. стране ријечи *јарџџџџан* и *аџџџџџџица*.

⁶¹ Исп. у варешком *авџџџџи*, *андџџџџи*, *џнам*, *џнамо* (Жуљ. М., 39) и уопште у источнобосанском дијалекту и шире у Босни (Броз., ИБД, 134; Реш., Шток., 162). Обаћки примјери забиљежени су код најстаријих, премда их они сами сматрају обилежјем муслиманског говора.

4) Суіласник *в*

269. Што се тиче гласа *в* и његове судбине у различитим позицијама, за говор села Обади су карактеристични ови примјери:

а) *вòда, вучѐм, вїдїм, вѣлкі; врáца, врáи; вјѣра, вјѣшар, вјѣшрòв*, али је *јѣверица*;

б) *ѣ(е)ò, њò бреїдвима, чòек (чòвек), ілава; ілаву и ілау, ілауча, иїрауча; б̀ува и б̀уа, д̀уван и д̀уан, м̀ува и м̀уа; ўво и ўо; б̀уви и б̀уу, иїрбуу; б̀уве, м̀увѣ; двоїа (доїа), двомѣ (домѣ); забòравио (забòраио);*

в) *ївджѣ; гїћи; ір̀уда, мѣ̀гед, сј̀едок, сј̀едочиии; цв̀аїиїи, Цв̀еїа, иц̀еїи; свѣ̀квва, чей̀врїшак; гр̀уїшїво;*

г) *свр̀ака, свр̀ачак;*

д) *òвца, òвиц, овч̀ари; òвде;*

ђ) *вр̀ба, ер̀ишїшала; в̀дїи;*

е) *їаук (їа̀ук).*

270. Забилежио сам и примјере, додуше не тако честе, са накнадно развијеним *в*: *в̀двò; ж̀аво, Ч̀ав̀уш; в. и т. 252.*

5) Осїтале њојаве у вези са суіласницима

271. Артикулација гласова *ш, ч, ж, њ* слаже се са књижевном нормом: *шѣс, Милдшем, јучѣ, ир̀екучѣ, јѣжом, иїїерица.*

Говор *ї* се *Ма̀цар, ма̀царка ш̀љива; ѝндар (ж̀андар); — ж̀буи* (чешће *ш̀в̀ар*).

272. Артикулација гласова *ћ, ђ* такође одговара књижевној норми: *ш̀ћер, на̀ћве; р̀ћа, ч̀аће.* Код двојице, тројице старијих билежио сам нешто пасивнију артикулацију гласа *ђ*, и то у облицима глагола *доћи*: *до̀ћ̀ем, до̀ћ̀осмо.*

273. Говор *ї* се *ї̀дсїоја, ї̀дсїоїн, Госїоїна.*

274. Артикулација гласа *р* одговара књижевној норми. Међутим, у једном броју примјера код неких старијих билежио сам његово необавезно губљење: *ма̀иї̀[р], Свѣ̀иї̀оза[р], оф̀иї̀и[р]; до̀ће[р]а̀м, ч̀еїи[р]и; вїж г(р)уї̀дї.*

275. Овај говор у посебним рјечима нема африкату *з*: *звѣ̀ззда, звѣ̀р, зв̀дио; у сантхију је òш̀аз іа ѝдслò и сл.*

276. Књижевна је и артикулација гласова *љ, њ, л, н.*

277. О судбини старог *л* на крају слога *в. у т. 231—233, 235, 236, 238—240, 243—245 и 248; исп. и примјере в̀д, с̀д, затим — (ò)кр̀уїал, òбал, ѝдїал.*

278. Не одступају од књижевне норме ни гласови *к* и *ї.*

	н	-вн-	вн	<i>гáвно, рáвно, нéвница, јáвнуџи се</i>
			мн	<i>гáмно, рáмно, нéмница, нéмно, — старији само</i>
р	ш	-рш-	ш	<i>чáшаф, Пóвше (< Површје)</i>
л	ц	-лц-	нц	<i>фíнциán</i>
м	ј	-мј-	мљ	<i>йíмљен, йíмљеница, Дáмљан</i>
	л	мл-	мл	<i>млáд, млáдеж, млáдеж</i>
	љ	-мљ-	мљ	<i>зёмља</i>
			мњ	<i>зёмња (понеко од старијих)</i>
	н	-мн-	мл	<i>млđо, мложина</i>
			мн	<i>мнđо (понеко од старијих)</i>
		-мн-	вн	<i>íувно, Подíувно, íвнáзна; йáвнá нđћи, бúди на йомđћи</i>
			мн	<i>íумно (понеко од старијих), сегáмнёс</i>
	њ	-мњ-	мљ	<i>сумљáйи, зимљача (врста крушке)</i>
			мњ	<i>сумњáйи</i>
	д	-мд-	мд	<i>сегáмдёсёй</i>
	т	-мт-	нт	<i>зуйáниџиџи</i>
	к	-мк-	мк	<i>мóмка</i>
	ц	-мц-	мц	<i>мóмци</i>
ч	-мч-	мч	<i>мóмче (с. р.)</i>	
н	д	-нд-	рд	<i>фурдáменй</i>
	п	-нп-	нп	<i>једáниуџи (чешће један пут)</i>
	б	-нб-	мб	<i>бомбóна</i>
			лб	<i>болбóна</i>
	з	-нз-	нз	<i>брóнза</i>
			мз	<i>брóмза (понеко од старијих)</i>
	ф	-нф-	ф	<i>куферéнција</i>
мф			<i>клáмфа</i>	
мп			<i>клáмја</i>	

291. У везама ријечи са сугласницима неједнаким по звучности овако је: *дшаз íа йдслб; йе(г) жéнá; йреш кућóм; йо сéлом, йд жебешóм, йрè црквóм, кó шљивè*

292. Изостаје асимилација *с-ш, з-ж, в-б* *дсúшймо, звíждйм, вáбймо*

293. У вези са дисимилацијом гласова у неким случајевима наводим ове примјере: *dvāis* = *dvāes jē(g)an*, *īrīes* = *īrīis dvā*, *šesēti*, *šes jē(g)an*; *īrāb*, *īrābovina*; — *blāiosb̄v*, *blāiosd̄ven*, *Mīlisav*, *Mīlosav*; *Bōrisav*, *Dōbrisav*, *Draīosav*, *Rādosav* — иначе је *Stānislav*, *Tōmislav*, *Vōislav* (ипак исп. *Vīdosava*).

294. Говори се *ōvōvlāni*, *kūruz*, *kurūza* (ж.); *Srēbēntca* = *Srēbentca*.

295. Сугласници се каткад губе и кад се не ради о близини истих или сродних гласова: *īlēām*, *jēan*, *īdīleāj*, *sēam*; *vīīm* (без сугл. *g*); — *nēām* (без сугл. *m*), *īrēā* (без сугл. *b*), *kām* и *kāe* (облици през. *kājēm* и *kājē*). Да се закључити да је најчешће у питању међупозиција *e+a* (рјеђе обрнуто) и др.

296. У вези са метатезом наводим ове примјере: *nāmasīīr*, *ōrvaiīi* (претурати, ровати по нечему), *īāranca* (чешће *īārenca*), *īēnčino*; *gābūdē* (<*gadbudne*), *īhēbūdē* (<*xījēbudne*).

Говори се *Kalāvra*⁶⁸ (<*Каравлах*).

297. Обађани говоре *īrokaј*, *īokraј* и *īoraј*. Сва три лика се употребљавају у значењу „поред”, али последњи долази и у специјалном изразу *īoraј себē изīћи најоље* (тј. поради физиолошких потреба), те у склоповима *īoraј чēā īgēm*, *īoraј м̄ла*. Лик *īoraј* у значењу „поред” може бити да је добијен од *īokraј* (*īokraј* > *īoraј*); али је *īoraј* у другом значењу вјероватно настало од *īoragi* (*īoragi* > *īorai* > *īoraј*; в. т. 295).

298. Најзад, у говору постоји и један број примјера у којима се огледају одређени консонантски односи, и то:

однос *h* : *ī* у *ōīīīīina* (позајмљеница из црквеног језика);

однос *h* : *ī* у *hūīīīīi*, *hūīīīīi*, *īūīīīīi* и *īūīīīīi* (5:1:3:1);

однос *ī* : *č* у *īzjēčan* (исп. у РСАНУ *jēčan*, из источне Србије);

однос *k* : *ī* у *osēīnūīīi* (<*osaknjīīi* : *slīnjīīi*), повући се, снежачати — о води;

однос *ī* : *b* у *īīlēbīca* (<*īīlēbīca* < *īīlēvīca*); исп. *īīlēi* и *īīlēje*;

однос *ī* : *g* у *rūkovēd* (као у Бачкој и Срему — Вук, Рј. и код Елезовића, у Речнику косовско-метохиског дијалекта); исп. *gūīīina* (<тур. *dügrü*) као у источној Србији, у Врању и код Елезовића у Речнику;

однос *s* : *z* у *āvīīobūz* и *īīīīfuz* (чешће је *āvīīobūs* и *īīīīfus*);

однос *s* : *z* у *īvēīīozār* (чешће је *Svēīīozar*); исп. *īīīūrno*;

однос *s* : *ī* у *īd̄sle*, *īd̄īlē*, *īd̄īlē* и *īd̄īle*, док *īdkle* и сл. не постоји;

⁶⁸ Исп. у источнобосанском дијалекту (Броз., ИБД, 146) и говору Кладња са околином (Рем., 122) *Kalāvra* поред *Каравласи*.

однос *л : љ* у *м̄а̄л̄ӣ*, *н̄а̄* (при вабљењу коња, са изблиједјелом дем. нијансом); *б̄ј̄д̄л̄ӯӣ* (исп. *з̄ѣ̄л̄ӯӣ*), *б̄ј̄д̄л̄а̄д* (: *б̄ј̄д̄л̄ӣ*); у страним ријечима *м̄а̄н̄ӣӣл̄*, *ц̄ӣв̄ӣл̄* и *ш̄ӣш̄л̄ер̄*;

однос *л : р* у *ш̄ӣн̄ер̄* (унесена ријеч);

однос *љ : л* у *б̄д̄с̄ӣок* (: ген. *б̄с̄ӣока*);

однос *љ : ј* у *м̄ј̄ч̄а̄р* (остава за млијеко и мљечне производе);

однос *в : л* у *л̄а̄м̄ӣй̄р* (*в̄а̄м̄ӣй̄р*) — усамљена ријеч, без развијене није породице;

однос *ј : љ* у *сл̄а̄в̄ӯл̄* (у поређењу *ӣј̄д̄в̄а̄* ко *сл̄а̄в̄ӯл̄*, иначе ове птице нема на обањкој територији) — супституција рјеђег *-ӯј* нешто чешћим *-ӯ.љ*;

однос *н : м* у *б̄а̄ј̄р̄ен* (*б̄а̄ј̄р̄ем*), *ӣз̄в̄ам*; исп. и *ӣј̄д̄с̄ма*;

однос *н : њ* у *к̄ӣй̄а̄* (чешће *к̄њ̄ӣа̄*), *с̄ӯк̄на* (чешће *с̄ӯк̄ња*), *ц̄р̄њ̄ӯӣ*, *ц̄р̄њ̄ӯа̄*.

Говори се *о̄б̄а̄њ̄к̄ӣ* (: *Обањанин*), а не *оба̄ц̄ки*, *оба̄ӣски* и сл.

299. У вези са партикулама навешћу слједеће типичне примјере: *в̄ӯј*, *н̄ӯј*, *ӣӯј*; — *д̄н̄д̄а̄к*, *в̄д̄ске*, *н̄д̄ске*, *д̄а̄н̄а̄ске*, *њ̄ӣке*; — *ј̄ор̄ӣк̄а̄не*; — *д̄н̄д̄а̄р*, *д̄н̄д̄а̄рке*; *њ̄о̄ј*(зи), *њ̄ез̄ӣн*;

300. Говори се *с̄а̄д*, *с̄а̄д̄е* (*с̄а̄д̄а̄*).

301. Говори се *д̄о̄њ̄ӣ*, *д̄о̄њ̄ӣ*, *д̄о̄ј̄њ̄ӣ* (6:1:2).

302. Именица *о̄к̄ӣоб̄ар* изговара се са паразитским *м*: *о̄к̄ӣо̄м̄бар*.

303. Обањани говоре *ӣр̄а̄н̄ђег*, *ӣр̄а̄м̄баба*; *к̄о̄м̄е̄н̄дӣа*, *к̄о̄м̄е̄н̄дӣа̄ӣӣ*.

304. Убацивање гласа *р* забиљежио сам у овим примјерима: *брез* (*без*); *б̄р̄ӣс̄ӣар*; *в̄р̄ӣш* *кућ̄е* (*виж*, *виш*, *више*); *ӣд̄р̄ц̄о̄в*.

305. Књижевном *качамак* одговара *к̄р̄ч̄а̄мак*.

306. Мј. књижевног *са* забиљежио сам досљедно облик *су* у примјерима *с̄ӯ њо колко*, *с̄ӯ њо дв̄а̄*, *с̄ӯ њо ӣтр̄ӣ* (у игри пиљака), док је уз инст. *чим* могуће *иш* *чим* *ћеш* и *с̄ӯ* *чим* *ћеш*.

Трећи одјељак

О Б Л И Ц И

І. ДЕКЛИНАЦИЈА

1. Именице мушкої рога

307. Вокалне једнине. За обаћи говор карактеристични су следећи примјери: *изроде* и *изроду*, *народе* и *народу* (облици на -е обично су код млађих); *браће*, *зете*, *раће*, *сјари свате*; *сдоколе*, *вдле*; *дјване* и *дјвану*, *душмане* и *душману* (облици на -е обично су код млађих), *Бодване*, *Душване*, *Јоване*, *Милане*, *Цијанине*; *јуначе*, *рдђаче*; *Бдже*, *груже*; *Ндваче*, *Милоше*, *Уроше*; *Миограи* и *Миограиј*, *Предраи* и *Предраиј*; *мијерсузе*, *ујурсузе*, *Јунузе*, *Раџмизе*; *ца̀ре*, *идсиога̀ре* и *идсиога̀ру*, *зидга̀ре* и *зидга̀ру* (рјеђе *зидга̀р*), *мдрна̀ру* (*мдрна̀ре*=*мдрна̀р*), *офицџре* (углавном старији) и *офицџру* (млађи), *Светиоза̀ре*, *Лазаре*, *Тдгоре*, *Глијоре*; *кдваче*, (*кдвачу* и *кдвач*), *кдијач* (*кдијаче* и *кдијачу* — копач у руднику), *драчу* и *драче* (*драч*), *вра̀нче*, *мајарче*; *ајашу* (*ајаш* и *ајаше*), *кџлашу* и *кџлаше* (*кџлаш*); *младџићу*, *Сидџићу* и *Сидџић*; *ириашељу*, *учишељу*.

Говори се *иешак*. Тако би било и *иашак*, *мачак* и сл.

308. Инструментал једнине. У инст. јд. старих меких основа употребљавају се оба наставка, -ем и -ом. Њихова заступљеност добро се види из табеле у којој су информатори поредани по годинама живота и у којој се однос -ом : -ем анализира вертикално и хоризонтално.

именице	I (65)	II (62)	III (54)	IV (45)	V (27)	VI (25)	VII (22)	VIII (16)	IX (14)	одн. -ом: -ем
луч	-ом	-ем	-ем	-ом	-ем	-ом	-ем	-ом	-ем	4:5
бакрач	-ем	-ом	-ем	-ом	-ом	-ем	-ем	-ом	-ем	4:5
бацач	-ом	-ом	-ом	-ом	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	4:5
јеж	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	9:0

иниенице	I (65)	II (62)	III (54)	IV (45)	V (27)	VI (25)	VII (22)	VIII (16)	IX (14)	одн. -ом: -ем
нож	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	0:9
миш	-ом	-ом	-ом	-ом	-ем	-ом	-ом	-ом	-ом	8:1
зец	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	9:0
колац	-ем	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	1:8
правац	-ом	-ем	-ом	-ом	-ем	-ем	-ем	-ом	-ем	4:5
крај	-ом	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	2:7
приатељ приатељ	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	9:0
коњ	-ем	-ем	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ем	-ом	2:7
Глигић	-ом	-ом	-ом	-ом	-ем	-ом	-ем	-ом	-ем	6:3
однос -ом : -ем	9:4	7:6	9:4	10:3	4:9	6:7	4:9	8:5	5:8	62:55

309. Наиме, није тешко уочити да је код прва четири информатора наставак *-ом* знатно чешћи, тј. 35:17. Код осталих информатора, млађих, бројчани однос иде у корист наставка *-ем*, тј. 38:27. (Можда би још уз ову табелу требало напоменути да су информатори означени бројевима I и VII, II и V, III и VI, IV и IX повезани линијом сродства: родитељ-дијете. Информатор VIII (ж.) има свршена четири разреда основне школе као и информатори V и VI, али се није кретао даље из села).

310. Из табеле се јасно види да постоји извјестан број примјера у којима је инструментални наставак детерминисан вокалом из основе (кад се у основи налазе *e*, *o* па и *i*): *јџом*, *зџом* и *џријашџом* (9:0 — у корист *-ом*); *нџем* (9:0), *кџем* и *кџом* (8:1), *кџем* и *кџом* (7:2 — у корист *-ем*); *мџом* и *мџем* (8:1), *Глијиџом* и *Глијиџем* (6:3 — у корист *-ом*)⁶⁹; — затим постоје примјери гдје нема те детерминисаности основинским вокалом (кад се у основи, пред наставком, налазе неутралнији вокали, *a* или *y*): *лџем* и *лџом*, *бакрџем* и *бакрџом*, *џрџем* и *џрџом* (5:4 — у корист *-ем*); изузима се *крџем* и *крџом* (7:2 у корист *-ем*). А очигледно је још и то да је продирање наставка *-ем* новија црта (в. информаторе V, VI, VII, IX) и да је наставак *-ом* старија и карактеристичнија црта обађког говора (в. информаторе I, II, III, IV и посебно обратити пажњу на информатора VIII и податке уза њ).⁷⁰

⁶⁹ Сусједни љештански говор има скоро исту ситуацију: *јџом* x 10, *зџом* x 10, *џријашџом* x 8 и *џријашџем* x 2: *кџем* x 10, *нџем* x 9 и *нџом* x 1 (Теш. М., 212).

⁷⁰ У говорима источнохерцеговачког дијалекта, као и у говорима који се на њ наслањају присутно је продирање наставка тврдих основа. Говори који чине

317. *Дайив-инсїрументїал-локаїив* множине. Редовно је наставак *-има*: *кдњима* (поред *кдњама*), *зубима* (поред *зубма*), *људима* (поред *људма*); о облицима у заградама в. т. 192—194.

318. *Појединачне најомене*. Двосложна хипокористична образовања и лична имена типа *Јово* завршавају се у ном. јд. на *-о*: *Бџо*, *Мићо*, *Радо*, — *Раде* — *Радин*; исп. микротопоним *Вућев до*.⁷¹ Акцентско-морфолошки тип *Јово* особито је распрострањен код имена ималаца какве особине (обично негативне): *бало*, *кило*, *кусо*, *ћаило*, *шећо* (и обично иду у спрегу са придјевом исте основе: *бало бави*, *кило килави*, *ћаило ћилави*).

319. Узгредно бих напоменуо још један рјеђи и новији тип хипокористика на *-е*: *Бране*, *Миле*, *Раде*, — *Рада*, *Раду*; присвојни придјев је увијек *Радов*, *Будов*.⁷²

320. Именице са завршетком *-ко* и силазним акцентом мијењају се као именице *о*-основа м. р.: *Бранко*, *Марко*, *Мирко*, *Ранко*, *Сиванко*, — *Сиванка*, *Сиванку*, — *Сиванков*. Међутим, именице на *-ко*, са дугим узлазним акцентом, у промјени се слажу са хипокористичима типа *Јово*: *Велько*, *Вџко*, *Здравко*, *Славко*, *Сиванко*, — *Сиванкџ*, *Сиванкин*.

321. Тросложна и вишесложна мушка имена на *-ија* не постоје у овом селу. Али таква имена из шире околине у изговору Обађана имају промјену именица *а*-основа: *Димшириа*, *Димшириџ*, *Димшири* (*Димшириши*); двојак завршетак на *-и[ј]а* и *-и[ј]е* среће се у аутентичном говору Обађана само у *Алџиша*=*Алџише* (светац).

322. Тросложне именице типа *Бладоје* слажу се са Вуковим обрасцем: *Видо*, *Сиваное*, — *Сиваноја*, *Сиваноју*, — *Сиваноев*.

323. Именица *сирмах* послѣје губљења *х* има двојаку промјену: а) као именица ж. р.: *сирџма*, *сирџме* и б) као именица м. р., по типу *јунак*: *сирџак*, *-ака*.

324. Суфикс *-ин* се чува у једнини у примјерима *Цијанин*, *чџбанин*, а губи у примјерима *Араи*, *бџрбер*, *јурџеи* и *касаи*; у изговору једног седамдесетогодишњака забиљежио сам *Буџар*, иначе је *Буџарин*.⁷³

325. Обађани говоре *Срџин*; у ген. мн. *Срџа*.

⁷¹ Наведени микротопоним, који се морфолошки не уклапа у данашњу обаћку ситуацију, говори нам о додиру двају језичких типова, србијанског који зна за хипокористична образовања типа *Боћо* (: *Бошко*, *Боћдан*), *Жићо* (: *Живан*, *Живко*) и црногорско-херцеговачког који зна за парадигму *Јово-Јова-Јовов*. Исп. микротопоним *Моћевџи* (са скраћеним акцентом) на територији сребреничке општине и име (или хипокористик?) *Маћо* које је раније постојало у Обађима.

⁷² Ако занемаримо акцентску разлику, то је исти тип као у Пиви и Дробњаку *Вуле-Вулов*. Исп. у Љештанском *Џале* (*Џале*), *Џлов* (*Џлов*) (Теш. М., 213).

⁷³ У неким говорима источнохерцеговачког дијалекта забиљежено је губљење суфикса *-ин* и у јд. Исп. у Пиви и Дробњаку *чџбан* (Вуковић, ГПЦ, 108), у Пециној источној Херцеговини *цијане јџдан*, *чџбан*, *Лашин* и *Срџ* (Пецо, ИХ, 112) и у западнбосанским говорима *Араи*, *чџбан*, *ири касаи* (Деш. М., 212).

- 326.** Именица *шав* није честа; ном. мн. био би *шавови*.
- 327.** Обађани најчешће говоре *љѣб* (ријетко *љѣбац* и *лѣбац*).
- 328.** Именица *гјег* гласи у ном. јд. *ћѣг*, а у ном. мн. *ћѣгови*; хипокористик је *гѣга* и *ћѣго*.
- 329.** Суплетивна множина именица ср. р. као што су *јанѣ*, *јаре*, *крме*, *йиле*, *йрасе* може имати и облике м. р.: *јанѣци* (исп. *йрасци*), *јарићи*, *крмци*, *йилићи* и *йрасци*, што одговара војвођанском *йрасци*. Мј. *шеоци*, како је сасвим обично и код поменутих именица, у множини је *шѣлади* и *шѣлад* (6:3); исп. *јанѣди* и *јанѣд* (6:3) и сл.
- 330.** У Обадима се говори *кѣр*, *вашка* (ријетко *йас*).
- 331.** Говори се *сиѣж*.
- 332.** Према Вуковом *йијаца*, *йдрез* и *йдреза* у Обадима је *йица*, *йдрез*.

2) Именице средњеј рога

333. *Инсйрументйал једнине*. У инст. јд. ср. р. старих *ѡ*-основа употребљава се *-ом* и *-ем*: за *Камѣњом* и за *Камѣњем* (5:3), *зѣљом* и *зѣљем* (5:3), *йићем* и *йићом* (5:3), *йрдићем* и *йрдићом* (7:1), *цвѣћем* и *цвѣћом* (5:3), *йвдјћем* и *йвдјћом* (6:2), *весѣљем* и *весѣљом* (6:2), *дружјем* x 8, *йрѣћем* и *йрѣћом* (7:1); исп. т. 310.

334. *Дайив-инсйрументйал-локайив* множине. Облици суплетивне множине именица средњег рода типа *шеле*, иначе облици и-основа, имају наставак *-има*: *јарадима* (поред *јарадма*), *шеладима* (поред *шеладма*); о облицима у загради в. т. 193.

335. *Појединачне найомене*. Именица *доба* гласи *дѡба*, и нема других облика. Њен атрибут је средњег рода: *ндѡб дѡба*, *йлувѡ дѡба*.

336. Именица *вече* гласи *вѣчѣ* = *вѣче*. У поздраву може бити: а) женског рода (најчешће): *дѡбра вѣче*; б) средњег рода (рјеђе): *дѡбро вѣче*; в) мушког рода (рјеђе): *дѡбар вѣче*. Иначе је *дѡва вѣче* и *дѡво вѣче*, *лѣйѣ вѣчери* и *лѣйѡи вѣчера*; у мн. је *вѣчери-вѣчѣри-вѣчѣрима*.

337. Мјесто *рай* говори се као у кладањском (исп. Рем., 123) *райшо*; у мн. је *райшови* и *райшови*.

338. Обађани говоре *йазуо*: инст. јд. је *йѡи йазуом* и *йѡи йазуом*. Само је код једног *йазуа* (ж.).

339. Множински облици именице *йовече*: *йѡведа-йѡвѣдѡ* (*йѡвѣди*)-*йѡвѣдима*; са проклитиком је *кѡд йѡвѣдѡ* (*кѡд йѡвѣди*).

340. Именице ср. р. *йи*-основа имају у множини суплетивне облике на *-ад(и)*: *шѣле*: *шѣлади* и *шѣлад* (6:3), *йиле*: *ййлади* и *ййлад* (6:3), а тако

и *буре*: *бурāди* и *бурād* (6:3; ријетко *бурѐша*), *дујме*: *дујмади* и *дујмад* (6:3; ријетко *дујмѐша*); ген. је *шѐлади* и *шѐладу* (5:4), а дат. *шѐладима*⁷⁴; исп. т. 329.

341. За промјену именице *уже* карактеристични су ген. јд. *ужѐша* и облици множине *ужѐша-ужѐша-ужѐшима*.

342. Промјену именице *јаје* карактеришу ген. јд. *јаѐша* и облици множине *јаја-јаја-јајима*. У ријечој је употреби лексема *јајце* са облицима *јајѐша-јајѐшу* итд. у јд. и *јајца-јајци-јајцима* у множини.

343. Код именице *дрво* у јд. је *дрво-дрвѐша*, а у мн., у зависности од значења: а) (као огревни материјал): *дрва-дрва-дрвима*; б) (испресијецана дрва за ложење): *дрвљади* и *дрвљад* (6:3), *дрвљади* и *дрвљаду* (5:4) — *дрвљадима*; в) (у значењу „шума”): *дрвѐше* и сл.

344. Именица *око* има у множини *очи-очиу* (у заклетви и *очи ми*)-*очима*.

345. Именица *уво* гласи у јд. *уво* и *уо* -*увѐша*, а у мн. *увѐша-увѐша-увѐшима*.

346. За именицу *раме* карактеристични су облици *раме-рамена-рамена-рамена-рамена*.

347. Говори се *сјѐме*, *шјѐме*.

348. Мјесто *илѐше* говори се *илѐшка*, а за горњи дио леђа каткад се вели и *илѐша*; ген. је *илѐша*, а дат. *илѐшима*; исп. гл. *расилѐшии се*.

3) Именице женској рода на -а

349. Присвојни придјиви од вл. именице ж. р. на -ица гласе *Даншићн*, *Мјршићн* (али исп. хидроним *Ђурчина=Ђурчина вода*).

350. Резултат друге палатализације у дат.-лок. јд. по правилу се чува у овом говору: (у) *бѐшици*, (у) *вѐјци*, (на) *дасци*, *у задрузи*, у *Луци*, *мајци*, *ндзи* и сл. Ипак, у примјерима *мајки*, *слѐи* и *снаи* нема промјене задњонепчаних сугласника. Тако је, али досљедно, и код личних имена на -ка, затим код имена по особини и женских етника: *Милѐјки*, *Раѐѐјки*, *Сиданки*; *Бјѐлки*, *Шарки*; *Залашки*, *Пѐчаушки* и сл.

Нема палатализације ни у примјерима типа *јуски*, *кодѐшки*, *шѐрки*, *шѐшки* и сл.

351. Вок. јд. од *исѐођа* гласи *идѐођо* и *идѐођа*. Исти је случај и са *идѐоја*.

⁷⁴ Исп. Пецо, Именице на -аg, 234—246, гдје се опширније и студиозније расправља о овим именицама, а обухваћена је и ситуација у дијалектима и граматицама српскохрватског језика.

364. Именица *раван* има двојаку промјену: *раван, равнѐ (равни)*; исп. и микротоп. *Трзан, Трзнѐ (Трзни)*.

365. Именица *силав* двојако се мијења: *силāv, силāва (силāви)*, на *силāву (силāви)*; исп. и микротоп. *Чубрин=Чубрина илāн, у Чубринѐм илāну и Чубринѐј илāни*.

366. Именица *жуч* мушког је рода: *жуч-жуча* и сл.

5) Облици именичких замјеница

367. О облицима именичких замјеница, поред оног што је наведено у одјељку о акценту (в. т. 135), вриједи поменути још и то да замјенице *нико* и *нишиџа*, кад су у косом падежу и у вези са приједлогом, увијек се раздвајају: *ни ош коџа, ни за шџа*.

6) Придјевско-замјеничка промјена

368. Именска промјена придјева постоји у овом говору. Степен њене заступљености код информатора старијег и млађег узраста, затим њене заступљености у појединим падежима — види се из приложене табеле. Ваља уз табелу још напоменути да је знаком (+) означена именска промјена придјева, а знаком (—) придјевска промјена. Број поред римске цифре, која означава информатора, представља године старости. Ознака Г=генитив, Д=датив, Л=локатив.

примјери	I (66)	II (62)	III (54)	IV (45)	V (21)	VI (16)	VII (11)
	Г Д Л	Г Д Л	Г Д Л	Г Д Л	Г Д Л	Г Д Л	Г Д Л
добар коњ	— — —	+ — —	— — —	+ — —	— — —	— — —	— — —
кишно љето	— — —	+ — —	— — —	+ — —	— — —	— — —	— — —
крвав живот	+ — —	+ + —	+ — —	+ + —	+ — —	— — —	— — —
цеп момак	+ — —	+ + —	— — —	+ — —	— — —	— — —	— — —
сув љџб	+ — —	+ — +	+ — —	+ — —	— — —	— — —	— — —
Благоев Чауш	+ — —	+ — —	+ — +	+ — —	+ — —	— — —	— — —
Живков Драго	+ — —	— — —	+ — —	+ — +	— — —	— — —	— — —
Царенков до	+ — —	+ — —	+ + +	+ — —	+ — +	— — —	— — +

369. У ном. јд. ср. р. чува се наставак меких основа: *наше* (што е наше ние лоше), *ӣрѣћѣ*, *мѣ*, *ӣӯћѣ*, *чиѣ*, *ӣрѣднѣ чело*; међугим, забиљежио сам *сӣнѣ мѣре* поред чешћег *сӣнѣ*. Доследно се говори *врӯћо*.

370. У ген. јд. м. и ср. р. углавном је *наше̄и(а)*, *ӣрѣћѣ̄и(а)*, *ӣӯћѣ̄и(а)*, *ӣрѣднѣ̄и(а)*; исп. *идкѣ̄јнѣ̄и* поред чешћег *идкѣ̄јнѣ̄и*.

371. У дат. јд. м. и ср. р. могући су меки и тврди наставци: *наше̄м (на̄шѣм)*, *ӣрѣћѣ̄м (ӣрѣћѣ̄м)*, *ӣӯћѣ̄м (ӣӯћѣ̄м)*, *ӣрѣднѣ̄м (ӣрѣднѣ̄м)*.

372. Само тврде наставке имају облици *врӯћ* и *шӯѣа̄*: *врӯћѣ̄и*, *врӯћѣ̄м*; *шӯѣа̄ѣ̄и*, *шӯѣа̄ѣ̄м*.

373. Доследно је суфикс *-ов* у *ӣрѣшӣнов (ӣрѣшӣнов ӣдӣуз)*; исп. *уоч Бур̄хов гана (чешће Бур̄шевгана)*.

374. Придјев „јак” у ном. јд. и мн. неодр. вида има двојаке облике: *јак* (*јак* ко црна̄ земља) и *јакѣ* (ко јакӣ коњ, мѣре нѣсити); ном. мн. *јаки* и *јакѣ*, ген. мн. *јакѣ*. Одр. вид. је *јакѣ* (*јакӣ приатељ*), *јакѣ*, *јакѣ*.

375. Придјевски наставак *-јѣ* сачуван је у називима празника: *Ивангана̄н*, *Јовангана̄н*, *Мио̄гана̄н*, *Никољгана̄н*, *Свӣјѣиангана̄н*.

376. Придјези на *-ски* од именица ж. р. *а*-основа творе се од придјевске основе на *-н*: *армӣнскѣ слѣдова̄ње*, *аӯстрӣнскѣ во̄јска*, *ра̄кинскѣ*, *ӣӯрӣнскѣ суд*.

377. Од компаратива карактеристични су следећи: *јачѣи*, *вѣћѣи*, *вѣӣи*, *висѣчѣи*, — *сӣрѣжиѣ*; *сӯвљѣи*, *ӣӯљѣи*, — *дубљѣи*, — *дубљѣи*; *зур̄авѣи*, *слабѣи*, *чѣстѣи*; *лакѣи*, *љвѣи*, *мѣкѣи*.

378. Обађани говоре *нѣн (нѣѣн и нѣѣн)*.

379. Присвојна замјеница 3. л. мн. гласи *нѣв*, *нѣви*, *нѣве*, *нѣва*.⁷⁶ Од једног човјека (50 год.) чуо сам *нѣов*, *нѣови*, *нѣове*, *нѣова*, али то није типична особина говора.

380. Обађани говоре *чӣ*, *чӣа̄*, *чӣѣ*.

381. За замјеницу *мој* карактеристични су:

а) облици једине *мѣј-мѣја-мѣ* и *мѣ*. За м. и ср. р. је *мѣи(а)* *-мѣм(е)*, *мѣиѣм* и *мѣиѣм*; ж. р. је *мѣѣ-мѣјѣј-мѣјѣм*;

б) облици множине *мѣи-мѣ* и *мѣѣ-мѣја*; ген. *мѣиѣ* и *мѣи*, дат.-лок.-инст. *мѣиѣм* и *мѣиѣм*.

382. За замјеницу *ӣај* ваља навести ном. јд. м. р. *дӣӣа̄ј (ӣӣа̄ј и дӣӣӣ)*, ном. јд. ср. р. *дӣӣѣ (ӣӣѣ)*, ген. јд. *дӣӯ ӣ а̄ дӣӣѣ̄а̄ (ӣӣѣ̄а̄)*, дат. јд.

⁷⁶ Исп. нпр. у говору Коренице *нѣв*, *на̄ нѣву (на̄ нѣву)* (Ласт., 760), у Тршињу *нѣов* и *нѣв* (Ник. Б., Тршињи, 418) и у западном Срему *нѣн*, *нѣов (нѣв)* (Ник. Б., Сремски, 348).

6) Императив

406. Наставак 2. л. мн. је *-ше*: *ајше, ише, рақише, ручајше, сјеше*.

407. Мјесто 1. л. мн. императива употребљава се конструкција *ај(ше) + да + 1. л. мн. презента*: *ај да зајјевāмо, ајше да вō салейймо*.

408. Мада није честа појава, својеврсну интересантност чини императив сложен са *дај* као у примјерима *Дај м, реко, њбј врāйймо јуңцу. Дај ии мѣң [о]нў кобилйцу уаи*.

409. И у овом се говору употребљова облик *нека* у значењу „не-мој”: *Нека, ја ћу. Нека, дћу и ā чўјѣм*. Али и кад се пријети некоме ван домашаја: *Нека ше, нека, добћеш ии мѣни у шаке!*

410. Императив глагола *куйовāи* гласи *куйўј*.

411. Императив глагола (*на*)*йиийи (се)* у 2. л. јд. гласи *йй, нāйй се*; исп. и облике глагола (*у*)*иийи*: *иш, ушй, ушйше*.

412. Императив глагола *броиийи* двојак је: *брбј* и *брди*.

413. За ублажавање заповијести служи партикула *-ге*: *донѣсидѣ, скдкнидѣ*.

414. За оштрију заповијест употребљава се *дѣдѣ* (углавном уз императиве несвр. глагола): *Дѣдѣ идлази! Дѣдѣ устāј!*

7) Поиенџијал

415. Енклитика глагола *биийи* у свим лицима гласи *би*: *ја (иш, он) би дао; ми (ви, они) би дали*.

8) Глаголски иридјев ириини

416. Овај говор познаје оба наставка *-ан* и *-аи*: *заклāн* и *заклāй* (4:4), *идслāи* и *идслāно* (5:3), *наййсāно* и *наййсāи* (7:1), *извйкāн* x 8, *ўзорāна* и *ўзорāи* (7:1), *дбрāн* и *дбрāй* (6:2), *идййковāн* x 8, *дкойāн* x 8, *зāлуийāн* и *зāлуийāй* (7:1), *дзидāн* и *дзидāй* (7:1), *дчеруийāн* и *дчеруийāй* (6:2), *изнбсāн* и *изнбсāй* (7:1).

417. По односу наставка *-и*: *-вен*: *-јен* говор Обади се углавном слаже са књижевним језиком: *саиивѣна, ироливѣна; добйен* (рјеђе *добивен* и *дбйи*), *сабйен; иокрйвен, иокривѣна*.

418. Облици трп. прид. глагола VII Белићеве врсте такође одговарају књижевној норми: *джењен, иддѣљен, рāздѣљен*.

д) *врѣћи*, през. *вршѣм-вршѣмо-вршѣ*, аор. 1. л. јд. *вршио*, 2. и 3. л. *вршиє*, 1. л. мн. *вршиосмо*, имп. *врши(ше)*, прил. сад. *вршѣћи*, рад. прид. *врѣ-врѣла*, трп. прид. (о) *вршѣно*.

436. Из промјене гл. *рваѣи се*: инф. *рваѣи се*, през. 3. л. јд. *рвѣ се* (*рвѣ се*), 3. л. мн. *рвѣ се* (*рвѣ се*), рад. прид. м. р. мн. *рвѣли се*.

437. Из промјене гл. *ѣкаѣи*: през. *ѣкѣм-ѣкѣм-ѣкѣ-ѣкѣмо-ѣкѣше-ѣкѣју* (млађи *ѣкѣју*). Исп. и *ѣкѣм*, *ѣрѣкѣм* и сл.

438. Мјесто *сисаѣи* употребљава се гл. *ѣдсаѣи*; 3. л. јд. през. *ѣдсѣ*, 3. л. мн. през. *ѣдсѣ*, рад. прид. *ѣдсало*. Глаголи *гѣиѣи*, *зѣгѣиѣи*, *ѣогѣиѣи*, *ѣгѣиѣи* увијек су пријелазни.

439. Из промјене гл. *брѣјаѣи*: 3. л. јд. през. *брѣ* (*брѣ*), рад. прид. *брѣ*.

440. Из промјене гл. III врсте који могу имати облике по I врсти:

а) инф. *гѣћи*, *кѣснѣиѣи*, *вѣнѣиѣи*; аор. 2. и 3. л. јд. *гѣже*, *ѣдкисє*, *ѣвѣну*, 1. л. мн. *гѣѣосмо*, *ѣдкисосмо*, *ѣвѣнусмо*, 3. л. мн. *гѣѣошѣ*, *ѣдкисосшѣ*, *ѣвѣнушѣ*;

б) рад. прид. *гѣѣ*, *ѣдкисѣ*, *ѣвѣо*; *гѣѣло*, *ѣдкисло*, *ѣвѣло*.

441. Из промјене гл. *мѣѣнѣиѣи*:

а) инф. *мѣѣнѣиѣи* (чешће *ѣѣриѣиѣи*); 1. л. мн. през. *мѣѣнѣмо*, 3. л. мн. аор. *мѣѣнѣшѣ*; рад. прид. *мѣѣнѣ*, *мѣѣнула*;

б) инф. *мѣѣиѣиѣи*, императив 3. л. јд. *мѣѣи*.

442. Из промјене гл. *ѣросѣиѣи*, који се употребљава мј. гл. *ѣроѣиѣи*: 1. л. јд. през. *ѣрдѣѣм*, 1. л. мн. през. *ѣрдѣѣмо*. Исп. и *нѣсѣѣиѣи*, *изѣсѣѣиѣи* мј. *налиѣиѣи*, *излиѣиѣи*.

443. Из промјене гл. *гѣбиѣиѣи*: през. 1. л. јд. *гѣбиѣм* (*гѣбиѣм*), рад. прид. *гѣбио* (*гѣбио*), трп. прид. *гѣбиѣн* (рјеђе *гѣбиѣн* и *гѣбиѣи*).

444. Из промјене гл. *сѣкриѣи се*: *сѣкриѣ се* (*сѣкриѣ се*).

445. Из промјене гл. *ковѣиѣи*: 3. л. јд. през. *кѣѣ* (*кѣѣ*), рад. прид. *кѣѣ-кѣѣла*.

446. Из промјене гл. *ѣѣроваѣиѣи*: през. 3. л. јд. *ѣѣруѣ* (*ѣѣруѣ*) и 3. л. мн. *ѣѣруѣју*; аор. 1. л. јд. *ѣѣрѣѣ* и *ѣѣрѣѣ* (2:6 — в. т. 154г), 2. и 3. л. јд. *ѣѣрѣѣ*, 3. л. мн. *ѣѣрѣѣшѣ*; рад. прид. *ѣѣрѣѣ*, *ѣѣрѣѣла*.

447. Из промјене гл. *ѣљѣѣиѣи*: 3. л. јд. *ѣљѣѣ* (*ѣљѣѣ*) и 3. л. мн. *ѣљѣѣју*.

448. Из промјене гл. *кѣѣѣѣиѣи*: инф. *кѣѣѣѣиѣи*; през. 3. л. јд. *кѣѣѣѣ* (*кѣѣѣѣ*), 3. л. мн. *кѣѣѣѣју*; рад. прид. *кѣѣѣѣ*, *кѣѣѣѣла*, имп. *кѣѣѣѣ(ше)*.

449. Из промјене гл. (*ио*)*сла̑и*: 3. л. јд. през. *ш̑љѐм*, *и̑шаљѐм* (*и̑дишљѐм*).

450. Из промјене гл. *же̑и*: през. 1. л. јд. *жа̑њѐм*, 1. л. мн. *жа̑њѐмо*, рад. прид. *жа̑о*, *жа̑ла* и имп. *жа̑њи(ше)*.

451. Постоје контакти између глагола V и VIII Белићеве глаголске врсте: *др̑ки̑и ко и̑ру̑и* (*др̑к̑ѐм*), *да̑к̑ѐ ко ке̑р* (*да̑к̑и̑и*), *ка̑и̑и̑и жу̑ѐр з бу̑ка̑ва̑*, *и̑ре̑и̑и̑и ко ја̑сикова л̑иска*, али *и̑ре̑и̑ѐ* (очним капцима), *це̑и̑и̑и* (од зиме), рад. прид. је *да̑к̑и̑ала*, *др̑к̑и̑ала*, *ка̑и̑и̑о*, *и̑ре̑и̑и̑ала*, *це̑и̑и̑ала*.

452. Однос међу глаголима V и VI врсте представимо следећим примјерима: *др̑ѐма̑*, *ду̑ва̑*, *зу̑ѐва̑*, *си̑и̑а̑* (нпр. воду и сл.) и *си̑и̑а̑* (тешко дише); *ше̑и̑а̑ се* и *ше̑ѐ се*, *и̑љѐска̑* и *и̑љѐши̑ѐ*, *и̑р̑ска̑* (дробри, крцка) и *и̑р̑ши̑ѐ* (кропи водом), *ка̑и̑љѐ*, *и̑и̑и̑ѐ*, *б̑и̑и̑ѐ*.

453. Из промјене гл. мирисати: през. 3. л. јд. *ми̑ри̑иѐ*, рад. прид. *ми̑ри̑со̑*, *ми̑ри̑сала*.

454. Не постоји гл. *ја̑ха̑и̑и*. Мјесто њега употребљава се гл. *ја̑ши̑и̑и*, који се мијења по VII врсти: *ја̑ши̑и̑м-ја̑ши̑и̑мо-ја̑ши̑ѐ*.

455. Из промјене гл. *га̑и̑и*: през. 1. л. јд. *га̑м*, 1. л. мн. *га̑мо* (*га̑мо*), 3. л. мн. *га̑ј̑у* (млађи *га̑ј̑у*), *не га̑ј̑у* (облици *га̑ѐм*, *га̑ѐи*, *га̑ѐмо*, *га̑ѐу* рјеђе се срећу); аор. 2. и 3. л. јд. *га̑ѐ*, 3. л. мн. *га̑ѐиѐ*; рад. прид. *га̑о*, *га̑ла*, *га̑ли*; трп. прид. *га̑и̑а*, *га̑и̑о*.

456. Из промјене гл. *зна̑и̑и*: през. 1. л. мн. *зна̑мо* (*зна̑мо*), 3. л. мн. *зна̑ј̑у* (млађи *зна̑ј̑у*), *не зна̑ј̑у* (облици *зна̑ѐм*, *зна̑ѐмо*, *зна̑ѐу* рјеђе се срећу).

457. Из промјене гл. *има̑и̑и*: през. 1. л. мн. *и̑ма̑мо*, 2. л. мн. *и̑ма̑и̑ѐ*, 3. л. мн. *и̑ма̑ј̑у*; имперфекат *и̑ма̑ѐи̑а̑*, *и̑ма̑ѐи̑асмо*; рад. прид. *и̑ма̑о-и̑мали*.

458. Из промјене гл. *и̑ра̑и̑и*: инф. *и̑ра̑и̑и̑*, през. *и̑ра̑ам-и̑ра̑амо-и̑ра̑ј̑у*, прил. сад. *и̑ра̑ај̑у̑и*.

459. Из промјене гл. *чи̑и̑а̑и̑и*: през. *чи̑и̑а̑ам-чи̑и̑а̑амо-чи̑и̑а̑ј̑у*, рад. прид. *чи̑и̑а̑о-чи̑и̑а̑ала* (*чи̑и̑а̑ала*).

460. Из промјене гл. *че̑и̑ља̑и̑и*: през. *че̑и̑ља̑ам-че̑и̑ља̑аѐ-че̑и̑ља̑ј̑у* и рад. прид. *че̑и̑ља̑о-че̑и̑ља̑ала*.

461. Однос VI и VII врсте код глагола *и̑лега̑и̑и* види се из през. *и̑лѐга̑мо*, имп. *и̑лѐга̑ј(ше)* и рад. прид. *и̑лѐгала*.

462. Код глагола VIII Белићеве врсте у прил. сад. поред правилних облика јављају се и аналошки облици према гл. VII врсте: *б̑је̑ѐѐи* и *б̑је̑ја̑ј̑у̑и* и сл.

463. Из промјене гл. *разумјейти*: инф. *разумијти*, през. 2. л. јд. *рăзумијти* (некимa је узречица *разумѣи тиј*), 3. л. мн. *рăзумѣ*, аор. 1. л. јд. *разуми* и *рăзуми*, 2. и 3. л. јд. *рăзуми*, имп. *разуми(ше)*.

464. Из промјене гл. *смјейти* и *умјейти*: през. 1. л. јд. *смѣм*, *умиѣм*, аор. 1. л. јд. је *смјѣдо*, *умјѣдо*, рад. прид. *смѣо*, *умио*.

465. Из промјене гл. *йусијти*: инф. *йусијти*, 3. л. мн. *йусиѣ*, рад. прид. *йусио*, трп. прид. *йушѣн*.

466. У трп. прид. гл. *крсијти* увијек је *крѣшѣн-крѣшѣна-крѣшѣно*.

467. Из промјене гл. *баџијти*: инф. *баџијти* и *баџијти* и рад. прид. *баџила* и *баџила*.

468. Од глагола VII врсте са старом инф. основом на *ѣ* неопходно је дати:

а) инф. *сјѣдијти*, *сиѣјти*, *сјѣђейти* (6:2:1), през. *сјѣдѣм-сјѣдѣмо-сјѣдѣиѣ*, рад. прид. *сјѣдио*, *сиѣио* и *сиѣѣо* (6:2:1), *сјѣдила*, *сиѣѣла* и *сјѣђѣла* (6:2:1);

б) инф. *виђијти* и *виђейти* (6:3), аор. *виђо-виђѣ-виђосмо-виђосиѣ-виђошѣ*, рад. прид. *виђио* и *виђѣо* (7:2), *виђила* и *виђѣла* (7:2).

469. Из промјене гл. *учинијти*: инф. *учинијти*, аор. 1. л. јд. *учини* и *учини*, 2. и 3. л. *учини*.

470. Из промјене гл. *вoљейти*: инф. *вoљейти* и *вoљијти* (5:4), през. 1. л. јд. *вoљѣм* (*вoљѣм* x 1), 3. л. јд. *вoљѣ*, рад. прид. *вoљио* и *вoљѣо* (7:2), *вoљѣла* и *вoљѣла* (7:2).

471. Из промјене гл. *изиорейти*: 3. л. јд. през. *изиорѣ*, аор. 1. л. јд. *изиоро*, 2. и 3. л. *изиоре* и *изиоре* (7:2), рад. прид. *изиорѣла*.

472. Из промјене гл. *осијарийти*: инф. *осијарийти* (чешће је *омаијоријти*), през. 3. л. јд. *осијарѣ*; рад. прид. *осијарила*.

473. Из промјене гл. *сазрејти*: през. 3. л. јд. *сазренѣ*, 3. л. мн. *сазренѣ*, рад. прид. *сазрео* и *сазрио* (7:2); исп. *зрѣо* и *зрѣо* (6:3).

474. Из промјене гл. *ударийти*: през. 3. л. јд. *ударѣ*, 3. л. мн. *ударѣ*, аор. 1. л. јд. *удари* и *удари* (3:5), 2. и 3. л. *удари*, рад. прид. *ударѣо*.

475. Из парадигме гл. *йромѣјенијти*: през. 3. л. јд. *йрoмѣјѣнѣ*, 3. л. мн. *йрoмѣјѣне*, аор. 1. л. јд. *йрoмѣјѣни* и *йрoмѣјѣни* (2:6 — в. т. 154г), 2. и 3. л. *йрoмѣјѣни*, рад. прид. *йрoмѣјѣнио-йрoмѣјѣнила*.

476. Из промјене гл. *слoмијти*: през. 3. л. јд. *слoмѣ*, 3. л. мн. *слoмѣ*, трп. прид. *слoмѣн*.

477. Из промјене гл. *брoјијти*: през. 1. л. мн. *брoјѣмо*, 3. л. мн. *брoјѣ*, имп. *брoји* и *брoји*, рад. прид. *брoјила*.

478. Не постоји гл. *сиаџи*. Увијек је *сиџаџи*, *сиџаџам* и сл.
479. Премда је најчешће *џознаџи*, *џознаџем*, забиљежио сам примјер без проширења: *Младаџи њеки*, *не џознаџа*, што је значењски и видски једнако *не џознаџем ја*.
480. Из промјене гл. *вриџаџи*: през. 3. л. јд. *вриџиџи* (*вриџиџи*), рад. прид. *вриџиџали*, исп. и облике през. *њиџиџи* и *џиџиџи* од гл. *њиџаџи* и *џиџаџи*.
481. Из промјене гл. *бјежаџи*: инф. *бјежаџи* (*бижаџи*), през. 3. л. јд. *бјеџи* (*биџи*), имп. *бјеџи(џе)* и рјеђе *биџи(џе)*, рад. прид. *бјеџџо* (*биџџо*), *бјеџаџа* (*биџаџа*).
482. Из промјене гл. *ћуџаџи* и њему напоредних облика: инф. *ћуџиџи*, *ћуџаџи*, *шуџеџи* и *шуџиџи* (5:1:3:1), през. 3. л. мн. *ћуџеџе* и *шуџеџе*, рад. прид. *ћуџиџо*, *шуџиџо* и *шуџеџо*; *ћуџиџали* и *шуџеџали*, имп. *ћуџиџи* и *шуџиџи*.
483. Из промјене гл. *биџи* (esse): презент а) 1. л. јд. *бџџем*, *биџџем* и *бинџем*, 2. л. јд. *бџџеџи*, *биџџеџи* и *бинџеџи*, 3. л. јд. *бџџеџе*, *биџџеџе* и *бинџеџе*; 1. л. мн. *бџџеџемо*, *биџџеџемо*, *бинџеџемо* и *бџџеџемо*, 2. л. мн. *бџџеџете*, *биџџеџете*, *бинџеџете* и *бџџеџете*; 3. л. мн. *бџџеџу*, *биџџеџу*, *бинџеџу* и *бџџеџу*; б) 1. л. јд. *јџџам*; *ниџам*, 3. л. јд. *ниџе*; рад. прид. *биџо-биџа-биџо*; 3. л. јд. аор. *биџ*, *биџаџе* (*биџаџе*); футур 3. л. јд. *биџе*, 3. л. мн. *биџеџе*; имперфекат *биџа*, *биџаџе*, *биџаџемо*.
484. Из промјене гл. *хиџеџи*: инф. *шџџеџи*, през. 1. л. јд. *дџу*, 2. л. јд. *дџеџи*, 1. л. мн. *дџеџемо* (у упитној реченици је *дџеџи ли*, *дџе ли*, *дџеџемо ли* и сл.), 3. л. мн. *дџеџе*; одрично је *неџу*, *неџеџи-неџеџемо-неџеџе*; аор. 1. л. јд. *шџџеџо*, 2. и 3. л. јд. *шџџеџе* (одрично *не шџе*), 1. л. мн. *шџџеџо-смо*; рад. прид. *сиџо* и *шџеџо*, *шџеџа*.
485. Напомињем да сам забиљежио и облике *шџџеџџе* и *дџџеџџе* (<*хиџеџџе* и *дџџеџџе*).

13) Творба иџераџивних глагола

486. Глаголи с инфинитивном основом на *-аџа-* углавном одговарају књижевном стандарду: 3. л. јд. през. *заџуџаџа*, *заџрџкаџа*, *заџиџлаџа*.
487. Од глагола *даџаџи*, *лиџсаџаџи*, *џознаџаџи* презент је *даџем* (*даџем*), *лиџсаџем* (-џем), *џознаџем* (-џем), а императив *даџи(џе)*, *лиџсаџи(џе)*. Међутим, код глагола *обеџаџаџи* двојако је: *обеџаџаџам* и рјеђе *обеџаџем* (-џем).
488. Код глагола *заџисџаџи*, *оџасџаџи*, *џроџисџаџи* досљедна је алтернација *-иџа/-џе-*: *заџисџеџе*(-џе), *оџасџеџе*(-џе), *џроџисџеџе* (-џе).

489. Презент гл. т. *заірађивај̄и*: 1. л. јд. *заірађуј̄ем* и *заірађив̄ам* (7:2), *обрађуј̄ем*, 3. л. мн. *заірађуј̄у* и *заірађивај̄у* (7:2), *обрађуј̄у*.

490. Презент глагола *казивај̄и*: 1. л. јд. *казуј̄ем* и *казив̄ам* (6:3), рад. прид. *казив̄ѡ*.

491. Презент гл. *даривај̄и*: 1. л. јд. *даруј̄ем* и *дарив̄ам* (6:3). Облике на *-ивај̄и*, што важи и за гл. из т. 489 и 490, билежлио сам углавном од млађих Обађана.

492. Говори се *свањивај̄и*, *свањив̄а*.

493. Вуковом *ноћивај̄и*, *ноћив̄ам* одговара *ноћевај̄и*, *ноћев̄ам*.

494. Глагол *добивај̄и* гласи двојако:

а) инф. *добивај̄и*, 3. л. мн. през. *добивај̄у*; трп. прид. *добив̄ано* (ријетко);

б) инф. *добивај̄и*, 3. л. мн. през. *добивај̄у*, трп. прид. *добив̄ано* (ријетко).

495. Глагол *йустив̄и* има паралелан видски и значењски лик у гл. *йушћив̄и*. Међутим, према њима стоји лик несвршеног вида *йушћив̄и*. Исп. и друге глаголе са истим односом основа и са истом видском ситуацијом: *зайустив̄и* = *зайушћив̄и*: *зайушћив̄и*, *найустив̄и* = *найушћив̄и*: *найушћив̄и*, *сиустив̄и* = *сиушћив̄и*: *сиушћив̄и*. По усменој информацији Милице Радовић-Тешић овако је и у Пиви, у Црквичком Пољу. Уосталом и Вук у Рј. разликује *йушћив̄и* (несвр.) и *йушћив̄и* (свр.). Међутим, појава је ван домашаја књижевног језика (исп. Ивић П., О Рјечнику, 140).

496. Говори се *крићивај̄и*.

497. Према глаголу *идив̄и* стоји и лик *іовив̄и*, за који се у Рј. САНУ s. v. каже да је „често у итеративном значењу”. У Обадима је увијек итеративан.

498. Према глаголу *идив̄и* (чешће је *іовив̄и*) стоји итеративни лик *ћерај̄и*. Код свр. гл. је *доћерај̄и*, а никад *изаћив̄и*, *доћив̄и* и сл.

499. Према глаголу *бјежај̄и* стоји итеративни лик *бјегај̄и*.

500. Говори се *зачев̄ив̄и*.

Четврти одјељак

СИНТАКСА

501. К о н г р у е н ц и ј а. Што се тиче конгруенције придјевског и замјеничког атрибута, кад је именица у конструкцији са бројевима, у говору Обађана је:

а) мушки род: *двā сїдсобна чоѣка, онā шїрї рāсїа;*

б) средњи род: *двā црна ђка, мѡја двā ђка.*

502. У вези са конгруенцијом предикатског дијела, кад је именица у бројној конструкцији, у Обадима је:

а) мушки род: *Двā брāша се заїледала у јѣдну цўру. У њѣа су шїрї сїна ў раїу срадала. Дошла јѡј шїрї ѡѣвера на кѡнак. Нѡѡас су ми слѡмљена чѣшїри ўрїсага. —* дакле, слагање је по облику. Међутим, имам забиљежен и један примјер слагања по значењу: *Двā брāша се заїледали ў јѣдну дѣвѡјку* (први и посљедњи примјер потичу од истог информатора);

б) средњи род: *Дошла су ми двā ўнучѣша* (в. т. 385а). *Сāмо су двā сѣла дѡшла на кўлук.*

503. Атрибут именица на -а које означавају мушка лица у једнини слаже се двојачко. Једне од њих као *слуїа, мушїерија* и тип *улизїца* слажу се облички: *Нїсам ја шївѡја слўїа, јѣднѡч сам шїи рѣкѡ. Он је бїо мѡја мушїерија. Он је вѣлкā ўїаница.* Друге од њих као *владика, војвода, ўаша, сїарјѣшина, їазга, коловоѡа, колеїа, кирїца, сајїа* имају уза се атрибуте мушког рода: *сїарї владика, нāш вѡјвода, маїорї ўаша, млāдї сўдїа, сїрдїї сїарјѣшина, шїрўлї їазга, онāј кѡловоѡа, мѡј колеїа, ѣрскї кирїца, дѡбар сајїа.* Међутим, све те именице у множини имају атрибуте у облику женског рода: *вјѣрнѣ слўїе, сїарѣ мушїерїе, шїшкѣ ўїанице, нāше влāдїке, шїурскѣ ўаше, сребенкѣ сўдїе, сїрдїѣ сїарјѣшїне* итд.

504. Кад је именица у конструкцији са бројевима већим од четири, замјенички атрибут се овако слаже:

а) мушки род: *овѡ ўѣшї љўдї;*

527. Облик *eda* (у Обадима *jēda*) употребљава се у значењу „има ли...”: *Jēda li ia hē, nīe vālda ū zemlju ūrdōb*. Лик *jēda* у устаљеним обртима може имати и друга значења: а) (у клетви) „нека...”: *Jēda-bōidā sērāiōb*, тј. врат сломио; б) (у пријетњи) „буде ли било, ако буде било”: *Jēda Bđia, iđnīiñā [o] vō nēmu*.

528. У реченици са одричним пријелазним глаголом објекат може бити:

а) у облику генитива: *Đāj mi zēkana, nēhu iñi, nēhu iñi kōbilē. Ne mōu jā iđdinēm iāvē od jāsiñuka. Jēdñ dōhū ia nēmajū krūnē ū sebē. Nēmōj bācañiñi lēba;*

б) у облику акузатива: *Nēmōj bācañiñi kōre.*

529. Замјенице (*не*)ко, *нико*, *неишо*, *нишиа* уз глаголе *имаиши*, *немаиши* гласе *Има ли нѣкоја (кѣја) у ишѣ кући? Има ли нѣко (кѣ/кѣјоги) у ишѣ кући? Нема ђвди нѣкоја/нико. Има нѣиша у овѣј иаириши. Нема нѣиша, бѣлан, нѣ бѣј се.*

530. Уз глаголе *ишиаиши*, *видјетиши*, *молиши*, *чекаши*, *чуваши*, *браниши* и сл. биљежио сам објекат у генитиву: *Пишиј Радѣ. Пишио сам Сиѣвкѣ за кѣња. Јеси видю Мићѣ? Виђи иѣсла кѣка. Мѣли Јѣкѣ да иричува ђвце. Чѣкам Тѣдорѣ. Чѣкам авшобуса. Чувам ишѣра. Ми чували кѣруза у Забраци. Ајмо брациши нѣишѣ маиацина* Међутим, по језичком осјећању млађих, под утицајем школе најверојатније, у примјерима са неживим објектом био би обичан и акузатив: *Чѣкам авшобус* и сл.

531. За означавање времена, кад су у питању именице *дан*, *ноћ*, *јутро*, *вече*, Обађани, бар само тако имам забиљежено, употребљавају акузатив без приједлога с атрибутом⁸¹: *Циѣли боѣѣвѣиñи дан ирѣиага кѣиша. Онѣ нѣћ ја ѡсиа брез ѡбућѣ. Онѣ јѣутро свѣ смо били кѣиш кућѣ. ѡвѣ вѣче срѣце ми е на мјесѣу. — Нѣћѣ нѣки дан дѡћѣ иѣшииар. Јѣдно вѣче ѣдари кѣиша.* А кад су именице *јутро* и *вече* у спреси, атрибут није потребан: *Јутро вѣчѣ ѡи вѣлѣѣ дѣбиѣ.*

532. У значењу „бити, налазити се у сфери...” (уз глаголе као што су *живјетиши*, *налазиши се*, *сиановаиши*, *раниши се*) употребљава се:

а) *ког* + генитив: *Ми смо кѣд њѣја ноћевали иѣѣ мјѣсѣи. На Бјеловцу ја, ког нѣкѣѣ иѣдрчиња Радѣловића, био иѣсилни. Он живио кѣд ујака;*

б) *у* + генитив (ријетко): *Ћ менѣ е сѣкира, ѣѣ ѣзи ишѣмо.*

533. Веза *ког* + генитив често стоји у значењу „упркос чињеници...”: *Ког ишѣнѣ кућѣ нарѣда мѣл до иѣѣнѣ лѣжи. Ко[g] ишѣлѣ мѣѣ зѣм.ѣ да мѣрам куйѣваиши и себи и сѣиѣци.*

⁸¹ Исп. М. Ивић, Из проблематике падежних временских конструкција, 185—196, — гдје се свестраније расправља о временској употреби акузатива без приједлога.

546. Приједлог *йрошив* иде досљедно са генитивом: *Штїд имаш ийй йрошив менѣ и мдѣ жѣнѣ?* У овом је говору устален израз *имашийй йрошив некоїа нешїо*.

547. Уз поредбену копулу као забиљежио сам употребу конструкције у + генитив: *Имā ндѣ ко у рѣдѣ. Имā цїйїле ко у Мїћѣ*. Исп. и примјере *Ў неїа су ианїїоле ко љ менѣ. У Јѣлѣ е шїакї расїлеїш*.

548. Уз партикулу *ево* може ићи и номинатив и генитив. Номинатив се употребљава кад је ова рјечца у значењу „нека буде твоје, узми”: *Ео ии јунца, вѣди ња їаї себи и свѣју ђѣцу рани*. Генитив се употребљава кад се поменутом партикулом обраћа пажња на нешто поново пронађено или нешто што би се могло изгубити: *Ајде кўћи, ео оваїцā, нѣмѣј шїражїиї цѣба. Ео вам шїдрбѣ йог овѣм цїранкѣм*.

549. Уз партикулу *ено* иде само генитив: *Ено крѣвā, чўјј се. Ено кѣнā у Рїду у зѣби*.

550. Намјена се у овом говору обиљежава на три начина:

а) обликом датива: *То сам кўїио жѣни. Овѣ сам набавио мѣјсїиорима;*

б) за + генитив: *Прѣбави дрѣвā за ѡчѣнїцѣ. Трѣбало би љѣїдїшѣ да се дрѣ за шѣнїцѣ. Тѣмо ђе смо ишли да шїрѣжїмо онў лѣту за кѣлā. Ео, кае, шїѣби сїѣд гїнарā, нек ии имаш за йўша. Ка се одѣбїрā кўруз за сјѣмена, врошци се лѣмѣ и одѣјајў нā сїрāну;*

в) за + акузатив: *Овѣ е сїрѣмљено за мѣе сїнове. Штїд е зїдїиовљено за рўчак?*

551. За обиљежавање лица као циља кретања служи:

а) датив без приједлога: *Врāїїла се мѣшѣри. Йгѣм ујѣцїма;*

б) *код* + генитив: *Мїюгрāї, дѣеш дїшїћи шїам код Блаїѣја.*

552. Уз изразе којима се одређује психолошко стање субјекат може бити:

а) у облику акузатива: *Сїїд ме љ црнў зѣмљу да йрѣїанѣм. Нѣшїа ме сїрā;*

б) у облику датива: *Жāо ми е, али шїїд ии јā мѣу.*

553. Глагол *лаїаиї*, уколико се употребљава са допуном, захтијева датив: *Нѣмѣј да (ми) лāжѣш*. Глагол *служїиї* само акузатив: *Јā сам служїио цѣра Фрāњу* — док глагол *їомѣи* може имати допуно у дативу (чешће): *Пѣмоїѣ ми е вїшѣ нѣїо рѣђенї брāиї* — и у акузативу (рјеђе): *Вдлїм јā шїѣби йрїчїиї, Бѣк шїе йѣмоїѣ. Пѣмоїѣ е ѣн нѣїа у свѣму.*

554. Кад је у питању географски објекат, као циљ кретања, обично се вели: *Йгѣм љ Сребѣнцу. Одо у Брāїїунац. Пѣшѣ у Бїїну Бїшчу*. Међутим, знатно рјеђе, код старијих, у приповиједању, може се у поме-

Ја забòравио за кòња, изòдрефе ò жеђи. Забòравила сам за њеӣа, Бòи за душмàна забòравио.

565. Глагол *стӣара̄и се* (кад је у значењу „водити бригу, бринуте се”) има двоструки објекат, први у дативу, а други у акузативу са приједлогом за: *Стӣара̄ј се же̄ци за одцело, за обућу, за књӣе — òде кòжа на ӣа̄з̄ар.*

566. Инструментал оруђа употребљава се:

а) без приједлога: *Не̄шӣа се на ме ба̄ци зем̄љом. Ударӣа та штӣа̄иом ӣосред̄ ӣла̄в̄е. Тукò е мòкрим кòнойцем. Пòч̄е он̄ӣем кл̄е̄шӣма да ӣрд̄сц̄е̄а̄;*

б) са приједлогом (ријетко): *Дòђосмо у Сàраево... ка[г] се један с р̄усàком во̄јник̄ ӣре̄ӣр̄нò. Посебно треба навести примјере типа *Ор̄ем с вòловима. Вр̄ш̄ем с кòњима; — Пàс̄ем њ̄иву з ӣòведима. Изр̄дио ком̄ӣуре с кр̄мцима* (што значи пустити намјерно или непажњом да се изрши нека радња) — у којима се на извјестан начин осјећа присутним момент друштва (исп. Ивић М., Инструментал, 223).*

567. Глагол *кле̄ӣи се* има допуну у облику инструментала: *Не̄ ва̄ља се кл̄е̄ӣи же̄цòм.*

568. Пратилачки инструментал иде са приједлогом *с(а)*: *Òвò ӣйво (пиће) н̄ӣе укрàдено, ве̄ћ домаћин с ӣр̄удòм зарàдио.*

569. У квалитативном значењу употребљава се инструментал са приједлогом *с(а)*: *мòмак з д̄ӯӣом кòсòм.*

570. Глагол *ӣла̄ӣӣи* иде:

а) са инструменталом без приједлога: *Ма, ӣус̄ӣӣа та, ба̄но, н̄иси та [коња] д̄ӯка̄ӣма ӣла̄ӣӣо;*

б) са локативом и приједлогом у: *Пл̄а̄ӣӣо сам не̄шӣо у ӣарама, а не̄шӣо у н̄анӣча̄рима.*

571. У Обадима је досљедно *ожен̄ӣи се*: *Оже̄нио се òн јес̄ен̄ас, али не̄ зна̄м кòј̄у је дòвео. Он се же̄н̄и учи не̄дӣл̄е, дòводӣ мòју рòдӣцу.*

572. Уз глаголе *ӣост̄а̄ӣи, ӣрозва̄ӣи, бӣӣи* (јесам), *на̄ӣрав̄ӣи се* именски предикат стоји у номинативу, никад у инструменталу: *Пòст̄ӣò е òӣш̄òв̄ан. Прòзваш̄е та м̄а̄ӣа. Он је б̄ио к̄а̄ӣл̄ар. На̄ӣравио се д̄аса. Уз глагол *зв̄а̄ӣи* забиљежио сам обије могућности: а) *Обад̄ва̄ бӣли ӣа̄ро̄ње, св̄е зв̄али ш̄а̄р̄ње [о]бòдӣцу. Св̄е су òн̄ м̄ен̄е зв̄а̄д̄ ӣа̄з̄а;* б) *Ја зв̄ала ш̄в̄òју ба̄бу ӣе̄ӣкòм, а мòја м̄а̄ӣи зв̄ала е се̄цòм. Св̄е òн̄ ње̄ӣа зв̄а̄д̄ ӣòбрòм.**

573. Уз глаголе *ӣост̄ав̄ӣи, сма̄ӣра̄ӣи* предикат је у форми за + акузатив: *Пòст̄ав̄ио та за д̄глӣба̄шу. Сма̄ӣра̄ј̄у та за чо̄ека од ӣòсла.*

574. Глаголи типа *мӣца̄ӣи* у значењу „правити покрете неким дијелом тијела” захтијевају допуну у облику инструментала: *Мӣч̄е бр̄кòвима. Мр̄да ув̄е̄ӣима.*

сићи: *Пдїго се и нє мере да сїћє;*
сјєсти: Сјєди да задуданїмо. Сјєди да ми кдкоши насјену;

б) са повратном замјеницом се:

бринути се: Брїнем се шїд їа нємā;
їношїи се: Онд му се дїєш їндї;
димитїи се: Дїми се, дћє дчи да їсїану;
їзїлагњєшїи се: Кд се їрїє їзїлагњєшє?
лијєнишїи се: Нємдї се лїєнишїи, вїди їдсла кdка;
обоїашїи се: Обдїашїо се, нє знā ћє шїд їмā;
окшїашїи се: Окшїало се, а дсїд ми зdров на їумну;
їрєшїрїєшїи се: Прєшїрїи се, сd[г] ћє и вєчєра;
їрїмаћи се: Прїмаќни се, далєко шї е;
сїјашїи се: Сїд се ко кўна;
скїшїашїи се: Скїшїа се ко јdлов їдс;
убрезобразїшїи се: Убрезобразїо се ко кєр;
уврїшїшїи се: Уврїшїи се ка[г] ддћєш;

в) глаголи са повратном замјеницом и без њє:

вјєровашїи се|вјєровашїи: Нєћєшє ми се вјєровашїи. Нїко му нє вјєрујє;
журїшїи се|журїшїи: Бд се журїшїи? Ўвцєк журї ко вјєшїрбв;
зайомаїашїи|зайомаїашїи се: Пдћєрā їа вд, а он зайомаїа. Турчин
се зар ўїлаши, їа се зайомаїжи;

їјєнишїи се|їјєнишїи: Пјєнї се мљєко, нємдї да їзїћє; Пјєнї, гdј
Бдже да дсїанє [жив];

разїоварашїи се|разїоварашїи: Мdло (се) ж ћєшїом разїдвdрdм. Они
(се) разїовdрdју. Глагол са се значи 1) отклањати бригу у разговору
с неким 2) узdјамно отклањати бригу.

584. Глагол *бацашїи* употребљава се:

а) активно: *Бdцїо їа ко їдрбу. Бdцї сїкиру;*

б) медијално: *Бdцd се нā ме кdмєњєм. Шїд си се бdцд нā крушїку?*

585. Кад се некој животињи приписује каква карактеристична особина, то се чини на два начина:

а) повратном формом глагола: *Вд се бддє. Кєр се ўјєдd. Кдњ се їздdцїујє;*

б) трећим л. през. гл. *хїїєшїи* и везом *да* + презент одговарајућег глагола: *Чўвdј се, дћє вд да убддє. Дћє онd кљўсина да ўјєдє.*

586. У овом говору медијална конструкција има врїєдност пасивне: *Вїдї се на сdмку јєдна кўћа. Чўјє се нєко у їдїоку.*

587. Из синтаксе глаголских облика. У функцији допуне глагола непотпуног значєња у овом говору употребљава се:

а) презент с везником *да*: *Ондd їдчє вdшїра їсїрд дчиу да сїїd. Пдчє онїєм кљєшїшїма да їрбсїєцd. Ыдємо ў їоље да ўїрїєнємо зєкана*

и кѡбил; у једном броју примјера евидентно је изостављање везника *га*: *Они њшли у Лишовац, у Кушузери, шражѣ кѡња. Она дѣшедна... слѣпка зар, ња шрчѣ њасу. Не мѡју ја ѡдѡињем ѡлавѣ од јасѡука. Трѣба њакиснѣ, ѡловача. Дѡђѣ, јѣзик ме болѡ, нѣ мере се ѡдѡри. Нѣма м кѡ рѡди*; исп. и примјере у т. 611;

б) инфинитив: *Сѡд мѡрѡмо ѡдѣи ѡѣб јуѡслѡвѣнскѡј вѡјци. Он се нѡе мѡѡ нѡ шљиву ѡдѡѣи. Пѡчѣсмо ѡраиш. ѡкрѣнем ѡаириѡи. ѡдѣм ја вѡаици ѡдвѣда.* — Не запажа се изразитија предност ни једне од двије односно три наведене фѡрме. Срећу се напоредо код истих инфѡрматора. А везник *га* изоставља се кад су у питању модални глаголи и глаголи њамјере, али не и кад реченица садржи глаголе који значе почетак радње.

588. Што се тиче облика прохибитивне конструкције, у говору Обади је овако:

а) *немој* + инфинитив: *Нѣмѡј бѡаиш кѡре. Нѣмѡј сѡмо ѡлабаиш. Нѣмѡј ѡи кѡња јѡиш. Нѣмѡјше мѡдиш мѣнѣ, нѣѡ мѡдише*;

б) *немој* + презент са везником *га*: *Нѣмѡј га рѡдиш ка си слѡб.*

589. Инфинитив би се могао замијенити везом *га* + презент и у реченици као *Јѡ ѡдрѣз ѡлаѡаиш, а ѡи зѣмљу зириѡиш* — *нѣ мере ѡкѡб*. Наиме, реченице са инфинитивом имају функцију допуне безличног „не мере тако”.

590. Инфинитив глагола *бојаиш се* употребљава се у значењу „треба се бојати, бојим се”: *Бѡјаиш се га њам мѣђед не дѡри зѡб. Бѡјаиш се га њас кѡша не рѡишѣра*.

591. У служби футура II посве су обични облици презента несвршених глагола сложени с префиксом уз-: *Ако ѡсиага кѡша, нѣмѡјше дѡлазиш. Ако ѡзаживѡм, нѣшу ѡи ѡ [ѡ]вѡ забѡравиш. Ако ѡзажањѣмо до Пѣшѡванѣ, ѡвѣди јѣно дѣшѣро мѡбѣ. Ако дѣше ѡсилачѣ, забави ѡа. Пѡздравѡ ко ѡсиѡиѡ. У тој служби употребљавају се и облици презента од глагола *дѡиш* (*дѡнѣм* и *дѡбѡдѣм* итд.), *знѡиш* (*знѡднѣм* итд.), *мѡиш* (*мѡинѣм* и *мѡиѡдѣм* итд.), *смјѣиш* (*смјѣднѣм* итд.), *шѣѣиш* (*шѣѣ[г]нѣм* и *шѣѣбѡдѣм* итд.): *Ако дѡднѣ/дѡбѡдѣ, вѡља ѣе дѡѣ ѡшкѣ. Ако знѡднѣ, кѡише ѡн шѣби. Ако ѡмаднѣш, ѡи ми ѡшѡљи. Ако мѡинѣм/мѡиѡдѣм, увѡаишѡу се. Ако смјѣднѣ ѡ шумѡра, ѡфѡишѣ (заградише) ѡн и ѡн ѡлѣђ. Ако шѣѣ[г]нѣ/шѣѣбѡдѣ, мѡре ѡн ѡѡ ѡриѡиѡи.* Иначе облик футура II имају само трајни глаголи (исп. т. 594.). При том су интересантне алтернације футура II, презента сложеног са уз- и презента несвр. гл.: *Ако ѡе кѡ ѡсиѡиѡ/бѡдѣ ѡиѡѡ/ѡиѡиѡ, кѡжи му ѡ ѡчи. Ако ѡсиага/бѡдѣ ѡдгала (ѡдга) кѡша, нѣмѡјше дѡлазиш.**

592. Аорист је жива граматичка категорија и употребљава се:

а) за изражавање блиске прошлости која се граничи са тренутком говорења: *Ама, сѡд ѡн вѡдѣ ѡрѡђе. ѡшѣче крѡва ѡ шѣвѡр. Нѣко лѡјуну. Бѡци се свѣѡлѡца*;

607. У овом се говору *шио* употребљава у одричној реченици у значењу „ако”: *Нйшиа она нѣ зна сама шйо е нѣнеш свѣ дѣкайи. Нй-кад оно нѣне јзѣйи йрѣйи шйо му ја нѣнеш ј шаке дѣйи.*

608. Облик *кад* уз потенцијал употребљава се у концесивном значењу: *Нѣ дам ти кад би цѣкѣ, али и друкчије: Нѣ дам ти ја цѣкни.*

609. Мјесто емфатичног, адверзативног *а* *камоли* забиљежио сам *а* *дели*: *Лажѣи, нѣ волѣм ја нй а, а дѣд шй.*

610. У релативној реченици је:

а) кад су у питању лица: *Ја йдзнаѣм: мѣј вѣднй, шйо е био у кадру. Ономѣ Буди... шйо му је сѣд йрѣишѣл, дѣо йедѣсѣй бѣнкй. Био Јѣво нѣ-јов сйн, шйо е био Рѣйков ѣшац. Мило и јѣи нѣвѣе онѣ, знаи, шйо су довели;*

б) кад нису лица у питању: *Је л' шѣ она рѣкиа шйо смо јесѣнас йѣкли? То е кѣса шйо сам ти йзабрѣ на лѣчинскѣм ваишѣру. А знаи ти оноја мѣдоњу шйо е нѣма дѣо Йбро? Прѣдѣли оноја шѣроњу шйо нѣе сйио да вѣчѣ. А бй д шй јзѣ кѣбилу кѣја се жрѣбѣи, и кѣја е шййрѣкиња кѣблѣ? Као што се види, у првом случају, кад су у питању лица, искључиво се употребљава *шио*; у другом, кад нису лица у питању, *шио* је претежно, а *који* врло ријетко, скоро занемарљиво.*

611. Забиљежио сам изостављање везника *да*: *Јѣ вѣдѣм нисам дѣбро вѣшй, огѣзимају йѣре. Јѣ мйслѣм ѣван ѣде сам. Свѣйзѣре, јеси зѣдовѣван дѣмо мѣишѣри крѣу? Йдѣм йѣм вѣдѣ. Ајмо донѣсѣмо дрѣвѣ. Исп. и т. 587а.*

612. *Осѣале найѣмене.* У вези са размјештајем повратног *се* ваља рећи:

а) да је у Обадима *је+се*, а не *се+је*: *Кад је се зѣрашйило... дам нѣјзи шѣу крѣу. Она е се сѣала ко оѣледало. Он је се уѣлашио и йѣбјеѣ ко зѣц; исп. и примјер Вѣкѣ ѣн се йо нѣсу йдари; исп. т. 268 в и 592;*

б) и у другим случајевима *се* је помјерено по правилу за једно мјесто удесно (нпр. *сѣ* (1) *ѣубала* (2) *се* (3): *сѣ* (1) *се* (2) *ѣубала* (3) и често уз глаголски предикат или уз дио гл. предиката: *Сѣѣла свѣ кѣжа, свѣ ѣубала се. А кад слѣнѣ се ју йѣље... нѣдѣј се ѣѣѣишй. Ти ниси се ни рѣдио, кѣ сам јѣ био здѣв. Цивѣљи кѣйѣ, свѣ кѣйш се шѣ. Нѣмѣ шйѣ се нѣйасшй. Бе, нѣ мере свѣђе се да дрѣ. Онѣ урлѣб се зѣо, нѣ ѣсѣшво ко дѣнас. Ођ се с шѣѣѣм да рѣѣ. Нисам ни ѣушшо се. Сѣ е ѣна бѣла рѣ-сѣала се. Бѣѣами ѣе Йлиа рѣзѣшѣ се. Да нѣе рѣш свршио се, йл нѣ би ймѣ кѣ кѣшшй.*

613. Одступање од књижевне норме забиљежио сам и код енклитика му и *би* у примјерима *Да нѣе Америка м йѣмѣјала, нѣја б' Ау-сѣриѣнац срѣшио. Јѣ, шѣ йсѣѣриа сѣмо б знала.*

614. Раздваја се атрибут од именице: *Мѣја е жѣна вѣѣала нѣј млѣѣ йѣшѣ. Бѣла јѣдна йз Јѣлѣ жѣна. Нѣваѣла се нѣкѣ и[з] Зѣлужја йѣ-шѣра. Дѣѣсмо у Сѣраѣво ... ка[г] се јѣдан с рѣсѣком вѣјник йрѣйрѣѣ.*

627. Употреба лика *као* своди се на случајезе поређења под претпоставком, уз претпоставку, затим — нечесто, кад се прецизира нека недовољно изражена особина: *Йм̄а̄ н̄ӣж̄ н̄иву с̄ӣр̄ана, као, на й̄р̄имер, с̄а̄д̄ [кад би пошао] в̄ӯд̄е̄ н̄из̄ Й̄л̄ӣну Р̄ав̄ан. М̄ӣ ӣзӣш̄ӣд̄ і̄д̄р̄ н̄а̄ нек̄б̄ б̄р̄до као [кад би изишао] н̄а̄ Ча̄ӯш̄, д̄з̄д̄о̄ ӣ[з] с̄ѣла. Д̄а̄лӣ і̄а̄ ӯ н̄а̄јам као е̄ӣ, с̄а̄мо да і̄а̄ д̄ђен̄емо. Н̄исам б̄ио н̄ӣш̄ӣа [у сватовима], с̄а̄мо зв̄а̄д̄ ме као ӯј̄а̄ка, е̄ӣ; А б̄ио [коњ] м̄а̄ло као [рекло би се] б̄р̄њас̄ӣ крош̄ ч̄ѣло, и м̄а̄ло као к̄ӯлаш̄ас̄ӣ.*

Пети одјељак

Л Е К С И К А

I. МИКРОТОПОНИМИЈА И ХИДРОНИМИЈА

628. Наводим исцрпан списак микропонима и хидронима са територије коју заузимају Обади. У обзир су узете и шуме по којима Обађани чузају своју стоку, мада не спадају у уже подручје самог села.

Аврамова њива (њива-крчезина; данас парцела у саставу Чауша), *Ада* (папратњача поред потока), *Адица* (њивица поред потока и шибљак), *Бакие* (пашњак, шума; становништво из села ближе Дрини зове овај пашњак *Свињеве*), *Баџа* (мочварна њива), *Барусе* (њива-крчезина), *Башица* (воћњак, њива), *Башица* (земљиште на коме се налази једна кућа у селу; башта на другом крају села), *Бећирова вода* (извор у шуми подаље од села), *Брдо* (пашњак, њива), *Брџак* (њива-крчезина; једна парцела у саставу њиве Велика раван), *Бриџи* (башта; земљиште на коме се налази једна издвојена кућа), *Вајан* (њива), *Велка њива* (шума), *Велка раван* (њива), *Велки дољак* (њива), *Велки њивок*, *Виноград* (њива), *Виноградина* (њива), *Водица* (извор-воде на два прилично удаљена мјеста), *Водичиште* (пашњак), *Врбање* (њива), *Врџило* (њива), *Вућев до* (њива), *Гаџе* (шума), *Гаји* (њива), *Гај* (шума на два удаљена мјеста), *Глојиње* (глогова и друга шума), *Граб* (њива), *Грби* (<*Грохои* — камењар, шума), *Грбовиште* (њива-крчезина, смречање), *Гуњаковац* (пашњак, папратњача; становништво из села ближе Дрини зове овај локалитет *Свињеве*), *Гуњацка коса* (коса изнад Гуњаковца обрасла шумом), *Гуњацки њивок*, *Дегин до* (длина обрасла шумом), *До* (пашњак изнад села; њива, даље од села), *Дољак* (њива), *Долови* (њива — у данашњем говору је *до* — *долови*), *Доња вода* (извор-вода, башта), *Доње брдо* (воћњак, башта, гробље), *Дугина* (шума), *Дуга њива* (њива), *Дуге њиве* (храстова шума; не граничи се са парцелом Дуга њива), *Ђурчина вода* (извор-вода, њива), *Забран* (шума изнад села), *Забранца* (њива), *Затај* (њива), *Заров* (њива), *Зеленике* (њива), *Избице* (камењар, шума), *Јаруја* (пуг, проструга), *Јасик* (њива, пашњак), *Јасковача* (пашњак, букова шума), *Јашина долина*, *Језеро* (подбарно земљиште, пашњак), *Кадина коса*, *Калџиште* (шума), *Камење* (пуг, пашњак), *Канџула* (извор-вода), *Койиловићи* (њива, шума), *Коса* (шума), *Косица* (шума)

недалеко од села), *Кдѣлина* (њива), *Краљица* (извор-вода), *Крѣшење* (њива-крчевина; данас Чауш), *Крчевина* (чест назив за њибу добијену крчевњем), *Кулачишије* (пашњак, пут), *Кукрик* (кукрикова шума), *Куњерац* (шума), *Лазин њрѣб* (пут, шума), *Ланишија* (њива — данас се говори *ћешен*), *Лѣква* (њива), *Лѣм* (шума, пашњак), *Лука* (њива поред воде), *Лукови* (њива), *Лушица* (њивица поред воде), *Мѣла њива* (њива, данас ништа мања од других њива), *Мѣла њрѣбѣца* (шума), *Мѣла рѣван* (њива-крчевина); *Мѣли долић* (њива), *Мѣли кѣмѣд* (њива), *Мѣли љѣшѣк*, *Мѣмушовићи* (шума, камењар), *Мѣочани* (њива), *Накараге* (њива), *Њива* (башта, воћњак, њива), *Њивица* (двје парцеле, не гежу једна за другу), *Њивице* (камењар, шума, пашњак, не геже за претходне парцеле), *Њрѣла њива* (њива), *Њрѣшије* (пут између два плота), *Ораси* (њива), *Осе* (шума), *Очѣлак* (шума), *Пѣлци* (ген. *Пѣлчѣка*, дат.-инст.-лок. *Пѣлцима*, ак. *Пѣлчѣке* — њива), *Пѣлике* (пашњак, шума), *Пѣчвала* (шума), *Пѣтров дѣ* (шума, шикара), *Пѣлѣшије* (: *ѣлѣшовићи* — пашњак), *Пѣдѣ* (камењар, кукрикова шума), *Пѣвије* (< *Пѣвије* — њива-крчевина), *Пѣвино* (њива), *Пѣлѣшије* (пут; тако су га звали само Цѣтиновићи), *Пѣжѣр* (заједничка именица је *ѣжѣр*), *Пѣшѣкица* (понавља се два пута као име дзију негезаних њива), *Пѣши* (пашњак, пут), *Пѣсѣка* (: *ѣсѣки/ѣсѣки* — шума), *Пѣсе* (шума), *Пѣне* (вододерине изнад села, камен тзв. „плоча“; прие сто година обрадиво земљиште), *Пѣје* (пут), *Пѣрѣла* (шума), *Рѣван* (башта), *Рѣне* (више повезаних парцела; воћњаци, баште), *Рѣније* (њива, удаљена од претходних парцела), *Рѣни љѣвије* (шума), *Рѣница* (њива), *Рѣнићи* (брежуљак на коме се налазе три куће; њива, не геже за заселак Рѣниће), *Рѣшије* (њива), *Рѣнѣ* (= *Рѣнѣ*) дѣ (њива-крчевина), *Рѣнѣва* (= *Рѣнина*) вода (извор-вода), *Рѣкрије*, *Рѣд* (њива, пашњак), *Рѣка* (вода гећа од потока), *Рѣ* (њива; шума), *Сѣча* (шума, пашњак), *Сѣдан* (њива-крчевина недалеко од села; ту су се, по предању, крили некада од куге), *Сѣге* (< *Суходѣге*; исп. и микротоп. *Сѣд* < *Суходол*, ван обаѣке територије — поток), *Сѣла* (њива), *Сѣсѣница* (заравањак у Чаушу камо се некад одпазило о Спасоу у дне), *Сѣнѣ брѣи* (шума, камењар), *Сѣрѣне* (њиве), *Сѣрѣница* (њивица, не геже за Стране), *Сѣудѣнац* (извор-вода), *Сѣдук* (дубока прѣструга испод села), *Тѣрѣница* (њива-крчевина), *Тѣрина* (њива), *Тѣринѣ љѣшѣк* (= *Тѣрањѣ љѣшѣк*), *Тѣзан*, -*нѣ*, -*ни* (воћњак, пут), *Цѣрик* (њива близу села), *Цѣрова кѣса* (шума), *Цѣрѣшија* (камењар, шибље; по предању тамо се некада налазила црква), *Цѣнци* (извор-вода; из једне плоче у облику чанка изѣире вода; шума), *Цѣрдѣк* (омањ заравањак више села), *Цѣши*, лок. у *Чаушу* (њива; претежно крчевина), *Цѣшиѣ љѣ* (шума, пашњак), *Цѣрина* (: *Цѣрин*) љѣн (шума), *Цѣренѣ дѣ* (шума, понека ѣанарѣка), *Цѣрѣнѣ кѣмѣн* (стијена).

II. АНТРОПОНИМИЈА

629. У овај списак ушла су и нека имена из уже околине, било због тога што су доскора постојала у Обадима или пак због тога што су лингвистички интересантна. Условино их обилежаваам зѣзѣдицом.

630. Мушка лична имена: *Алекса, Алекса́ндар, Ањџељко, Блди́ое, Бџбан (ново), Бџга́н, *Бџиољуб, Бџо, Бџрисав, *Бџико, Бџанко, *Велеми́р, *Вџељко, -џ, *Весџмин, Вџдое, *Вџдин (Вџдин), Вџдислав, *Вџјко, -џ, Га́јо, Гџјко, Дџесомџр (Дџесими́р), Дџобрисав, Дра́јан (ново), Дра́јо, Дра́јоми́р, Душан, вок. Душане (Душан, вок. Душане), Бу́ро, Жџвко, *Жџвдин, Зџравко, -џ (ново), Иван, Йџво, Йџла, Јџво, Кџдси́а, Ла́зар, Љџубинко, Љџубо, *Љџубоми́р, Миладин, Мџлан, Мџле (ново), Мџлисав, *Мџило, Мџлован, *Мџиломи́р, Мџлора́д (Мџлора́д), *Мџилосав, Мџлош (ген. Мџлоша), Мџогра́й (вок. Мџогра́й и Мџогра́йи), Мџрко, *Мџросав, Мџи́фо, *Мџлађен, Мџдми́р, Мџдмчи́ло, Неђељко, Неђо, Ни́кола, *Обрен, Осџиоја, Па́вле, Пе́ро, Пе́шар, Ра́дивое, Ра́до, Ра́дован, *Ра́дое, Ра́доми́р (ново), *Ра́досав, *Ра́јко, Ра́нко, *Ра́јико, *Са́во, Свеџио́зар, Сла́вко, -џ (вок. Сла́вко), Срџешен, Срџељко, Си́јанислав, Си́јанко, Си́јаное, Си́јоја́дин, Си́јојан, Тџдмислав, Тџмо, Цџвјан, Цџвјеџин.

631. Женска лична имена: Ањђа, Ањђели́а, Бџжана, Васи́лиа, Вељинка, Ви́да, Ви́досава, Вџјка, *Вџкосава, Дани́ца, Да́ра, Да́ринка, Де́са, Де́санка, *До́ка, До́сиана, Дра́јинџа, Дра́јица, Душанка, Бу́ка, Бу́рђи́а, Жџвана, Жџвџка, Зајџорка, Зо́ра, Зџрица (ново), Зџорка, Йџванка, Икџони́а, Йџли́нка, *Ја́ња, Јџла, Јџлка, Јџванка, Јџка, Ју́ла, Ју́лка, Кџса, Кџсана, Крџси́и́а, Крџси́они́а, Љџеџосава, Љџубинка, Љџубица, Ма́ра, Ма́риа, Ма́рица (новије), Милџе́а, Милџе́на, -џ (ново), Милџе́на, -и (ново), Милџе́на, Мџли́ца, Мџли́ка, Мџи́ља, Мџи́ра, Мџирјана (ново), *Мџи́росава, *Мџи́ри́а, На́да (ново), Не́венка, Не́вка, Обрџени́а, Пе́йра, *Пе́йри́а, Ра́да, *Ра́димџила, Ра́динка, Ра́дојка, *Ра́јка, Ро́са, Ру́жа, *Са́вка, Сла́ва (ново), Сла́вица (ново), Сла́вка, Сла́војка, *Сми́љана, Си́јасџени́а (Си́јосџени́а), Си́јана, Си́јани́а, Си́јанка, Си́јанојка, *Си́јамџена, Си́јџе́вка, *Си́јоја, Си́јојка, Тџдо́ра, Тџмџка, Цџви́а, Цџвје́и́а.

632. Мушки хипокористици.⁸⁴ Аџо (: Алекса́ндар), Блади́ница, Бла́жо, Блашкан (: Блди́ое), Бџико (: Бџи́ган), Бџане, Бџанчи́ло (: Бџанко), Бу́де (: Будими́р), Вељо (: Велеми́р), Вџде (Вџдое), Вџјо (: Вџдин, Вџдислав), Гџјчи́ло, (: Гџјко), Де́го Деђа́н, Де́јо, Де́ско (: Дџесомџр), Дџобро (: Дџобрисав), Дра́јан (: Дра́јо, Дра́јоми́р), Ду́ле (: Душан), Жџика, Жџиле (: Жџвко, Жџвдин, Жџвора́д), Йџво (: Иван), Йџка, Йџло, Йџо (: Йџли́а), Јџван (: Јџво), Ко́јо (Гџјко, Кџдси́а), Ла́зо (: Ла́зар), Љџубо (: Љџубинко, Љџубоми́р), Ми́ко (: Мџлисав), Мџиле (: Мџлан), Мџило (Миладин, Мџлован, Мџлош), Мџро (: Мџрко), Мџи́фан (: Мџи́фо), Мџи́фо (: Мџлора́д), Неђо (Неђељко), Не́шко, Не́шкулџе (: Неђо), Ни́цо (: Ни́кола), Обро (: Обрен), Па́јо (: Па́вле), Пе́ро (: Пе́шар), Пе́шар (: Пе́ро), Ра́дан (: Ра́до, Ра́доми́р), Ра́де (: Ра́дован, Ра́доми́р), Ра́јко (: Ра́доми́р), Ра́не, Ра́нчи́ло (: Ра́нко), Свеџи́о (: Свеџио́зар), Сла́вко (: Сла́вољуб), Срџе́о (: Срџешен, Срџељко), Си́јо́де (: Си́јоја́дин, Си́јојан), Тџмо (: Тџдмислав), Цџане (: Си́јанислав, Си́јанко, Си́јаное), Цџи́ко, Цџи́кула (: Цџвјан, Цџвјеџин).

⁸⁴ Поремећени су односи између имена и хипокористика. Хипокористици се дају као имена, те одатле губе тон присности. У Обади́ма је, по значењу, хипокористично само оно име које се рјеђе употребљава. Тако је Јџван име : Јџво хип. Међутим, кад то Јџво почне важити за име, улогу хипокористика преузима облик Јџван.

633. Женски хипокористички: *Анђа* (: *Анђелиа*), *Анђелиа* (: *Анђа*), *Боба* (: *Боджана*), *Брена* (: *Обрениа*), *Ваја* (: *Василиа*), *Вела* (: *Велинка*), *Вида* (: *Видосава*), *Видојка*, *Видосава* (: *Вида*), *Вука* (: *Вукосава*), *Дана* (: *Даница*), *Дара* (: *Даринка*, *Драица*), *Даринка* (: *Дара*), *Деса* (: *Десанка*), *Дика* (: *Дикосава*), *Дока* (: *Досиана*), *Драја*, *-ој* (: *Драица*), *Дуња* (: *Душанка*), *Бука* (: *Бурђиа*), *Жика*, *Жика* (: *Живана*, *Живка*), *Заја* (: *Зајорка*), *Зора* (: *Зорка*), *Ика* (: *Иванка*, *Икониа*), *Јела* (: *Јелка*), *Јока* (: *Јованка*), *Јованка* (: *Јока*), *Јула* (: *Јулка*), *Коса* (: *Косана*), *Љуба* (: *Љубинка*, *Љубица*), *Мара* (: *Мариа*, *Марша*), *Мира* (: *Мирјана*, *Миросава*), *Мирка* (: *Мира*), *Нева* (: *Невенка*), *Пејар* (: *Пејра*), *Рада* (: *Радинка*, *Радојка*, *Рајка*), *Саја* (: *Сајка*), *Слава* (: *Сланица*, *Славка*, *Славдојка*), *Сијана* (: *Сијаница*, *Сијанка*, *Сијандојка*), *Шеваниа* (: *Шевка*), *Томаниа* (: *Томка*), *Цвејдојка* (: *Цвеја*).

634. Презимена: *Аврамовић* (*Аврамовић*), *Глијић*, *Осијоић*, *Пејировић*, *Радибевевић*, *Симић*, *Сијаић*, *Цвејиновић* (*Цвејиновић*).

III. ТОПОНИМИ

635. У овом одјелку дајем извјестан број топонима са територије данашње сребреничке општине, заједно са њиховим етницима и ктетима, онако како их изговарају Обађани.

ТОПОНИМ	ЕТНИК М. Р.	ЕТНИК Ж. Р.	КТЕТИК
<i>Бјелд Пдље</i>	<i>Бјелдољцац</i> , ген. — <i>-иољца</i>	<i>Бјелдољка</i>	<i>бјелдољски</i>
<i>Блаживевићи</i>	<i>Блаживац</i> , ген. <i>-ваца</i>	<i>Блаживка</i>	<i>блаживски</i>
<i>Боићи</i>	<i>Боићанин</i> , мн. <i>-ани</i>	<i>Боићанка</i> (<i>-анка</i>)	<i>бойћански</i>
<i>Бордовац</i>	<i>Бордовчанин</i> мн. <i>(Бордовчанин)</i> <i>-ани</i>	<i>Бордовачка</i>	<i>бордовачки</i>
<i>Браковци</i>	<i>Браковац</i> , ген. <i>-овца</i>	<i>Браковачка</i>	<i>браковачки</i>
<i>Брџовице</i>	<i>Брџовчанин</i> , мн. <i>-ани</i>	<i>Брџовичка</i>	<i>брџовички</i>
<i>Брџани</i> (ген. <i>Брејанић</i>)	<i>Брејанац</i> , ген. <i>-нца</i>	<i>Брејанка</i>	<i>брџански</i>
<i>Брошевићи</i>	<i>Брошевљанин</i> , мн. <i>-ани</i>	<i>Брошевка</i>	<i>брошевски</i>
<i>Букова Глава</i>	<i>Букдолавац</i> , ген. <i>-лаваца</i>	<i>Букдолавка</i> (<i>-киња</i>)	<i>букдолавски</i>
<i>Буљим</i>	<i>Буљимац</i> , ген. <i>-мца</i>	<i>Буљимка</i>	<i>буљимски</i> (<i>буљимски</i>)

ТОПОНИМ	ЕТНИК М. Р.	ЕТНИК Ж. Р.	КТЕТИК
<i>Лџинѧ</i>	<i>Лџеѡац</i> , ген. - <i>еѡа</i>	<i>Лџинка</i>	<i>лџинскѧ</i>
<i>Лубнице</i>	<i>Лубничанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Лубничка</i>	<i>лубничкѧ</i>
<i>Мѣђе</i>	<i>Мѣђанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Мѣђанка</i>	<i>мѣђанскѧ</i>
<i>Мѡлѧчевићи</i>	<i>Мѡлѧчеѡац</i> , ген. - <i>еѡа</i>	<i>Мѡлѧчевка</i>	<i>мѡлѧчевскѧ</i>
<i>Мѡђевићи</i>	<i>Мѡђеѡанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Мѡђевка</i>	<i>мѡђеѡскѧ</i>
<i>Обѧди</i> (ген. <i>Обѧдѧ</i>)	<i>Обѧђанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Обѧђка</i>	<i>обѧђкѧ</i> •
<i>Орѡѡица</i>	<i>Орѡѡичанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Орѡѡичка</i>	<i>орѡѡичкѧ</i>
<i>Осмаче</i> (ж. мн.)	<i>Осмачанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Осмачка</i>	<i>осмачкѧ</i>
<i>Пѧлеж</i>	<i>Пѧлеђанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Пѧлеђка</i>	<i>пѧлеђкѧ</i>
<i>Пѣћи</i>	<i>Пѣђанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Пѣђанка</i>	<i>пѣђанскѧ</i>
<i>Пѣћушиѧ</i>	<i>Пѣћушиѧанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Пѣћушка</i>	<i>пѣћушкѧ</i>
<i>Погрѡѡање</i>	<i>Погрѡѡаѡац</i> , ген. - <i>ѡаѡа</i>	<i>Погрѡѡаѡка</i>	<i>погрѡѡаѡскѧ</i>
<i>Пѡдриѡ</i>	<i>Пѡдриѡђанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Пѡдриѡђанка</i>	<i>пѡдриѡђскѧ</i>
<i>Пѡљѧк</i>	<i>Пѡљѧчанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Пѡљѧчка</i>	<i>пѡљѧчкѧ</i>
<i>Пѡсѡѡље</i>	<i>Пѡсѡѡљанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Пѡсѡѡљка</i> (-анка)	<i>пѡсѡѡљскѧ</i>
<i>Пѡѡкорѡѡѧ</i>	<i>Пѡѡкорѡѡѧац</i> , ген. - <i>ѧѧа</i>	<i>Пѡѡкорѡѡѧка</i>	<i>пѡѡкорѡѡѧскѧ</i>
<i>Приѡѡеѡац</i>	<i>Приѡѡеѡчанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Приѡѡеѡка</i>	<i>приѡѡеѡскѧ</i>
<i>Приѡѡеѡевићи</i>	<i>Приѡѡеѡеѧанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Приѡѡеѡевка</i>	<i>приѡѡеѡевскѧ</i>
<i>Пусѡѡанѡѡићи</i>	<i>Пусѡѡанѡѡѡац</i> , ген. - <i>ѡѡѡа</i>	<i>Пусѡѡанѡѡѡка</i>	<i>пусѡѡанѡѡѡскѧ</i>
<i>Рѡсићи</i>	<i>Рѡсиђанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Рѡсиђка</i>	<i>рѡсиђкѧ</i>
<i>Сѡрѡчи</i>	<i>Сѡрѡчанин</i> , мн. - <i>ѧни</i>	<i>Сѡрѡчка</i> (-ѡчанка)	<i>сѡрѡчкѧ</i> (-ѡчанскѧ)
<i>Сѡсе</i> (ж. мн.)	<i>Сѡшанин</i> , мн. <i>ѧни</i>	<i>Сѡшанка</i>	<i>сѡшкѧ</i>

ТОПОНИМ	ЕТНИК М. Р.	ЕТНИК Ж. Р.	КТЕТИК
<i>Скѣља̀ни</i> (службено <i>Скѣља̀ни</i>)	<i>Скѣља̀нац</i> , ген. -а̀нца	<i>Скѣља̀нка</i>	<i>скѣља̀нскѣ</i>
<i>Скѣндѣровићи</i>	<i>Скѣндѣровац</i> , ген. -овца	<i>Скѣндѣрка</i> (-овка)	<i>скѣндѣрскѣ</i>
<i>Слѣйшина</i>	<i>Слѣйшинац</i> , ген. -ишца	<i>Слѣйшинка</i>	<i>слѣйшинскѣ</i>
<i>Срѣбѣнца</i> = <i>Срѣбѣнца</i> (служб. <i>Срѣбреѣнца</i>)	<i>Срѣбѣчанин</i> , мн. -ѣни	<i>Срѣбѣчанка</i>	<i>срѣбѣчкѣ</i>
<i>Сѣйджерскѣ</i>	<i>Сѣйджеранин</i> , мн. -ѣни	<i>Сѣйджерка</i>	<i>сѣйджерскѣ</i>
<i>Сѣлице</i> (ж. мн.)	<i>Сѣличанин</i> , мн. -ѣни	<i>Сѣличанка</i> (-ѣнка)	<i>сѣличкѣ</i>
<i>Тѣкоља̀ци</i>	<i>Тѣкоља̀ц</i> , ген. -olja <i>Токоља̀нац</i> , ген. -анца	<i>Тѣкоља̀нка</i> (<i>Тѣкоља̀нка</i>)	<i>тѣкоља̀нскѣ</i>
<i>Тѣйлица</i>	<i>Тѣйличанин</i> , мн. -ѣни	<i>Тѣйличка</i> (-ѣнка)	<i>тѣйличкѣ</i>
<i>Тѣурѣа</i>	<i>Тѣурѣанин</i> , мн. -ѣни	<i>Тѣурѣанка</i>	<i>тѣурѣанскѣ</i>
<i>Ўрловѣци</i> (службено <i>Рѣловѣци</i>)	<i>Ўрловац</i> , ген. -овца	<i>Ўрловка</i> (-ѣвка)	<i>ѣрловскѣ</i>
<i>Чѣйчеѣци</i>	<i>Чѣйчеѣчанин</i> , мн. -ѣни	<i>Чѣйчеѣанка</i> (-ѣнка)	<i>чѣйчеѣачкѣ</i> (-ѣанскѣ)
<i>Шѣйѣѣѣца</i>	<i>Шѣйѣйѣчанин</i> , мн. -ѣни	<i>Шѣйѣйѣчанка</i>	<i>шѣйѣйѣчкѣ</i>
<i>Шѣйѣйѣ</i>	<i>Шѣйѣйѣчанин</i> , мн. -ѣни	<i>Шѣйѣйѣчка</i> (<i>Шѣйѣйѣчанка</i>)	<i>шѣйѣйѣскѣ</i> (<i>шѣйѣйѣчанскѣ</i>)
<i>Шѣубѣин</i>	<i>Шѣубѣинац</i> , ген. -ишца	<i>Шѣубѣинка</i>	<i>шѣубѣинскѣ</i>
<i>Шѣушѣѣѣѣри</i>	<i>Шѣушѣѣѣѣрац</i> , ген. -арца	<i>Шѣушѣѣѣѣрка</i>	<i>шѣушѣѣѣѣрскѣ</i>

636. У вези са претходним ваља рећи да се етници м. р. праве углавном од топонима ближе околине, и то са посебном нијансом у значењу, док је за етнике м. р. из удаљенијих села обичније *чоек* из *Бѣлој Пѣља*, *чѣек* из *Рѣсѣйѣѣ* и сл. Међутим, жене доведене из других села обично се зову по селу из кога су: *Гњѣонка*, *Бѣровачка*, *Бѣурничка*, *Зѣлашка*, *Шѣйѣйѣчка* (Интересантно је код етника ж. р. да се они праве углавном од придјевске основе: *Кѣѣѣѣрац* : *Кѣѣѣѣчанин* : *Кѣѣѣѣрка* : *кѣѣѣѣрскѣ*, *Обѣѣѣѣ* : *Обѣѣѣѣчанин* : *Обѣѣѣѣчка* : *обѣѣѣѣкѣ*).

ТЕКСТОВИ

Ка[д] сам ја бйб, овај, обично чобанин један, па пџчео сам чуат тридесет коза, па сам чуб, и свакй дан чуб, и нестает јенѐ по јенѐ, јенѐ по јенѐ, и доћерб сам на три козе. Ка[д] сам доћерб на три козе, мајка ме свакй дан убйа. И, кад је онб три нестало, ја сам бшб на липу, виш Цвиѐтнову кућу, Цветиновића, и ноћ сам у рачвама нџиб; имб сам торбицу упртвачу, у њбј лџба нисам имб. . . па ја, кб сиротиња. Онда сам йзтра устб, немам куд кућ, мајка бће да убйѐ. Й ја полако, имб сам чйчу у Перућу⁸⁵. Жйвков отац, радио код Рајакорва Милорада, и ја сам дошб преко Осмача, дошб, овај, на Перућац, на чамац, и прѐшб там. . . и пйтб сам бће е Микаило Симић. Казл су ми, дошб њѐму, пољубио га у рџку, упйтб с[е] са њим.

И ја сам остб кб његб и радио три дана, и нисмо се гџдили са газдбм, [з]наш, и газда сџтри дан дошб:

- Симићу, кб ти е [о]вб, Симићу?
- Кажѐ, овб е, кае, мбј синбвац, брџтић.
- Кажѐ, па [ш]та е дошб?
- Па, кае, дошб да радй.

Ја сам радио два дана са њим, трѐћй радио, не мџгу вйшѐ, тѐшке тѐзгере, а мѐс рџке њѐжне. И ја сџтри дан, четвртй дан осванб:

- Чйча Микаило!
- Шта е?
- Ја н мџгу вйшѐ бв[де] да радйм.
- Штб?
- Не мџгу, кажѐ, реко, тѐшко ми.
- А бће кш . . . ти Бџгу?

— Йдѐм ја, реко, за Ужчкџ Пѐжегџ [нар. д] . . . Па бйла прџга, прџга бйла, вбз, прџвио с[е]. И ја йзтра, он кажѐ газди:

- Кажѐ, газда-Милораде, Благое бће да йдѐ.
- Бѐ?
- Йдѐ за Ужчкџ Пѐжегу.
- Мѐнѐ газда пйта пџшто е наџца.
- Реко, газда, пџшто платйте.

Платйо ми е по две бџнке ко и Микайлу. Ја сам крѐнб из Бџнѐ Бџшчѐ преко Пйлцѐ за Ужйце и за Краљѐво и доћѐм у Рашкџ [нар. д.], у Рашкџ доћѐм. Наћѐм газду Пџлку, бйб (Пџлко са Салоћшѐ што е имб кафџну, на Салоћш), бйб упрџвник зидџра, и јавйм се њѐм.

- Чй с[и] тй?
- Рек, ја сам Микайла Симића брџтй.

⁸⁵ Као што је у т. 63 већ речено, у овом говору поред стандардних дужина постоје и наративне дужине (скраћ.: нар. д.). Сваки пут кад се оне појаве, уз одговарајућу ријеч у угластој загради стајаће скраћеница нар. д.

— А штò си дòшò?

— Дòшò да рáдѝм.

Пѝтáм ја њèгá:

— Пòшто е óвди, гáзда Пáлко, нáнца?

— Кáжè, трѝис ѝ шèс дѝнáрá.

— Реко, ја óстáем кòд Вас.

— Бѝ л тѝ бѝо кòд менè пòсилнѝ?

— Јá бѝ бѝо пòсилнѝ.

— Кажè, да пèрèш сѹђе и донèсèш вòдè, и донèсѝ рúчак, рúчак на рáдилѝште.

И тáкò сам ја бѝò до Áрáнђелова[д]нè, а спáвал смо у шталама на крèвèтима јèдан вѝж д[р]угòг крèвèти, пòредáн, па зѝма; ка[д] дòђе сèзòн[с]кò дòбá зѝма, ја сам њèму кáзò:

— Дáј тѝ мèн, Пáлко, м'è пáре!

Он је мèни пáре úзимò свè, мјèсèчино, и óстáлò. Јá, пòтље ми е свè исплáтио поштèно, дòшò сам у Крáлèзо, кúпио шилкáне брáту, јèнòм и дрúгòм, кúпио мáјки óпанке, кúпио снаѝ што трèбá, и плáтио пòрез, и кúпио јòш пèт кòзá. Свè сам ја тò прèбавио и пòтље пòстò домáнин кúћè; и брáт ме стáрѝ упúтио да бѝнèм старèшина кúћè.

* * *

О[д] Зáлужја лúди, и Вòлзавица свè вòдè ѝшлá [нар. д.], гòнли мèгле и жѝто и шèнцú [нар. д.], и прòдáе мèгле прико сèла и, мòј њèд Сѝмо наврáтио се óвде и пòпио јèну кофу вòдè, ил је рáкиè, нè знáм штá е. И òндá уврáтио се у Тањѝће Тáњи, Тáњху.

— Ó, р'ђáче!

— Кас, чúјèм.

— Изѝђ да т нèшто пѝтáм!

Їзишò òн, òн разговáрaл òни, а бѝли Зáлужáни и бѝо нèкѝ Мèо Ўка, [з]нáш; и Мèо Ўка òтшò, а мòј дèда Сѝмо зáстò. И тáмо ѝшли, кад тáм онá стѝèна њè смо ѝшл да трáжѝмо онú лèгú, за кòлá, брèзу, па онè стѝèне òномо, кад: чèк ѝзњад њèгá ѝдè, дѝгò се, вѝшѝ нèг òн.

— Знáм ја, Мèо Ўка, знáм да ти мèнè плáшѝш, ал не бòѝм се ја тèбè.

Он ѝдè и шúтѝ; тáмо прèшли у онáј дò, у [о]нáј кèстèњáк, Дрáгца, òномо, чѝм прèћèш брѝг, онáј њè дèбелѝ онáј кèстèн, ка[д] се свáли òван вèлкѝ, волѝкѝ р'гòви, и úват се сá њѝм ú крст, ú кост се úватли. . . Јèдан дрúгòг òмáвúј, òмáвúј, òмáвúј; мòј дèда изгúбио óпанке, изгúбио чòрапе, и скѝнò му гúњ онáј њáвò, скѝнò му гúњ, и гò дòшò. . . Јèдан пúт дòле, разумèш, úвати оногá вáмпѝра па кркнè на глог. Сáмо по-[в]ѝка: è! Пúчè [нар. д.]. И мòј се њèд обезнáниò; и дòшò дò сèбè, и врáтѝ се, и нà пúт, и дòђè кúћѝ [нар. д.]. Жèна му:

— Бè си, бòлан, Сѝмо? (О[н] нè мере да гòвòрѝ).

— Па штá е, Сѝмо? (Нѝшта, òн шúтѝ). — Сáмо рèкò:

- Дај ми да лѣгнем! — И ѡтѣра га жѣна питала:
 — Сјмо!
 — Кае, шта е?
 — А хѣ с ти опанци?

— Иди, кажѣ, ѡ дѣ тѣмо, у кестѣњак за Тањѣћа бриѣг, па иди, кажѣ, нѣз дѣ дѣли, пошѣј Ђокановића њѣвама, па х[e]пѣ наћи, кажѣ. Она јадика порани и наћѣ опанке, и назувице и обојке, и наћѣ му гѡњ (био прѣе гѡњ, нѣе прслу[к], него гѡњ) и донѣсе кѡћи [нар. д.]; и наћѣ опону о глѡгу, од лампира опона вишѣ ко кѡжа ѡвновскѣ.

* * *

Био е Млађен у рѡпству. . . био у рѡпству, био на кѡлуку нѣђе, па нашо преко Крушева Дѣла, [з]наш. И он је јадник молио да ноћи ѡ кући, нѣсу му дали, и он је ноћио ѡ некѡме сиену и смрзле му се нѡге, и они ѡтѣра нашли га ѡ слами, и некако се до[в]ѡко до ѡ Сребѣнцу. И Крушев је Дѣ плаћѣ њѣму порез док је гѡд он био жи[в]. ѡ њѣга су сви прѣсти ѡсјечен ѡ ногѡ, ѡсјечени сви ѡ ногѡ прѣст, прѣмрзле се нѡге. . . И ондѣ он је дошо, био у Крсташу, он је Љѡбин неки тѣтак, и навадла се нека и[з] Залуужја гѣтара. И она е дошла и мѡзла кѡзе, мѡзла ѡвце, мѡзла краве, и свѣ. Он је дошо ѡ[в]јечѣ уоч Ђѡрђѡв дана и набио хѣбе на глаѡ, међу ѡвцама, да ноћи. „ѡ ти жѣнѣ, кажѣ, гѡла и набила сѣч на вратило, нѡси сѣч и вратило, о[п]кѡрачила вратило и сѣч прѣд ѡб[м].” „И, кажѣ, дође ѡ стругу и почѣ, а заблѣашѣ ѡвце и кѡзе”, ѡзѣ блѣка, знаш. „Заблѣчашѣ и она почѣ, каѣ, сѣмо да мѡзѣ, мѡзѣ сѣмо, кае, неке ликаре има.” А ѡ Млађен: оп за плетѣнце, ѡти је за плетѣнце. Кажѣ: „Нѣмој, браће милѣ, бићу ти сѣстра, нѣмој нѣкомѣ касти, пусти ме живу, донѣћу т сѡтре гаће и кѡшуљ.” Она њѣга побрѣтила [нар. д.], и он ѡ пушћѣ. И сѡтри дан, е[в]о донѣсе кѡћи ѡ аће и кѡшуљу, и вишѣ њѣму њикад нѣе гѣтала.

* * *

И ми онѣ кљѡсѣнце јѣно гѡдну-двѣе држѣли и ондѣ ја њѣга прѡдѣм. Прѡдѣм га ја нѣшта за чѣтири стѡтне. Јашта. Па ондѣ кѡпѣм ѡ онога, нѣс[и] тѣ знаѡ Рамана некакога, и[з] Сребѣнцѣ, ба, што е погѣно ѡ рѡднику, кѡпѣм ѡ њѣга јѣнога ѡлата, и онога ѡлата кѡпѣм, био е добар, лиѣп, ждрѣпчѣ, [з]наш. Кѡпѣм га ја за [о]нѣ ѡстѣ пѣре. И онога ѡлата, ѡдрасте кљѡсѣна, ба, пѣска га стѡи, сѣмо е био лиѣн ко хѡскиа, ко хѡскиа лиѣн, ѡдри га коцем или га милѡј, свѣно. И онога кѡња почѣстѣм, ѡзвѡдѣм, и ѡдѣм сѣ ѡимѣ на Витловце, Мѣрковѡме ѡчѡку, ѡчѡ, ѡчѡк, знаш. Неко кажѣ ѡчѡк, неко кажѣ ѡчѡ. ѡдѣм гѡри, а ѡ њѣга би јѣна пуѣта. . . цакли се ко срѣна, цакли се, зна[ш].

- Реко, прѣка, ѡ да пѣзѣрѣмо!
 — А, за што?
 — Да ти дѣм, реко, ѡлата, дај ми, реко, кѡбилу. И дај ми, реко, чѣтир стѡтне прѣда. . . Дај ми, реко, јѣнога ѡвна, ѣт, прѣда (Имѣ ѡ ѡваца добрѣе).

— Добро, море овна, а не дам ти парā, немам ја. (А носио све јанцик, а пушио на лулу, а био прѣа[в]).

Ајд, пазаримо, даде ми овна и даде ми, овај, кобилу, ја оста-
[в]им коња. Дођем ја кући, доћерам ја кобилу, цакли се кобла ко га-
врāн, сја се.

Благоје Симић (66)

* * *

Мрк ован, ка се сунце намйрй, по Палцима одā, мрк ован, фсѣће
ноге. То ми е ђед покбјњй причб, Мāксим, ал он се нйе плāшиб нйшта.
Е, у Адровцу, у Ади, дблй [нар. д.], бйб Цвиѣтин, маторй, ђед мбга
ђеда, и Пѣтар, син м, а нестло йм лѣба.

— Каже: тата, йдѣм ја да ўзмѣм, донѣсѣм нāма лѣба.

— Па, кажѣ, сине, кāко ђе[ш] проћи у Дѣдну дблу, о[д] Дѣдѣ?

. . . Сйкирицу за лѣја и ўз Имелу, и ѣто га дндѣ на [о]нāј брѣш-
чић ку се крећѣ вāм у Дѣдйн дб. Сад је гбри по онбј равни, изнад пўта
порасла [хтио је рећи: шума] буквићи и виш пўта кў[д] с[у] се они
гоњали, дбк је то бйло давно. (Кāко ја дркћем?! Али ја дпѣ јадан вѣ-
себ. Па немā смрти бе[з] сўђена сāта, немā рāнā бе[з] сўђени дāнā).
И ондā бнде:

— Валā, кажѣ, Цвиѣтиновићу, чѣкāм те!

— Ако ме чѣкāш, и ја ти йдѣм!

Он дзгб ко кāца се обāли прйц његā, с онѣ равни у Дѣдну дблу
гбре. . . за Срѣћко[в]бм дбградбм, што ймā онā раван виж онбг пўтѣа,
бн гбри лѣжб и сйћѣ дбли па се побраб, понѣс се, понѣси, богами Дѣдо
јāчй, а б[во]гā дпржло вāмо, а о[н] заббравйо за сйкиру. Сйкира га
дпржла на лѣјма, бн тргни сйкиру па мбк ти Дѣшана накарйкāј, на-
карйкāј анбм сйкирбм. Пошто га савлāдб, зā прса, па дбли у пбток,
пбт пўт; а бн нис пбток, снйѣк пāдб, ў јесѣн тб бйло, снйѣк пāдб, а он
дбли, па бнomo испбд моѣ Крчевнѣ онйм пўтем, па нā Пāле. С Пāлй
крѣнѣ бнomo, на Мўйн Лйснйк, с Мўина Лйснйка бнomo, па изнад Лў-
кйћā, изнад Пбчауша, па у Мāмутовићѣ ў шталу на таван. . . А свѣ
куд гбди йшб, онāј снйѣк пāдб, куд је гбд йшб свѣ крвāвио, што га
бвāј насјекб; а бйло тб, бйла ўтвāр.

Богдан Цветиновић (71)

* * *

. . . И даде Ббг ја бдо, додйѣлишѣ ме и[з] Зѣнцѣ у Сāраево, у
Кбшево у пѣкарāј, вбјнйчкй. Туди е ббљѣ бйло нѣ[г] кбт кућѣ
(У гāздѣ гбри тбвар дрвā, ў менѣ нѣѣ глāмња јѣна!). Јā, мбј брāте!

— Вѣлйш, дббро ти бйло у пѣкерāју?

— Кāко да нйе, бо[л]а[н], Мйћо? Па ббљѣ н [г] кбт кућѣ, кākй,
ббла[н]! Бднйб сам бт кућѣ шѣсѣт фбринтй, а ка[д] сам дбшб кўћи,
дбнйб трйста фбринтй. (Ѧто й јбпѣ йдў!). . . А тй дбшб дāнас?

— А, добро, ђтку[д] триста форинти, ђ[д] чегā?

— Знаш ти [ш]тā е, сā[д] ти, на пример, рāдиш по дāну, а јā по нѡси, ја по нѡни, а ти ѡпѣт. . . и дѡђи ти ѡ нѡн ѡвди, јā избāцим десет лѣбѡвā, па нѡси, свāки е лѣб седам крунā, пѡпола ћемо пāре. Ако л' ѡфатѣ, ѡдмā ишћерајѡ из пекараја. А, јѡк, нѣ мере, нѣ мере, кад инспекциѡн пекаре ѡн краде . . . И тѡ е, и снашли смо сѣ [нар. д.], и зāтѡ сам дѡниѡ триста фѡринти. Изнад Мѣшана сам ѡ[в]ѡ ѡнѡву ѡзѡ за стѡ педесѣт фѡринти ка[д] дѡшѡ кѡћи. Пѡчѣшѣ онѣ нѣс[р]јетнѣ поклāпѣ; јā видѣм нѣсам добро вјѣшт, одѡзимајѡ пāре, нѣћā.

— Штā е тѡ поклāпа?

— Поклāпа: бāциш, ако бѡјде кѣц, свѣ ти, твѡј бāнак, свѣ нѡси, свѣ нѡси. Ондā јā: „Нѣћā, реко, вишѣ!“ ѡн се играјѡ; једн дѡђѡ, па нѣмајѡ ни крунѣ ѡ себѣ. Пѡтле кāжѣ: „Нѣћу ни [ј]ā.“ Имā шпицлѡвā, бā, ѡх.

И ондā смо знāли кā ће пропaсти Аустриа. Осамнѣстѣ гѡдне ѡ нас је гефрāјтер бѡ Талиāн, онāј инспекциѡн пекаре. Кāжѣ: „У року три мјѣсѣца сврши се рāт.“ Ми повѣкасмо, овѡ пѣкāри: „Нѣће, мѡре, ни за три гѡдне.“ „Кāке три гѡдне?“ Кае: „ѡ нас нāшѣ вѡјске нѣстāѣ за двāиш четир сāта седамдесѣт ѡлāдā, кāжѣ. Кѡ, тѡ мѡ нѣ меремо измѡћи.“ Ајде, кад на јѣно пѣтнѣс дāна, двāис, кāже: „Аврāмовћу, тѣб ће сѡдти ѡни кѡга ти вѡлимш, а мѣн ће сѡдти ѡни кѡга јā вѡлим.“ Јā мѡслим. . . он мѣнѣ кѡшā, па реко: „Јā вѡлим ѡвогā кѡј ми, реко, сѡдѡ.“ „Лāжѣш“, кāжѣ. „Лāжѣш“, кае, „нѣ волим га ни [ј]ā, а дѣл ти.“ И, кад, бѡгами, аштелујѣ се пекара за јѣно три дāна, напѣчѣмо мѡ (крув се ѡндā звāо, нѣ лѣбац ко сād). Кāжѣ, официāл дѡђе из конполāриѣ: „Кѡјā ће двā пѣкāра гѡнти у Мѡстār тридесѣт вѡлѡвā?“ Повѡка нѣкѡ Алишић Азѡз, муслѣмāн, од Бāјнѣ Лѡкѣ, дѡбар је āбāб бѡ, [з]нāш: „Ајмо“, кае, „Аврāмовћу мāло да прохѡдāмо. . .“ Ти вѡлове пѡвѣжѣш у вāгѡн, дѡбиѣш црно по бѡелу, дѡђѣш у Мѡстār, сāмо дѡћѣш мāгацину, предāш ѡнѡ [написмено], ѡни свѣс вѡлове грцāјѡ. Врāтѡмо се нāзāд на Алипашѡн мѡс[т], дѡђѡсмо у Сāраево (знāш ћѣ Ал-пашѡн мѡст), ка[д] се један с рѡсāком вѡјник прегрнѡ. . .

Стојан Аврāмовић (85)

* * *

Пѡтā мѣнѣ (Кāко [ѡ]нѡ кāжѣ, Зāго?): „Имā л' еглѣнā кāкѡ?“ Реко: „Штā, нѣ чујѣм јā, реко, добро.“ Кāжѣ: „Имā л' кāкѡ еглѣнā?“ Реко: „Нѣмā.“ Кае: „Добро, добро, довићѣња!“ Нѣ знāш, кѡј тѡ, ѡ[з] Сребѣнцѣ. Пѡтā ћѣцѣ, јā нѡ[ј] на шерѣфи, пѡтā ћѣцѣ: „Кāм вам мāма?“ Кае: „ѡшла ѡ Сребѣн[цу].“ Је л' [ѡ]нѡ кāжѣ: „Кāм Рāнко?“ Нѣкѡ млāдић. . . Јā га нѣса[м] нѡпѡт видла да е вѡдѣ пролāзио. ѡћемо кāу приставти? . . . Бѣ[з] шāлѣ. . . Ёѡ, јā приставла чāја, ѡћеш липова чāја? . . . Ј[а] сам приставла чāја, знāш, онѡгā липѡвогā и глѡговѡгā [нар. д.]

— А јеси слāба нѣшто, нѣси?

— Ѧ[д] срца кāж[у] да пѡѣм ѡ[в]ѡ[г] глѡго[в]ѡг. . .

— Опѣ ђ се бори[о] иксан, ал' уби жалост. . . Јуче сам валā ваздан, Мићо, лежала и прѣсуче, ама да е [нар. д.] ко рѣко, кйша йде, рѣкне: устāй однесе вода. . . И лежала сам ваздан, Мићо. . . Станиа испекла кау. Реко: „Не моґ кавѣ, скувај ми мало чаја.”

— А, је ли, Драгиња, вако кад оће вриеме да се миѣња, је л тебе боли штā?

— Дође, дође језик ме боли, не мере се говори. . . Нисам добро, па ет, Мићо. Нѣки сам дан йшла там доктору, па заустља ме у боңцу. Реко [нар. д.]: „Ја ћ тебе молти, богати, реко, нѣма м, реко, ко ради: зет ми на послу, шѣ[r], реко, ситна ђѣца.” „Макар да с'ѣдим у кући”, реко. Он мең прописа лиѣкове и, онај Македо̀нац. . . у Сребѣнци. И меңе упућиво ономане. . . озгор из Градинѣ, не знам ја, младий нѣки, не познам га, каж[у] долази из Братунца, у Сасѣ, не познам га. Кажѣ: „Колко имаш, бако, гдѣина?” [Ре]ко: „Не знам.”, реко, „колко имам”.

— Збйља, колко имаш?

— Боде, имā, јено седамдесѣт, ако нѣма више. . . Пролазе гдне...

— А, ето, ти сигурно знаш ка[д] сам се ја родио.

— Знам, знам ка[д] смо, дошо Благое, у мене на копāн[у] био у Вриѣслу, па оде кући. Кад јāj [ја и] Мйлош и, био и Мйлош, овй ваш, чйча вам, био на копāњу, и Богдан, у мене матори, ондā љжнашмо [нар. д.], он кажѣ (нѣмо[j] затворати врата, нѣмо[j], сине, отвори), ондā љжнашмо, баш гор виж гробља по[д] оийем трѣшњама, не знам јесу й сад онѣ трѣшње у животу, ондā он повика, кажѣ: „Одо ја кући, кажѣ, да видѣм штā се ради кот куће”. . . . Мбј Мићо, пролазе гдне. . .

— А ка[д] сте ви [о]но ви обори ону вашу кућу тамо што е била са оийм високѣм крѣвом?

— Й, па [о]борла, прѣдала ја Ружи, прѣдала Руж, она правла штāлу, штā ли е, не знам; па не знам ко јо[j] је оборио, не зна[м] ко е оборио.

— А је ли било, је л' било још кућа нуда у околини?

— Па, јѣс, јѣсте у о[в]ога Богдана нундикане, ђѣ [о]но јако амбар оий Мйлован[ов], нунди е била кућа, старā, старā нѣва кућа; ондā горкане, гори виж мјечара [о]нога, ил' је хуме[з] (штā ли е [о]но у Мйлована гор?) гори, хуме[з]; ѣ, нунди е било бабѣ Пдчаушкѣ кућа, Виднѣ матерѣ, е ондā ономо било бабѣ Вољевичкѣ, е ономо било за Вољев[ич]кинѣм кућѣм покѣњѣг, онога Василя [нар. д.].

— А одакле био тај Василие?

— Одале из Обадѣ.

— Имā ли ко његов?

— Па имā, ево Цвиан, њѣв, унук; Васиљѣ [нар. д.], био Јово његов. . . сйн, што е био Ратков отац, Јово; ондā било ономо за Ма-

тѣнѡм кѣѣѡм, онѡ[м] Вѣслиевѡм, Мѣтѣна кѣѣа; Мѣтѣа и Вѣслиѣе и Жвѡдинов ѡтац бѣла браѣа, Микѣило. . . [Ј]а сам ѣпантила дѡбро онѡгѣ Вѣслиѣѣ [нар. д.]. Бѣо е дѡ онѡгѣ [нар. д.] рѣта, онѡгѣ прѣвѡга рѣта. . .

Драгиња Остојић (72)

6. Новая йотация звуков *с* и *з* является частичной: *сјајан*, *сјајић* *се*, *ијасјача*, *ијасјалук*, *суйре* (*суйре*), *басак*, *басо*, *кдзи*, *изуира* (*изуира*), *зјале*, *зјало*, *зјаша*, но *Залађе*; *ћаило*, *ћаилав* (: *ћаилаши*).

7. Для екавской йотации важны следующие правила:

а) *л* и *н* в большинстве случаев йотируются: *кљено*, *љейдиа*, *љейио*; *њедра*, *оїладњейи*. Однако, поскольку к слову с кратким *ѣ* существует основа с долгим *ѣ*, йотация может и не явиться, а даже появиться и экавизм: *блѣђи* рядом с *блѣђи*, *лјевѣк* рядом с *лѣвѣк* и *лѣвѣк*, *слѣјица* рядом с *слѣјица* и *слѣјица* (ср. экавизми: *лѣндура*, *лѣяк*, *лѣкар*); *сњѣгови* рядом с *сњѣгови*, *Њѣмица* рядом с *Њѣмица*;

б) *г* и *ш* йотируются, но только первый последовательно: *ћѣд*, *ћѣвер*, *ћѣца*; *лѣпейи*, *жућейи*, *шћейи*, но и *шјѣме*, *шјескоба*, *сшјѣњѣк*, *ошјѣшњашаи*;

в) *з* никогда не подвергается йотации: *иземца*, *изеген*, *изесии*, хотя *с* у старшего поколения иногда подвергается палатализации: *исјекѣ* (*ис'екѣ*), *насјейовѣ* (*нас'ейовѣ*);

г) *ц* никогда не подвергается йотации: *цјѣдило*, *цјѣианица*, *цјѣиуља*;

д) *й*, *б*, *в* и *м* как правило не подвергаются йотации: *йјѣа*, *йјѣсма*, *бјѣжайи*, *бјѣлуа*, *вјѣшар*, *вјѣра*, *мјѣра*, *мјѣсио*; однако, *їрмиши*, (*їрмљейи*), *живљо* и *живи*, *живисмо* (*живљосмо* и *живљесмо*).

8. Согласный *х* исчезает без следа или же на его месте находим другой звук: *Еро*, *иљага*, *дћу*, *лаган*, *расић*; *мадвина*, *драа*; *їрѣ*, *дра*, *биѣ*, *дѣђо*, *лѣјице* и *лѣјић*, *вѣд*; — *швѣр*, *илуѣ*; *муѣ* рядом с *муа*, *уѣ* рядом с *уо*, *їрѣва*; — *крѣбар*; *шѣкѣа*, *раскоговашаи*; *брѣк*, *илѣк*; *куфѣња*; а также в примерах где произошли изменения в конце слов: *иасиуѣ*, *иасиуљ*, *кѣжун*, *кѣжур*, *сирѣмак*.

9. Звук *ф* хорошо хранится: *фѣмѣма*, *фѣлѣнка*, *фѣнѣић*.

10. Группа *-же-* > *-ре-*, однако непоследовательно: *мѣреш* (*мѣжеш*).

11. Группа *-йч-* > *-вч-*: *кѣвча*, *закѣвчашаи*.

12. Группа *-ис-* > *-вс-* (*-ис-*): *ливсашаи* (*лиисашаи*), *ливсашѣња*, *ливсо*.

13. Группа *-иш-* > *-вш-*: *љѣвший*, *зайѣвшашаи*.

14. Группы *-сић*, *-зг* хорошо хранятся: *чѣсић*, *їрѣзг*.

в) Морфологические свойства:

1. В творительном падеже един. числа имен существительных мужского и среднего рода (бывших) мягких основ суффикс падежа может быть обусловлен гласным из основы, так что обыкновенное *-ом*: *е* (*и*) и *-ем*: *о*: *їрѣишѣлом*, *зѣлом*, *мѣишом* (*мѣишем*): *нѣжом*, *кѣцом* (*кѣцом*); *їрѣишѣм* (*їрѣишѣом*), *ївѣжѣм* (*ївѣжѣом*), *зѣлом* (*зѣлем*).

2. Имена существительные на *-ко* с нисходящим ударением различаются по склонению от имен существительных на *-ко* с восходящим ударением: *Мѣрко-Мѣрка-Мѣрков*: *Здрѣвко-Здрѣвкѣ-Здрѣвкѣи*.

3. Ласкательные имена типа *Јово* отличаются в склонении от новых ласкательных названий типа *Раде*: *Јово-Јовѣ-Јовѣи* : *Раде-Рада-Радов*.
4. Суффикс *-ин* исчезает иногда и в единственном числе: *Арай*, *бѣрбер*, *касай*, *Буѣар* (чаще: *Буѣарин*).
5. Вместо *рай* говорится *раѣо* (ср. р.).
6. Имена существительные среднего рода *буре*, *дуѣме*, *ѣрасе* и др. имеют в именительном и родительном пад. суфлетивные дублетные суффиксы: *бурѣди* (*бурѣд*), *бурѣди* наряду с *бурѣди*, *дуѣмади* (*дуѣмад*), *дуѣмади* наряду с *дуѣмади*, в дательном падеже: *бурѣдима*, *дуѣмадима*, *ѣрасѣдима*.
7. Собственные имена женского рода на *-ка*, имена обозначающие качества и женские этники не подвергаются 2. палатализации: *Мѣлки*, *Радоѣрки*; *Бѣлки*; *Залашки*.
8. Трехсложные собственные имена на *-ща* имеют в звательном падеже единственного числа суффикс *-а*: *Драѣща*, *Данѣща*.
9. В родительном падеже множ. числа *а*-основы является суффикс *-и*: *баичѣи*, *ваикѣи*, *квѣчкѣи* и др.
10. В творительном падеже единственного числа у имен существительных и-основ суффикс комбинированный: *крѣвлом* (*крѣвлем*), *сѣльем* рядом с *сѣльом*.
11. Именное склонение прилагательных значительно редуцировано.
12. Указательное местоимение *ѣај* является и с инициальным *о*: *оѣај* (*оѣиј*), *оѣа*, *оѣо*; *оѣу* и *а* *оѣоѣа*, *код* *оѣоѣа*, *оѣе*, *код* *оѣе*.
13. Имена числительные *два*, *ѣтри* и *четѣри* сохранили формы женского рода: *две-двѣу-двѣма*, *ѣтри-ѣтриу-ѣтрѣма* (*ѣтрима*, *ѣтрѣма*), *четѣри-четѣриу-четѣрѣма* (*четѣрѣма*).
14. Собирательные числительные склоняются: *четѣверо-четѣвѣра-четѣвѣру-четѣвѣром*.
15. Инфинитив закончивается на *-ѣи* и *-ѣи* а очень редко на *-ѣи* и *-ѣи*: *ѣознаѣи*, *ѣоѣѣи*; *ѣѣѣѣи*, *гдѣи*.
16. Глаголы VII и VIII группы, по Беличу, в 3. лице множественного числа оканчиваются суффиксом *-е*: *вѣдѣ*, *ѣдѣ*, *ѣдѣ*, *кадѣ*; *бѣдѣ*, *лѣдѣ*; ср. *радѣ*, *ѣлѣѣи* *се* и *оѣи* *ѣу* x 1.
17. В 3. лице множественного числа глаголы типа *ѣѣи* хранят перзоначальные формы: *вѣѣу*, *ѣѣѣу*; ср. *вѣѣу* x 1.
18. Имперфект сохранился в одиночных формах глаголов *биѣи*, *знаѣи* и *имаѣи*: *биѣа*, *биѣаѣме*, *биѣаѣсмо*, *знаѣиѣа*, *знаѣиѣаѣсмо*, *имаѣиѣа* и *имаѣиѣаѣсмо*.
19. Аорист все еще в употреблении.
20. Инфинитив на *-ѣи* соединяется с энклитикой: *наѣу*, *наѣѣѣи*, *наѣѣѣи*, *наѣѣѣи* и *наѣѣѣи*, а 1. лице единственного числа футура стягивается с личным местоимением: *гдѣѣа*, *наѣѣѣа* (<*наѣу*+*ја*).

21. В страдательном причастии представлены оба суффикса: *закла̑н* наряду с *закла̑и̑*, *узор̑ана* (*узор̑аи̑а*), *извик̑ан*.

22. Деепричастие несовершенного вида еще хранится, но употребительность уменьшилась в отношении к литературному языку.

23. Деепричастие совершенного вида не существует.

г) Синтаксические свойства:

1. Наряду с собирательными именами существительными идет собирательное количественное: *й̑й̑ш̑еро ш̑ий̑д̑на̑ди*, *д̑с̑меро й̑рас̑а̑ди*.

2. Совсем обыкновенные конструкции с родительным падежом принадлежности типа *П̑ей̑ров̑ий̑ћа̑ й̑л̑ди*, *С̑й̑а̑й̑ћа̑ ћ̑е̑ца*.

3. Союз *у* + родительный падеж личного местоимения очень часто имеет форму притяжательного местоимения соответствующего лица: *у̑ мен̑е̑ д̑и̑а̑ц*.

4. Притяжательность часто выражается энклитическими формами дательного падежа личных местоимений: *Ну̑риа̑ и̑ б̑ра̑й̑ му̑ Ра̑мо̑*, *К̑р̑сти̑о̑ и̑ М̑а̑кс̑им̑ и̑ с̑е̑сти̑ра̑ й̑м̑ Па̑в̑ла̑и̑*.

5. В предложении с отрицательным переходным глаголом объект может быть:

а) в родительном падеже: *Н̑е̑м̑о̑ј̑ ба̑ца̑и̑и̑ л̑е̑ба̑*.

б) в винительном падеже: *Н̑е̑м̑о̑ј̑ ба̑ца̑и̑и̑ к̑о̑ре̑*.

6. С глаголами *й̑и̑и̑а̑и̑и̑*, *вид̑ј̑е̑и̑и̑*, *мо̑ли̑и̑и̑*, *че̑ка̑и̑и̑*, *чу̑ва̑и̑и̑*, *бра̑ни̑и̑и̑* я отметил объект в родительном падеже: *П̑и̑й̑о̑ сам̑ С̑и̑в̑е̑к̑е̑ за̑ ко̑ња̑*. *Ј̑еси̑ в̑и̑дио̑ Ми̑ћ̑е̑?*

7. Временной винительный падеж без предлога наблюдается в синтагме с определением: *Ц̑и̑л̑и̑ бо̑и̑д̑в̑е̑и̑н̑и̑ га̑н̑ й̑р̑е̑ја̑га̑ к̑и̑ша̑*. *О̑в̑о̑ в̑е̑че̑ с̑р̑це̑ ми̑ е̑ на̑ м̑ј̑ес̑и̑у̑*; ср. *Ј̑у̑й̑ро̑ в̑е̑че̑ о̑н̑ в̑о̑лк̑о̑ д̑о̑би̑е̑*.

8. Назначение часто выражается предложно-падежной конструкцией *за* + родительный падеж: *Пре̑б̑ави̑ д̑р̑ва̑ за̑ и̑е̑че̑н̑и̑це̑*.

9. В роли дополнения глагола неполного значения употребляется: а) настоящее время с союзом *да*: *О̑н̑а̑ й̑д̑че̑ в̑а̑й̑ра̑ да̑ с̑и̑я̑*. *Й̑д̑е̑мо̑ у̑ й̑о̑ле̑ да̑ у̑й̑р̑е̑и̑не̑мо̑ з̑е̑кана̑*; б) инфинитив: *П̑о̑че̑с̑мо̑ о̑ра̑и̑и̑*. *О̑н̑ се̑ ни̑е̑ м̑до̑б̑ на̑ ш̑ли̑ву̑ й̑ди̑е̑и̑и̑*. *Й̑д̑е̑м̑ ја̑ в̑ра̑и̑и̑ци̑ и̑о̑ве̑га̑*.

10. Настоящее время часто употребляется без *да* когда в роли дополнения модальным глаголам, как и глаголам намерения и цели: *Не̑ м̑до̑у̑ ја̑ й̑д̑ди̑не̑м̑ и̑ла̑в̑е̑ о̑д̑ ја̑си̑у̑ка̑*. *Тре̑ба̑ на̑к̑ис̑не̑*, *й̑ло̑вач̑а̑*. *О̑ни̑ й̑о̑шли̑ у̑ Ли̑во̑ва̑. . . ш̑ра̑же̑ ко̑ња̑*. *Й̑д̑е̑м̑ й̑й̑е̑м̑ в̑о̑де̑*.

11. В роли футура II совсем обыкновенные формы настоящего времени несовершенных глаголов сложены с префиксом *уз-*: *П̑о̑з̑д̑ра̑ви̑ к̑о̑д̑ ус̑и̑й̑и̑а̑*. *А̑ко̑ д̑и̑е̑те̑ ус̑и̑ла̑че̑*, *за̑б̑ави̑ и̑а̑*.

12. Употребляется повествовательный императив: *О̑ва̑ј̑ до̑ђи̑ к̑у̑ћи̑*, *у̑зми̑ л̑е̑ба̑*, *и̑а̑ у̑ й̑о̑ле̑ с̑и̑ђи̑*.

